

PROMETHEUS

ČASOPIS PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ A HUMANIZMUS

PROMETHEUS ■ 1/2007

CENA: 40 SK

Medicína na stope
mystických zážitkov

Médiá a svetskí humanisti

George Bush
a ľudské práva
embryí

Od spojenia
k odluke

Björnorn Ulvaeus zo skupiny ABBA:
Ako voľnomyšlienkar v kostole kázať nemôžem

ISSN 1336-6424

Vážení čitatelia
a čitatelky,

po dlhšej prestávke
sa k Vám dostáva prvé
tohtoročné číslo Vášho
časopisu Prometheus.
Zaiste ho viacerí z Vás
v uplynulých troch

mesiacoch hľadali v novinových stánkoch, ne-
trpezlivo naň čakali v poštových schránkach
či chodili na poštu pýtať sa, či ešte neprišiel
Prometheus. Bohužiaľ, napriek úsiliu pri
získavaní finančných prostriedkov na vydá-
vanie časopisu sa nám nepodarilo zabezpečiť
vydanie posledných dvoch plánovaných
čísel na rok 2006. Prácu nám skomplikoval
aj fakt, že sme prišli o kanceláriu redakcie
a samotnej Spoločnosti Prometheus a museli
si hľadať novú.

Dobrou správou je, že vďaka grantu
od Inštitútu pre humanistické štúdie
zo Spojených štátov bude môcť Prometheus
vychádzať aj tento rok – síce len v čiernobielej
verzii, zato s nezmenenou periodicitou
a rozsahom. Pre tých z Vás, ktorí sa márne
tešili na dve – nakoniec nevydané – čísla, sme
ako kompenzáciu pripravili toto číslo s oveľa
bohatším obsahom, zaujímavými témami
a s takmer dvojnásobným počtom strán.

Všetkým tým, ktorí sa nás snažili
v uplynulých týždňoch kontaktovať, ale sa
k nám nedovolali alebo nedostali odpoveď
na list či e-mail, sa ospravedľujeme,
a úprimne ďakujeme všetkým, ktorí nám
poskytli morálnu či finančnú podporu.

Veríme, že si zachováme Vašu priazeň
po celý rok a že Prometheus bude i naďalej
Vaším príjemným a užitočným spoločníkom.

Judita Takáčová

PROMETHEUS

Časopis pre občiansku spoločnosť a humanizmus
III. ročník

Vydáva: Spoločnosť Prometheus Bratislava, združenie
svetských humanistov, Gunduličova 12, 811 05 Bratislava
Predseda: Ivan Poljak

Tel./fax: 02/52491191

E-mail: prometheus.ba@t-com.sk

Web: http://slovakia.humanists.net

Šéfredaktorka: Judita Takáčová

Redakcia: Alena Behúnová,
Miloslava Necpalová
Roman Hradecký

Výrobná sekretárka: Alena Behúnová

Grafika: INFOMA Business Trading®, s.r.o.
Marcel Kostelník

Registračné číslo: 3336/2005
ISSN: 1336 - 6424

Tlač: OTA, a. s. Košice
Rozširuje Mediaprint-Kapa a ďalší distributéri
Za obsah inzercie zodpovedá inzerent.
Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.
Toto číslo podpísané k tlači 7. februára 2007
Číslo účtu: 11481540/0900

3 Médiá a svetskí humanisti

Médiá a svetskí
humanisti

Výzva verejnoprávnym médiám • Humanistic-
ké vysielanie v zahraničí • Cirkvi a médiá

7 Zaujímavosti zo sveta

Humanistická skupina v britskej
Labouristickej strane • Za otepľovanie môže
človek • Životodarná plodová voda • Nie
nemeckým scientológom • V Británii rastie
počet priaznivcov šarie

8 Ako voľnomyšlienkar v kostole kázať nemôžem

Zhovárali sme sa s členom
skupiny ABBA Björnorn Ulvaeusom

10 Štát a cirkev v Európskej únii

Ďalší zo série článkov o úprave vzťahu štátu
a cirkvi vo svete

12 Môj život bez náboženstva

Ohlasy na anketu časopisu Promet-

14 Judášovo evanjelium podnecuje nové pohľady

Objavenie Judášovho evanjelia
vyvolalo rozruch i záujem

15 Stredoázijský islam – neprehliadnuteľný geopolitický fenomén

16 Viera a náboženstvo v základných dokumentoch

Ako je v základných dokumen-
toch obsiahnutý pleonazmus
viera a náboženstvo

18 Medicína na stope mystických zážitkov

O halucinogénnych hubách a vzniku vízií

20 Boj o evolučnú teóriu sa stupňuje

O presadzovaní teórie inteligentného dizajnu

23 Humanizmus a ateizmus

O vzťahu a rozdieloch medzi
humanizmom a ateizmom

24 Všeobecná deklarácia o laicite v 21. storočí

Text významného humanistického dokumentu

26 Satanizmus

O satanistickej sekte, jej
učení a praktikách

28 Od spojenia k odluke

Príspevok k diskusii o vzťahu medzi
štátom a cirkvami v SR

31 Otvorený list Spoločnosti Prometheus ministrom školsťva Jánovi Mikolajovi

32 George Bush a ľudské práva embryí • Výskum kmeňových buniek: súčasný vývoj a polemiky

34 Karol Havlíček Borovský – nebojácný hlásateľ slobodomyselnosti

O českom básnikovi, novinárovi a spisovate-
ľovi K. H. Borovskom

36 Etická výchova – prínosy i problémy

Výpovede učiteľov o vyučovaní etickej
výchovy na školách • Anketa medzi žiakmi

38 Deň Spoločnosti Prometheus • Z činnosti klubov

40 Da Vinciho kód. Pravda a fikcie

Recenzia knihy Barta D.
Ehrmana

42 Večný kalendár

Návod na používanie večného
kalendára

43 Čo povedali slávni o človeku • Knižné novinky • Kacírske sentencie

44 Detská Zelená planéta

Súťaž do pozornosti šikov-
ných detí

46 Slovník ateistu • Z listov čitateľov • Recidívy klerikalizmu

48 Zábava

Vtipy • Krížovka

49 Prehľad článkov v Prometheus za rok 2006

Médiá a svetskí humanisti

Posledné desaťročie sme svedkami toho, že v našich médiách majú čoraz viac priestoru rôzne náboženské relácie. A čoraz menej ho dostávajú ľudia bez náboženského vyznania. Nečudo potom, že redakcia dostáva plno listov i telefonátov typu: **Ďakujeme Vám, že ste. Veľmi ma teší, že existujete. Musím povedať, že som pookriala na duši. Teraz, keď už o Vás viem, si prečítam veľa zaujímavostí na Vašej internetovej stránke a v časopise. Nachádzam tam „spriaznené duše“.**

Ale nájdu sa aj takéto: *Vôbec nie ste objektívni, nie ste humanisti, píšete protinábožensky, protikresťanský. V duchovnosť a vieru v Boha by ste mali propagovať...! Ak ide o telefonát, zvykneme odpovedať: Vari majú kresťania málo tlač, vysielania v elektronických médiách? A kde majú sekulárne založení ľudia vyjadriť svoj názor?! Čudujete sa, že ak konečne vznikne im blízke periodikum, píšú tam vo veľkom práve o danej problematike?*

Áno, na nás sa obracajú väčšinou tí, ktorí sú presvedčení, že ľudia bez náboženského vyznania sú u nás diskriminovaní aj preto, že sa im málokde dostáva priestor v médiách. Či už ide o súkromné alebo verejnoprávne, či už ide o tlač, rozhlas alebo televíziu.

Hoci v Ústave SR sa píše, že SR nie je závislá od žiadnej ideológie ani náboženstva, hoci medzi iným by to malo platiť pre verejnoprávne inštitúcie, je to naozaj tak? Pozrime sa teda na fakty. Ako vyzerá súčasné obsahové a časové rozloženie vysielania Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie?

Slovenský rozhlas

Slovenský rozhlas (SRo), ktorý má na svojom prvom celoštátnom okruhu 24-hodinové vysielanie, pričom v nočných hodinách býva repríza niektorých denných relácií, týždenne venuje občanom s náboženským presvedčením 6 pravidelných relácií s celkovým trvaním vyše 160 premiérových minút. Pripravujú ich v osobitnej redakcii. A keďže koncesionárske poplatky platíme bez ohľadu na to, akého sme vierovyznania či svetonázoru, prispievajú na ne aj státisíce ľudí založených nenábožensky.

Rozoberajú tam neraz témy, ktoré sa týkajú všetkých obyvateľov SR, akurát názory na ne vyjadrujú hostia jedného razenia. V programe však nájdete aj reláciu Pre veriacich a neveriacich. Ak by ste si mysleli, že si v nej vypočujete nejakú diskusiu dvoch rôznych názorov, ste na omyle. Daná relácia totiž vôbec nie je aj pre neveriacich (v náboženskom zmysle), ale

zameraná je skôr na to, aby prípadnú túto časť poslucháčov obrátila na svoj obraz.

A akoby toho stále bolo málo, práve v jeseni minulého roku sa v jednej z náboženských relácií Cesty zoširoka hovorilo o tom, že by potrebovali ešte viac vysielacieho času. A to napriek tomu, že im do živého vysielania zavolalo viac tých, ktorí s takouto myšlienkou nesúhlasili. Pritom sa blížil záver roku, keď – tak ako v čase iných kresťanských sviatkov niekoľkokrát do roka – sa minútáž nábožensky zameraných relácií ešte zvyšuje. Pretože predstavitelia takto založených ľudí dostávajú veľa priestoru aj v rôznych ďalších reláciách. počas doobedia, popoludnia a najmä v exponovanom priestore diskusnej relácie Nočná pyramída.

Slovenská televízia

A čo Slovenská televízia? Aj tam nájdete náboženskú redakciu, ktorá pripravuje pravidelné relácie v trvaní 90-120 minút pod názvom Sféry dôverné, Orientácie... Akoby sféry dôverné mal len človek veriaci v nadprirodzenú bytosť, akoby orientácia existovala len na Boha. A akoby náhodu sa nám tam objavili aj rôzni anjeli strážni apod. Veď čo by sme sa mali spoliehať na vlastné sily, keď to za nás môže urobiť niekto iný, nejaký ten anjel?

A asi podľa hesla, že nástup musí byť rozhodný a širokoplánový, v jeseni sme aj na obrazovke STV mohli byť svedkami besedy o dôležitosti náboženského vysielania, o tom, že jeho čas by mal byť rozšírený. Samozrejme, hovorili o tom vo veľkej miere cirkevní hodnostári či pracovníci rôznych náboženských redakcií, jediný predstaviteľ iného názoru tam bol pozvaný jednoducho ako publicista. Išlo čiastočne o kontaktnú reláciu – na obrazovke sme videli telefónne čísla, na ktoré bolo možné zavolať otázku či názor. Iný ako náboženský ohlas sa tam nenašiel. Hoci len sama viem o niekoľkých ľuďoch, ktorí sa tam nielen snažili, ale aj dovolali, a teda reagovali na výzvu moderátora opačným názorom, než

Vyjdu nové vedenia verejnoprávnych médií v ústrety občanom bez vyznania?

mal on a prevažná väčšina jeho hostí.

Nehovoriac o tom, že na prenos omši je vyárendovaná pravidelná nedelná 60-minútovka v SRO a neraz aj v STV. To okrem tých spravodajsko-publicistických relácií. A ak nejaký náboženský sviatok vyjde na sobotu či pondelok, kázani sa môžeme napočúvať a napočúvať. Ak sa nám to nepáči, máme to vraj vypnúť. Nikto nás nenúti. Ale prečo potom platiť, podporovať ich finančne?

Predbehli sme aj Poliakov...

Žiaľ, neraz sme podobného „objektívneho“ prístupu k rôznym témam nášho života

svedkami aj v súkromných médiách.

Často sme svedkami toho, že v SRO je týždenne viacero ďalších relácií, v ktorých sú hosťami vyhranene nábožensky založení ľudia, kňazi, rehoľné sestry, sociálne pracovníčky z rôznych kresťanských zariadení a inštitúcií. Akoby tých, ktorí robia podobnú prácu, no nemyslia si, že im pri tom pomáha nadprirodzená bytosť, nebolo medzi nami tiež dosť. No a počas už spomínaných cirkevných sviatkov môžeme svätých vzhliadať takmer celý deň. Dôkazom bol aj presný monitoring vysielania SRO v jeden deň 15. septembra – v deň Sedembolestnej panny Márie, ktorý uskutočnila Spoločnosť

Prometheus. Na túto tému bolo vyčlenených 480 minút. Teda tretina celého dňa, zároveň však celá polovica denného vysielacieho času.

Podobne pri sledovaní a porovnávaní televízneho vysielania počas veľkonočného týždňa sa ukázalo, že zo štyroch štátov – SR, ČR, Rakúsko, Poľsko práve Slovensko vyhralo na celej čiare, pričom tejto téme slovenská verejnoprávna

televízia venovala štyrikrát viac času ako verejnoprávna televízia v katolíckom Poľsku.

Na čo by sme mali mať právo

Ak podľa posledného sčítania ľudu v SRO žije 17 percent nenábožensky založených občanov, matematicky vychádza, že v SRO by malo byť týždenne minimálne 32 minút vysielania s čisto sekulárnou tematikou, v STV by ho malo byť okolo 20 minút. Zároveň by v týchto inštitúciách mal byť aspoň jeden redaktor zodpovedajúci za danú tematiku. Sami však vieme, aká je skutočnosť. A to napriek tomu, že na fungovanie týchto verejnoprávnych inštitúcií

platíme koncesionárske poplatky všetci bez rozdielu náboženského či svetonázorového presvedčenia, že dostávajú dotácie zo štátneho rozpočtu, do ktorého svoje dane platia občania nezávisle od toho, či sú katolíci, evanjelici... či „bezbožníci“.

Niet sa teda čo čudovať, že na našich stránkach je väčšina materiálov sekulárneho zamerania. Pravidelní čitatelia však vedia, že práve v našom časopise sa na rozoberanú tému dozvedia aj názor druhej strany, čoho nie sme svedkami tam, kde sa to vyžaduje podľa Ústavy SR. Preto sme do relácií vysielaných vo verejnoprávnych médiách neraz navrhovali svojich odborníkov na rôzne témy, kde sa jednostranne presadzujú len náboženský pohľad na svet a dianie okolo nás.

Aj teraz protestujeme proti mediálnej diskriminácii. Otázne však ešte je, že keby sa náhodou v okamihu – šibnutím čarovného prútika situácia zmenila a spomínaný vysielací čas by sekulárni humanisti dostali, pričom by sa pri jeho obsahovej príprave mala zúčastňovať aj zatiaľ stále jediná oficiálna inštitúcia zastupujúca danú časť obyvateľstva – Spoločnosť Prometheus, mohli by sme k tomu hneď pristúpiť. Sme na to pripravení?

Miloslava Necpalová

Vedenie Spoločnosti Prometheus sa dlhodobo a pravidelne venuje otázke diskriminácie nenábožensky založených ľudí. Napísalo viacero oficiálnych listov vedeniam oboch verejnoprávnych médií. Kedysi dokonca „vyprovokovalo“ aj rokovania. Na nich sme bola okrem iného podaná informácia, že osobitné nenáboženské relácie nie sú preto, lebo také sú všetky ostatné. Spoločnosť Prometheus preto aj na poslednom zasadnutí svojej Ústrednej rady prijala túto výzvu verejnoprávnym médiám:

Výzva verejnoprávnym médiám

Za posledné roky získala na Slovensku cirkev, najmä katolícka, nadštandardné postavenie, neraz v rozpore s duchom ústavy či zákonov. Tak napríklad medzinárodnou zmluvou so Svätou stolicou má katolícka cirkev zaručený prístup do verejnoprávnych médií, pričom takúto možnosť nemá nikto iný, ba ani najvyšší ústavní činitelia SR.

Pritom podľa zákona o vysielaní a retransmisii je základným postavením vysielateľa utvárať vo vysielaní priestor na pluralitu názorov bez uprednostňovania záujmov

len jednej politickej strany, politického hnutia, skupiny alebo časti spoločnosti alebo náboženského vyznania a viery.

Ak teda má verejnoprávne médium vymedzený priestor na duchovný život, malo by mať primeraný a pevne stanovený priestor aj pre iných, nielen nábožensky veriacich. Ľudia bez náboženského vyznania, sekulárne založení, ktorí v SR tvoria minimálne trištvrté milióna obyvateľov, sú stále diskriminovaní, a preto žiadajú, aby bol proporcionálny čas

k náboženskému vysielaniu venovaný aj tejto časti obyvateľstva.

Ved aj v poslednom reklamnom slogane SRO sa hovorí – Ak ho má platiť každý, musí byť pre každého! Žiadame preto vedenie verejnoprávnych médií, aby sa venovali danej otázke a vyhradili čas aj na osobitné relácie s obsahom svetského, sekulárneho humanizmu.

*Ústredná rada Spoločnosti Prometheus
Bratislava 3. 2. 2007*

Humanistické vysielanie v zahraničí

Diváci majú možnosť sledovať humanistické vysielanie vo viacerých európskych krajinách. Programy sa väčšinou pripravujú v spolupráci s humanistickými organizáciami, ktoré v danej krajine pôsobia. Vo väčšine európskych štátov však počtom i rozsahom prevažujú náboženské programy a humanistické relácie nedostávajú žiaden priestor.

V Belgicku sa humanistické programy vysielajú v rozsahu dvoch hodín týždenne v štátnej televízii a štyroch hodín týždenne v rozhlase. Vo Flandersku majú humanisti k dispozícii teletextové stránky, ktoré udržiavajú a raz týždenne aktualizujú Flámska humanistická aliancia a Humanistický zväz. Flámska vysielacia spoločnosť VRT, ktorá poskytuje tento priestor, do obsahu humanistických stránok na teletexte nezasahuje. Humanistické organizácie prinášajú na týchto stránkach informácie týkajúce sa humanistického hnutia, svoje názory a postoje k dianiu vo svete, informácie z univerzít, s ktorými tieto organizácie spolupracujú atď. Teletextové stránky pravidelne navštevuje humanistická a intelektuálna komunita, ale aj širšia verejnosť a pre organizácie pôsobiace na tomto poli to predstavuje dôležitý komunikačný kanál.

Celoštátna rozhlasová stanica France Culture vo **Francúzsku** vysielala každú nedeľu dopoludnia 10-minútový program nazvaný „Rôzne aspekty súčasného myslenia“. Na príprave programu sa každý týždeň striedajú viaceré organizácie – slobodomurári, Únia racionalistov, Voľná myšlienka (členská organizácia Medzinárodnej humanistickej a etickej únie, IHEU) a ďalšie.

V **Nemecku** sa nevysielajú žiadne televízne humanistické programy, priestor pre humanistov však poskytujú niektoré rozhlasové stanice. Dĺžka programu je závislá od toho, v ktorom nemeckom regióne sa takéto programy vysielajú. V Porýní-Falcku a v Bádensku je to dokopy 10 minút za rok (!), bavorská verejná rozhlasová stanica vysielala humanistickú reláciu každý druhý mesiac v rozsahu 15 minút, a podobné programy

sa vysielajú aj v Dolnom Sasku –Westfálsku.

Holandská štátna televízia poskytuje priestor na vysielanie humanistických programov v rozsahu 35 hodín a rozhlas v rozsahu 130 hodín ročne.

Masmédiá v **Portugalsku** nedávajú ateistickým, humanistickým a sekulárnym organizáciám nijaký priestor, portugalská štátna televízia však vysielala polhodinové náboženské relácie každý pracovný deň a hodinu v nedeľu, pričom vysielací čas je rozdelený na polovicu medzi katolíkov a iné vybrané náboženské vierovyznania. Okrem toho sa v nedeľu vysielala aj katolícka omša.

Podobne ako v Portugalsku, aj v **Španielsku** má katolícka cirkev vyhradený veľký vysielací priestor. V štátnej

televízii a rozhlasovej stanici má katolícka cirkev k dispozícii niekoľko programov každý deň. Humanistické organizácie takéto možnosti nemajú.

Napriek rozsiahlej činnosti humanistických organizácií v **škandinávskych krajinách** (Nórsko, Island, Fínsko) televízne a rozhlasové stanice neposkytujú na humanistické programy žiaden priestor. Fínska televízia síce vysielala program venovaný rôznym svetonázorom, systematicky sa v ňom však objavujú zástupcovia kresťanských cirkví. Naozaj zriedka sú do relácie pozvaní aj predstavitelia humanistického a ateistického svetonázoru.

Takmer žiaden priestor nedostávajú humanistické organizácie ani v **Taliansku**.

Väčší priestor na prezentovanie humanistických myšlienok v televíznej stanici BBC vo **Veľkej Británii** požaduje Britské humanistické združenie. To argumentuje, že BBC porušuje zákon o ľudských právach a zákon o komunikáciách, ktoré vyžadujú rovnaké zaobchádzanie s náboženstvami a presvedčeniami v celom spektre. Keďže vláda vyhlásila humanizmus za presvedčenie, BBC podľa Britského humanistického združenia koná v rozpore so zákonom.

Judita Takáčová

Cirkev a médiá

Názor čitateľa

Za posledné roky získala na Slovensku cirkev, predovšetkým katolícka, nadštandardné postavenie, neraz v rozpore s duchom ústavy či zákonov. Tak napríklad medzinárodnou zmluvou s Vatikánom má katolícka cirkev zaručený prístup do verejnoprávnych médií. Takúto možnosť nemá nikto iný, nemajú ju ani najvyšší ústavní činitelia Slovenskej republiky! Verejnoprávne médiá, teda Slovenský rozhlas a Slovenská televízia, majú vo vzťahu k štátu akurát povinnosť poskytnúť štátnym orgánom na ich požiadanie bezplatne vysielať čas na odvysielanie dôležitého a neodkladného oznamu alebo výzvy o vyhlásení vojnového stavu alebo vypovedaní vojny, alebo odvysielanie informácie civilnej ochrany v čase, ktorý by nebezpečenstvo z omeškania znížil na najnižšiu mieru.

Verejnosť si istotne pamätá, aké boli diskusie a akú zápornú odozvu to malo, keď sa do verejnoprávnych médií natláčali prezidenti alebo predsedovia vlády (predovšetkým Vladimír Mečiar, ale v menšej miere aj Ivan Gašparovič a Mikuláš Dzurinda, a dnes Robert Fico). V médiach sa obšírne diskuto-

valo, či vystúpenia boli dôležité a neodkladné. Najvyšší predstavitelia Slovenskej republiky – hoci boli demokraticky zvolení – často neuspeli! Resp. neuspeli tak, ako si želali. Som presvedčený, že to je správne, verejnoprávne médiá by nemali byť hlásnou trúbou vlády. Z pozície postavenia by vo verejnoprávnom médiu nikto nemal mať vyárendovaný priestor. O to viac by sme sa mali zamyslieť nad druhou stranou tejto nerovnice. Ak vo verejnoprávnych médiách pevný priestor nemajú alebo by nemali mať ani demokraticky zvolení predstavitelia štátu, ako je potom možné, že ho má cirkev?!

Pritom podľa zákona o vysielaní a retransmisii je základným poslaním vysielača utvárať vo vysielaní priestor na pluralitu názorov bez uprednostňovania záujmov len jednej politickej strany, politického hnutia, skupiny alebo časti spoločnosti alebo náboženského vyznania a viery. Ak má teda verejnoprávne médium „vykolikovaný“ priestor na duchovný život (v televízii sa útvár zabezpečujúci náboženské vysielať volá Programové centrum duchovného života STV), malo by mať primeraný a pevne stanovený priestor aj pre iných, nielen veriacich. Inakšie sa tieto iné skupiny opodstatnene cítia byť diskriminované. V rámci programu duchovného života STV by podobné postavenie ako cirkev mala mať trebárs Spoločnosť Prometheus,

ktorá by tam mohla riešiť problémy súvisiace s najnovšími vedeckými poznatkami, odkazy histórie a podobne.

Programové centrum duchovného života v STV (a obdobu v Slovenskom rozhlase) by mal viesť človek nad vecou, ktorý by koordinoval priestor pre jednotlivé skupiny. Alebo má na Slovensku na „duchovný život“ monopol iba katolícka cirkev? Tá sa usiluje (pozri napríklad www.kbs.sk) rozšíriť svoje mimoriadne postavenie v médiách. Okrem prípustných požiadaviek (napríklad ešte lepšie vysielať časy, ako majú a ešte viac vysielať, ako majú) chce presadiť aj menej prípustné („zabezpečiť si vplyv na všetky svetské médiá prostredníctvom styčných osôb s kladným vzťahom ku katolíckej cirkvi“, teda dostať sa pod kožu nezávislých médií, čo by bolo v rozpore s ich nezávislosťou) až po úplne neprípustné požiadavky („najšť spôsob na oficiálny vplyv cirkvi na menovanie šéfov a redaktorov náboženských redakcií v Slovenskom rozhlase a Slovenskej televízii“ – to znamená rozhodovať vnútri verejnoprávnej inštitúcie, žijúcej z koncesionárskych poplatkov!).

Myslím si, že je čas dostať prax do zákonných koľají a urobiť opatrenia potrebné na rovnoprávny, harmonický rozvoj všetkých častí spoločnosti.

Jozef Krško

Vznikol Klub priateľov časopisu Prometheus

Konečne sa stáva skutočnosťou to, čo ako návrh medzi členmi vedenia Spoločnosti Prometheus, redakčnej rady, ale aj Vami čitateľmi rezonuje už dávno: *Ak sú problémy s financiami pri vydávaní časopisu Prometheus, založte klub jeho priateľov. Ľudí, ktorí ho budú propagovať a podporovať finančne.*

A tak takýto Klub priateľov časopisu Prometheus

zakladáme. Ako prví do jeho radov vstúpili členovia redakčnej rady, viacerí predplatitelia časopisu z Bratislavy, ale aj západného, stredného i východného Slovenska. Dokonca aj zo zahraničia, konkrétne z Čiech a NSR.

V štatúte tohto klubu, ktorý schválila Ústredná rada SP, sa hovorí, že cieľom klubu je propagovať náš časopis,

získavať nových predplatiteľov i prispievateľov, podporovať finančne jeho vydávanie.

A aké sú základné podmienky členstva v Klube priateľov časopisu Prometheus?

- člen je predplatiteľom časopisu a zaplatí predplacť ešte min. pre jednu fyzickú alebo právnickú osobu,
- člen v priebehu 3 mesiacov získá ďalšieho predplatiteľa,
- člen propaguje časopis medzi jednotlivcami i organizáciami, najmä školami, knižnicami a ďalšími verejnými inštitúciami,
- člen podľa možností prispie-

va na konto časopisu finančne, - v prípade, ak sa vypláca honorár za príspevky uverejnené v časopise, členom klubu sa za ich príspevky uhrádza len 80 percent honoráru.

Veríme, že po zverejnení podmienok členstva a tejto výzvy sa do klubu prihlási čo najviac našich čitateľov, najmä predplatiteľov, a tak spoločne urobíme všetko preto, aby jediné periodikum zamerané na svetský, sekulárny humanizmus na Slovensku mohol ďalej vychádzať.

Redakcia

Venujte 2% Vašich daní Spoločnosti PROMETHEUS!
Podporíte tak naše aktivity pri šírení humanizmu na Slovensku!

Viac informácií na www.rozhodni.sk.

Spoločnosť Prometheus
Gunduličova 12, 811 05 Bratislava
Tel./fax: 02/52 49 11 91

<http://slovakia.humanists.net>

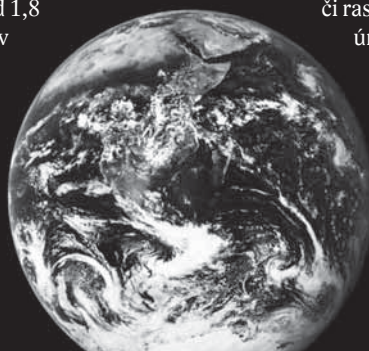
IČO: 30845751 • Bankový účet: 11481540/ 0900

O spôsobe venovania 2 % dane sa zamestnanci môžu informovať u svojho zamestnávateľa. V prípade potreby Vám viac informácií poskytneme na tel. čísle 02/52491191.

Za otepľovanie môže človek

Odborníci z Medzivládneho panelu pre klimatickú zmenu (IPCC), ktorí dlhodobo študovali vývoj klímy, začiatkom januára zverejnili správu. Dopracovali sa v nej až k 90-percentnej istote, že človek po prvý raz v histórii Zeme spôsobuje globálne otepľovanie. To ešte viac skomplikuje mnohým ľuďom ich život a ďalej

ohrozí mnohé živočíšne druhy. Po šesťročnej práci vedci dospeli k záveru, že priemerná teplota na Zemi sa môže do konca tohto storočia zvýšiť najpravdepodobnejšie od 1,8 až do 4 stupňov Celzia (krajný scenár hovorí o zvýšení až o 6,4 stupňa). Otepľovanie klimatického systému

je podľa správy nepochybné. Dokazuje to vývoj priemerných teplôt ovzdušia i oceánov, pokračujúce roztápanie sa ľadovcov, najmä na pólach, či rastúca priemerná úroveň hladiny oceánov. Autori dokumentu pripomínajú, že jedenásť z posledných dvanástich rokov figuruje

na rebríčku najteplejších od roku 1850, keď sa o tom začali viesť záznamy. Podľa vedcov z IPCC je „veľmi pravdepodobné“, že zvýšenie priemerných teplôt v druhej polovici minulého storočia spôsobili ľudia najmä tým, že zvyšujú koncentráciu skleníkových plynov. Správa, na zostavení ktorej sa zúčastnilo 3 750 klimatických odborníkov zo 113 krajín, je pre vlády nezáväzná, Európska komisia však už krajiny Európskej únie vyzvala, aby na varovanie zareagovali konkrétnymi činmi.

Nie nemeckým scientológom

Otvorenie nového ústredného sídla Scientologickej cirkvi v Nemecku sprevádzali veľké protesty. Nemecká federálna vláda odmieta uznať scientológiu za cirkev, lebo podľa nej táto sekta pod zámienkou náboženstva zarába

na dôverčivých ľuďoch peniaze. Podľa jej oficiálneho vyhlásenia je scientológia organizáciou, ktorá má v prvom rade ekonomické záujmy. Podľa nemeckej vlády sa stúpenci scientológie pokúšajú šíriť svoje myšlienky čo najširšie a dosiahnuť ideálny stav, v ktorom sa spoločnosť a ľudia budú riadiť pravidlami scientológie. To je však neprijateľné, lebo ako vyplýva zo spisov zakladateľa scientológie Rona Hubbarda, scientológia je štruktúrovaná totalitárnym, nedemokratickým spôsobom. Tento postoj nemeckej vlády potvrdilo aj rozhodnutie Federálneho pracovného súdu, ktorý po preskúmaní viacerých scientologických kníh dospel k názoru, že scientológia nie je náboženstvo, ale komerčný podnik. Medzi najznámejších členov a propagátorov scientologickej cirkvi patrí napríklad hollywoodska hviezda Tom Cruise.

Humanistická skupina v britskej Labouristickej strane

V rámci britskej Labouristickej strany bola v januári tohto roku založená nová humanistická skupina. Jej hlavným cieľom je šíriť myšlienky humanizmu medzi členmi Labouristickej strany a presadzovať humanistické a labouristické hodnoty v spoločnosti. Skupina sa v súčasnosti usiluje o splnenie požiadaviek na to, aby sa mohla

stať oficiálnou pridruženou organizáciou strany.

Medzi jej ďalšie ciele patrí presadzovanie racionálneho postoja k bioetickým, lekárske a vedeckým otázkam ako najlepšej záruky ľudského pokroku, presadzovanie a rozvíjanie sekulárneho zriadenia a otvorenej spoločnosti, obhajovanie školského systému, ktorý by naplňal potreby detí a rodičov rôznych náboženstiev a presvedčení na spoločnej báze, či obrana sekulárneho charakteru verejných služieb. Internetovú stránku humanistickej skupiny v Labouristickej strane môžete navštíviť na adrese www.labourhumanists.org.uk.

Životodarná plodová voda

Americkí vedci sú presvedčení, že sa im podarilo objaviť nový zdroj kmeňových buniek – plodovú vodu. Kmeňové bunky by raz mohli chirurgovia používať na „opravy“ poškodených ľudských orgánov. Bunky nechali úspešne rásť pri laboratórnych experimentoch. Najúžitejšie druhy kmeňových buniek dosiaľ získavali z ľudských embryí, čo však vyvoláva veľké etické rozpory. Pre prívržencov

výskumu embryonálnych kmeňových buniek však rozhodoval fakt, že kmeňové bunky môžu ponúknuť reálnu

nádej ľuďom trpiacim Parkinsonovou a Alzheimerovou chorobou alebo cukrovkou. Plodová voda je bohatá

na bunky. Mnohé pochádzajú z vyvíjajúceho sa zárodka. Americkí vedci, ktorí realizovali tento výskum, zistili, že bunky z plodovej vody môžu nechať vyrásť do širokej škály rôznorodých buniek. Potom ich transplantovali myšiam a skúmali, či sa budú vyvíjať aj v živých tvoroch. Aj tam sa rýchlo šírili a začali vytvárať kľúčové chemikálie v mozgu aj v črevách pokusných myši. V myšiach sa podobne správali aj kostné kmeňové bunky. Bunky z plodovej vody majú potenciál pomôcť liečbe, a to najmä u dieťaťa matky „darkyne“.

V Británii rastie počet priaznivcov šarie

Čoraz väčší počet mladých moslimov v Británii podporuje islamské právo šaría, islamský spôsob odievania žien a moslimské školy. Vyplýva to z prieskumu realizovaného pre centrum Policy Exchange, v ktorom bolo oslovených viac ako tisíc respondentov. Podľa prieskumu až 37 percent mladých moslimov vo veku

16 až 24 rokov sa vyjadrilo v prospech islamského práva šaría, ktoré je „strážcom“ čistoty islamu. Pri staršej generácii (nad 55 rokov) našlo podporu len u 17 percent opýtaných. Rovnaké percento mladých moslimov povedalo, že svoje deti by poslalo do moslimských štátnych škôl a 74 percent z nich by privítalo, keby ženy nosili na verejnosti

moslimský hidžáb. Sedem percent mladých vyjadrilo „obdiv k organizáciám ako al-Kajdá, ktoré sú pripravené bojovať so Západom“. Výsledky ďalej ukázali, že generácia nad 55 rokov je oveľa umiernennejšia. Do moslimských škôl by deti poslalo necelých 20 percent opýtaných a v prospech hidžábu bolo len o pár percent viac súhlasných odpovedí.

(jt)

Spracované podľa zahraničnej tlače
Foto: archív redakcie

Ako voľnomyšlienkar v kostole kázať nemôžem

Patrí medzi najznámejšie osobnosti vo Švédsku a je členom Švédskeho humanistického združenia. Björna Ulvaeusa svet pozná ako jedného zo štyroch členov legendárnej skupiny ABBA. Predseda Švédskeho humanistického združenia Christer Sturmark sa s ním pohovárал o náboženstve, politike a humanistickom svetonázore. Stretol sa s človekom, ktorý ktorý neverí ani v jedného z bohov opísaných vo svetových náboženstvách a angažuje sa v humanistických otázkach.

Foto: Humanisten

❗ **Björn, si členom Švédskej humanistickej asociácie. Prečo si sa rozhodol venovať sa týmto otázkam a prečo si myslíš, že je to dôležité?**

→ Pretože som si začal uvedomovať, akou sa náboženstvo stáva silou v politike a ako konkuruje vedeckému spôsobu zmyšľania. A to ma znepokojuje. Vždy som bol veľkým priateľom „osvietenstva“ a vedy. Keď som videl iracionálne, konzervatívne náboženské hodnoty a nepriateľstvo voči vede, ktoré ovplyvňujú spoločnosť, hľadal som organizáciu, ktorá sa zaoberá týmito otázkami. Dozvedel som sa o činnosti a postojoch Švédskeho humanistického združenia a stal som sa jeho členom.

Chýbajú mi časy, keď ľudia verili vo vedu a zdravý rozum, ako to bolo v 50. a 60. rokoch. Zdá sa mi, že v súčasnosti sa šíri fundamentalizmus a opovrhovanie vedou. Myslím si, že by mala nastať úplná odluka cirkvi od štátu. Dnes to tak nie je, ani vo Švédsku. Po stáročia sme bojovali za sekulárnu spoločnosť a dnes akoby sme začali cúvať. Prekvapuje ma, že za tieto otázky sa nestavia viac žien. Cirkevné školy vo mne vyvolávajú pochybnosti. Tiež si myslím, že je absurdné, keď organizácie

so sekulárnymi cieľmi, napríklad Švédske humanistické združenie, nedostávajú rovnaké vládne granty ako iné podobné organizácie len preto, že neposkytujú služby. Možno by sme mali začať organizovať zhromaždenia, na ktorých zložíme poklonu Voltairovi!

❗ **Prečo je to tak?**

→ Opovrhovanie vedou možno súvisí s faktom, že veda nedokázala vyriešiť ani jeden z našich základných problémov, napríklad znečisťovanie životného prostredia alebo problémy s HIV a AIDS. Je to tá najhoršia choroba našich čias, pri ktorej sú vedci stratení. Myslím si, že veda sklamala veľa ľudí, pretože nedostávajú odpovede na otázky, ktoré si nevyhnutne kladú. Aj atómová bomba a iné zbrane masového ničenia poukazujú na to, že vedu možno využiť aj na zlé ciele, čo tiež prispieva k jej znevažovaniu.

Pokiaľ ide o náboženský fundamentalizmus, možno je to kvôli globalizácii a kvôli tomu, že mnohí ľudia sa cítia neistí v rýchlo sa meniacom svete. V kríze identity sa ľudia častejšie obracajú k svojim náboženským koreňom.

❗ **Považuješ sa za ateistu?**

→ Nuž, som agnostikom prikláňajúcim sa k ateizmu. Nemám a myslím si, že ani nemôžem mať jasnú predstavu o existencii Boha. Neverím v Boha, ktorého opisujú blízko-ľudské či akékoľvek iné náboženstvá. Neopieram, že „tam“ čosi existuje, nemyslím si však, že by sme sa to mali snažiť vysvetliť a pochopiť, čo by to mohlo byť. Ak ateizmus znamená, že kategoricky odmieta existenciu Boha, ja by som nezašiel až tak ďaleko. Problém s fundamentalistami spočíva v tom, že oni vo všeobecnosti veria v existenciu Boha a v jeho želania. O sebe by som nepovedal, že som „voľnomyšlienkar“, lepšími slovami by boli slová agnostik a ateista. Možno by sa mali opätovne zaviesť do nášho moderného slovníka.

❗ **Ktoré otázky v dnešnej spoločnosti sú podľa teba najdôležitejšie z hľadiska náboženstva, svetonázoru a politiky a kde je deliaca čiara medzi slobodou náboženstva a princípmi spoločnosti v oblasti slobody vyjadrovania a ľudských práv?**

→ Vzdávam takým klamným predstavám a šialeným myšlienkam len preto, že sa považujú za náboženstvá. Súkromnú vieru

treba, samozrejme, rešpektovať, tá však nesmie ovplyvňovať spoločnosť a ďalších ľudí. Kde nakreslíte deliacu čiaru medzi poverami a náboženstvom? Ak si uvedomíte, že žijeme na malej planéte v slnečnej sústave na okraji malej galaxie na okraji vesmíru, bolo by asi prehnané vyhlásiť: My máme odpoveď! Zjavil sa nám Boh a potom sme postupne spísali príbeh o stvorení sveta. Pritom všetky náboženstvá o sebe tvrdia, že sú tie správne a jediné. Je toho pre mňa jednoducho priveľa. Myslím si, že je dôležité, keď dokážete kritizovať a analyzovať náboženstvá, rovnako ako keď dokážete kritizovať názory a hodnoty. Nábožensky založení ľudia sa s tým musia jednoducho vyrovnávať!

Deklarácia OSN o ľudských právach musí mať prednosť pred náboženstvom alebo inými kultúrnymi zvykmi, ak medzi nimi dôjde k sporom. Zdá sa mi, že naši politici to dnes nehovoria jednoznačne. Niektoré hodnoty musia byť univerzálne, napríklad ľudské práva a rovnaká hodnota každej ľudskej bytosti. Myslím si, že politici vo Švédsku sú príliš opatrní pri zdôrazňovaní tohto faktu, možno zo strachu, že budú obviňovaní z diskriminácie postoja k nedemokratickým kultúram.

Vždy má cenu bojovať za kultúrnu rôznorodosť, tá však nikdy nesmie mať prednosť pred deklaráciou o ľudských právach. Všade vo svete máte odvážnych zástupcov iných kultúr a náboženstiev, ktorí sa aktívne zapájajú do boja za ľudské práva, napríklad Ayaan Hirsi Aliová zo Somálska, ktorá utiekla do Holandska. Napisala knihu *Demand your Right!* (Žiadaj svoje právo!) o útlaku moslimských žien. Na takýchto hovorcoch a ženy z moslimského sveta by sme v dnešnej politickej diskusii mali dbať viac. Ona jasne hovorí, že väčšina politikov chodí okolo horúcej kaše, keď ide o takéto otázky, zo strachu, že budú vnímaní ako politicky nekorektní.

Takýto postoj podľa mňa zaujímajú väčšinou západní a ľavicoví liberáli. Sám seba považujem za sociálneho liberála, ale pri tejto téme sú dokonca aj švédski liberáli príliš opatrní a vylakani. Hirsi Aliová jednoducho hovorí, že „vyháňajte sa povedať svoj názor“ je tá najhoršia vec, akú môžete urobiť ženám v moslimskom svete. Na druhej strane je neúčtív k arabskej kultúre hovoriť, že „oni sú Arabi, s nimi sa nedá hovoriť o ľudských právach“. Je to akt diskriminácie voči Arabom. S moslimami by sme mali viesť rovnaký dialóg o ľudských právach, aký vedieme s inými. A zas mnohí moslimovia nie sú o nič viac nábožensky založení ako priemerní Švédi. Pre nich je prirodzené, že ľudské práva sú na prvom mieste.

❗ **Áno, nájdeme intelektuálne kruhy moderne a radikálne zmyšľajúcich moslimov. Nedávno som hovoril s Janom Henningsonom, šéfom Švédskeho inštitútu v egyptskej Alexandrii. Hovorí plynulo po arabsky a prednáša tam na univerzite. Povedal mi, že sú intelektuálni moslimovia, ktorí požadujú úplnú rovnosť pre ženy a rovnaké práva a príležitosti pre homosexuálov, teda veci, ktoré bežne nespájame s islamom. V moslimskej teológii zjavne prebiehajú vnútorné progresívne procesy.**

→ Áno, presne to mám na mysli. Tento rozmer by sa mal oveľa viac zdôrazňovať v diskusii, ktorá sa vedie vo Švédsku. Namiesto toho sú však moslimovia vnímaní tak, že nie sú vôbec schopní zastávať moderné názory, čo je, samozrejme, nesprávne. Títo moslimskí intelektuáli však, pochopiteľne, nemôžu byť doslovnými vykladačmi Koránu.

❷ **Mohol by si mi povedať niečo o tvom intelektuálnom vývoji, pokiaľ ide o tvoj svetonázor? Kedy si začal uvažovať o týchto veciach? Zhodujú sa tvoje súčasné názory s názormi zmlada?**

→ Zmlada som chvíľu flirtoval s náboženstvom, keď som študoval Bibliu. Asi v pätnástich som čítal knihu Dana Anderssona *David Ramm's Heritage* (Dedičstvo Davida Ramma) o mladom mužovi Davidovi, ktorý rozmyšľal nad existenciálnymi a náboženskými otázkami. Keď som si prečítal tento román, zmyslel som si, že aj ja chcem byť rojkom a byť prísny. Bola to však len póza. Môj život ovládla škola a hudba a ja som už nemal čas na to, by som bol prísny a uvažoval!

O náboženstve som v podstate začal rozmyšľať, keď som mal päťnásť rokov. Zaujímalo ma, prečo existuje náboženstvo a prečo ho ľudia tak veľmi potrebujú. Začal som sa čudovať náboženským otázkam, ktoré si ľudia kladli odveky. Kto boli tí rozprávači a prečo to povedali? Možno preto, aby dosiahli moc a vplyv, a toto bol veľmi dobrý spôsob, ak ste nemali k dispozícii vojakov a armádu.

❷ **Napísal si muzikál Kristina spolu s Bennym Anderssonom o Kristine a Karlovi Oskarovi – obaja boli silne veriaci. Ako sa ti pracovalo s takými náboženskými postavami?**

→ Keď som písal text, snažil som sa vcítiť sa do postavenia Kristiny. Bola to úprimná veriaca a viera jej dala nádej na prežitie vo veľmi ťažkých časoch. Pochopil som, prečo sa Kristina a ďalší imigranti pridrižovali svojej viery za každú cenu. V tej divočine boli mimoriadne zraniteľní a neúnavne pracovali, aby prežili. No keď Kristina prišla o svoje dieťa, začala aj ona pochybovať.

Tieto pocity som vyjadril slovami v piesni *Du måste finnas!* (Musíš existovať!), keď Kristina v priamom rozhovore s Bohom povie: „Musíš existovať, bez teba som len pozostatok v tmavom

a búrlivom mori.“ Chápem, že vieru vtedy skutočne potrebovali, aspoň mali nejakú nádej v časoch zúfalstva. K takejto religiozite mám hlbokú úctu, hoci sám nie som veriaci.

❷ **Dlho si sa pohyboval v šoubiznise. Človek má niekedy dojem, že tento biznis je súčasťou hnutia NewAge. Niektoré hollywoodske hviezdy sú scientológovia, Madonna vyznáva kabalú atď. Je to tak? Ak áno, prečo?**

→ Ľudia, ktorých stretávam vo švédskom šoubiznise, si nemyslia, že som väčší čudák ako ktokoľvek iný. Podľa mňa sú však mnohí umelci citliví na trendy a idú cestou, o ktorej si myslia, že by prospela ich kariére. Mnohí

Foto: archív

z tých, ktorí vyjadrujú politické názory alebo flirtujú s newageovskou kultúrou, v skutočnosti možno ani nevyznávajú tieto názory. Za tie roky som však nestretol veľa takých ľudí. Možno som nestretával tých pravých.

❷ **Vo švédskom preklade muzikálu Mamma Mia badať tvoj postoj k životu. Máš na mysli pieseň Thank You For The Music. V jej švédkej verzii sa distancuješ od náboženstva: „...ďakujeme za všetky piesne, slová a melódie, kto potrebuje náboženstvo? Vieme žiť aj bez neho, ale predstavte si, keby vôbec neexistovala hudba. Každý potrebuje pieseň a tanc...“ Sledoval si týmito slovami nejaký zámer?**

→ Švédsku verziu tejto piesne som písal s Niklasom Strömstedtom a obaja sme boli pripravení na to, že vyvolá reakcie. Nedostala sa však k nám ani jedna sťažnosť! V skutočnosti ma to veľmi prekvapilo, keďže toto predstavenie videlo viac než 500 000 ľudí. Keď som pracoval

na *Kristine*, dostal som množstvo listov od ľudí, ktorí odo mňa chceli, aby som kázal v kostoloch, pretože si všetci mysleli, že som nábožensky založený. Ale ja som odmietol. Asi by nikto neprijal, keby „volnomyšlienkar“ kázal v kostole! Ja však mám kostoly veľmi rád. Sú to neuveriteľne pekné budovy a mám rád ich atmosféru a pokoj v nich. To však nie je náboženský cit.

❷ **Veľa ľudí verí v rôzne pseudovedecké liečby a medikamenty. Niekedy sa dostávame do morálnej dilemy, keď je reč o tom, nakoľko silne by sme mali odmietať takéto veci. Ak je môj priateľ nevyliciteľne chorý a myslí si, že by mu to pomohlo, máte naozaj právo vziať mu nádej a argumentovať proti metódam, ktoré nie sú konvenčné? Na druhej strane je hlboko nemorálne, keď niektorí šarlatáni využívajú vieru zúfalých ľudí.**

→ Viem presne, čo máš na mysli. Mám dobrého priateľa, ktorého manželka zomiera na rakovinu pľúc. Skúšal všetky druhy alternatívnej liečby, aj keď v nich sám neveril. Myslel si však, že už nemá čo stratiť. Je to ťažká morálna otázka, ktorá nemá jasnú odpoveď. Nedávno som čítal knihu *Science and Delusion* (Veda a klam) o pseudovede a iných klamoch. Nie je to zvláštne, že ľudia veria v toľké čudné veci?

❷ **Presne tak. Aj z tohto dôvodu Švédske humanistické združenie ponúкло cenu 100 000 švédskych korún tým, ktorí predvedú nejakú paranormálnu schopnosť pod vedeckým dozorom. Nemyslím si, že by podstúpilo riziko, že bude musieť tieto peniaze vyplatiť.**

→ To je výborné! Mali by k tomu vyrobiť televíznu šou čisto ako návod pre spotrebiteľov. Nechápem, ako môže spoločnosť a vedci akceptovať toľko šarlatanstva a podvodov v našej spoločnosti. V tejto oblasti by sme mali mať jasnejšie zákony. Naši vedci, ktorí sú si vedomí tohto problému, by mali častejšie diskutovať v médiách. Problémom je, že médiá z týchto vecí nejakým spôsobom profitujú. Horoskopy a televízne šou o duchovnom svete atď. Možno nechcú, aby sa to odhalilo.

❷ **Ako sa pozeráte na politický vývoj v USA z hľadiska jasného náboženského presvedčenia prezidenta Busha? Myslíte si, že by sa Švédsko malo stať religióznejším?**

→ Áno, je to veľmi smutné. USA by mali byť našimi spojencami v boji za sekularizáciu! Boj proti terorizmu sa oslabuje, ak sa považuje za bitku medzi islamskými a kresťanskými fundamentalistami. Na druhej strane, nemyslím si, že Američania sú natoľko pobožní, ako vyzerajú. Keď v rôznych prieskumoch verejnej mienky odpovedajú kladne na otázku, či veria v Boha, zamýšľam sa nad tým, či to jednoducho nie je len rutinná odpoveď. Cirkev v Amerike je predovšetkým sociálnou ustanovizňou. Dúfajme, že najbližšie voľby vyhrá demokrat. Možno Hillary Clintonová?

❷ **Aký máš názor na Ježiša a mýty, ktoré ho obklopujú?**

→ Ježišov príbeh je fascinujúci. Má toľkú silu, a to aj po 2000 rokoch. V skutočnosti neviem, či existoval ako historická osobnosť. Je ťažko pochopiteľné, že ľudia si dokážu predstavovať Ježiša ako osobného priateľa, na ktorého sa môžu obrátiť vo svojich starostiach. Je to neuveriteľne silný mýtus! Pochybujem o tom, že Ježiš existoval ako ľudská osoba, aj keď si nemyslím, že by dnešným veriacim na tom záležalo. Historici zdokumentovali mnoho ľudí, ktorí žili v rovnakom čase ako Ježiš, o Ježišovi však máme len jednu či dve zmienky.

❷ **Sám píšeš príbehy a pracuješ ako dramaturg. Vďaka čomu mal Ježišov príbeh taký obrovský dosah?**

→ Celý príbeh o Panne Márii a troch mudrcoch, o Ježišomv narodení a neskôr návrate do Jeruzalema je charakteristický rozprávačskou technikou absolútneho génia. Nehovoriac o všetkých tých zázrakoch, krutom ukrižovaní – keď si sám Ježiš musí poniesť svoj kríž až po svoju popravu – a vzkriesení. Tieto príbehy má rád každý. Ježišov príchod do Jeruzalema musel byť ako príchod Beatles do New Yorku, túto skutočnosť však zatiaľ nezdokumentoval nijaký súčasný historik.

Prevzaté z internetovej stránky Medzinárodnej humanistickej a etickej únie www.iheu.org
Preložila: Judita Takáčová.
Krátene.

Štát a cirkev v Európskej únii

V nijakej inej oblasti práva nepôsobia historické skúsenosti, emocionálne väzby a zásadné presvedčenie tak bezprostredne ako v konfesijnom práve. Rozmanitosť konfesijnoprávných systémov v Európskej únii odráža rozmanitosť národných kultúr a identít.

Na druhej strane nachádzajú rozdielne systémy spoločné korene v základných skúsenostiach spoločných dejín. Všetky systémy vychádzajú zo spoločného základu, ktorým je kresťanstvo. Celé európske právo a zvlášť konfesijné právo má korene v kresťanstve. Popritom sa nesmie zabúdať na to, čím k európskej kultúre prispelo židovstvo a islam.

Rozdielne dôsledky reformácie

Zisťovanie náboženskej príslušnosti sa v jednotlivých štátoch EÚ veľmi líši, existujú len pravdepodobné odhady. V Nemecku sa vychádza z evidencie krstov a výstupov z cirkví, v ostatných štátoch len z krstov alebo z prieskumov. Podľa terajšieho prehľadu situácie je katolíkov 58,4 %, protestantov 18,4 %, anglikánov 11,0 %, gréckych pravoslávnych 2,7 %, moslimov 2 %, židov 0,04 %, iné cirkvi a osoby bez náboženskej príslušnosti 7,5 %.

Odlíšnosti konfesijnoprávných systémov majú korene predovšetkým v rozdielných dôsledkoch reformácie a následných náboženských vojen v 16. a 17. storočí. Zatiaľ čo niektorých štátov, napríklad Portugalska a Španielska, sa reformácia nedotkla, v iných krajinách sa presadila úplne a vytvorila aj striktný systém štátnej cirkvi. Iným spôsobom, ale rovnako silne sa dôsledky reformácie prejavili v štátoch, kde vedľa seba zostali silné dve rôzne konfesie, napríklad katolicizmus a protestantizmus v Nemecku a Holandsku.

Typy systémov

V Európskej únii možno v podstate rozlišovať tri základné typy konfesijnoprávných systémov.

Prvý charakterizuje existencia štátnej cirkvi. V tomto systéme je úzke a silné prepojenie medzi právomocou štátu a existenciou cirkvi (Anglicko, Dánsko, Grécko, Švédsko, Fínsko).

Druhý model je založený na striktnej odluke štátu a cirkvi (Francúzsko, Holandsko a čiastočne i Írsko).

Tretí model sa vyznačuje zásadnou odlukou cirkvi od štátu pri súčasnom uznaní spoločných záujmov v rozmanitých oblastiach,

v ktorých dochádza k prepojeniu aktivít štátu a cirkvi (Belgicko, Španielsko, Taliansko, Rakúsko, Portugalsko, Nemecko).

Táto normatívna a teoreticky formulovaná typizácia je však prekrytá sociálnymi oblasťami, ktoré spochybňujú toto delenie. Vplyv náboženstva na existenciu štátu je v katolícky utváraných štátoch bezprostrednejší, než ako naznačujú texty ústavy (Írsko, Taliansko, Španielsko).

Zdá sa, že i napriek všetkým odlišnostiam systémov tu existuje určitý druh konvergencie. Náboženským spoločnostiam sa zabezpečuje sloboda a vytvára priestor na ich pôsobenie a rozvíjanie spoločenských aktivít. Náboženstvo je hodnotené ako podstatná súčasť spoločenského života a štát vytvára predpoklady na plnenie náboženských potrieb, a to v súlade so širokým poňatím významu základných ľudských práv.

Na druhej strane sa presadzuje tendencia odstraňovať štátne cirkvi (Anglicko), uznať práva na sebaurčenie náboženských spoločností a ich právo rozhodovať o svojich vnútorných záležitostiach. Náboženská sloboda ako individuálne právo je bez výnimky a plne uznané. Právne predpisy nikde jednotlivcovi nepredpisujú, čomu má alebo nemá veriť.

V právnej úprave náboženských spoločností sú zreteľné rozdiely. V niektorých systémoch sú náboženské spoločnosti, ich združenia a nižšie články právnickými osobami, iné právne poriadky nepoužívajú pre náboženské spoločnosti nijaké právne klasifikácie.

Európske konfesijné právo

1. Právo Európskej únie doteraz na konfesijné právo nebralo ohľad. Primárne komunitárne právo sa tejto oblasti vôbec nevenuje. S pojmom cirkiev alebo náboženská spoločnosť sa tu nestretávame, pochopiteľne, lebo európske zjednotenie sa uskutočňovalo predovšetkým ako hospodársky proces. Hospodársky integračný proces sa čoraz viac dotýkal vzdelania, kultúry a taktiež i cirkvi a konfesijného práva.

2. Počiatočné štruktúry európskeho konfesijného práva sú už dnes zreteľné. Zá-

kladom je predovšetkým náboženská sloboda ako súčasť komunitárneho práva. Ďalšie princípy štruktúry nachádzame v záväzku únie zachovávať neutralitu vo svetonázorových otázkach, byť tolerantný k rôznym náboženstvám a svetonázorom a zabezpečovať rovný prístup ku všetkým náboženským spoločnostiam. Zachovanie kultúry členských štátov a ich národnej identity si vyžaduje podľa čl. F Zmluvy o Európskej únii zvláštny ohľad na tradične fungujúce inštitúty konfesijného práva v členských štátoch. Princíp lojality spoločenstva zakazuje jednostranné prispôbovanie práva týkajúce sa tejto oblasti. Princíp subsidiarity vyžaduje podľa čl. 3 b Zmluvy zdržanlivosť EÚ pri pochybnostiach o otázkach konfesijného práva.

Náboženské záujmy zohľadňuje i sekundárne komunitárne právo, napríklad v televíznom a rozhlasovom vysielaní.

3. Európsky súdny dvor v rozsudku Prais v. Council z roku 1976 v zásade uznal základné právo na náboženskú slobodu. Tá patrí k spoločným ústavným tradíciám členských štátov, a preto tvorí súčasť komunitárneho práva. Ide o rešpektovanie a ochranu náboženského presvedčenia a záujmu. Neutralita a rovný prístup a tiež tolerancia sú tak základnými princípmi európskeho konfesijného práva. Napríklad úradníci spoločenstva musia byť vyberaní bez ohľadu na rasu, vieru alebo pohlavie.

Vo všetkých členských štátoch EÚ spočíva ochrana sviatkov v podstate aj na tradícii náboženského charakteru. Napríklad zatváracie doby maloobchodov, ktoré sa riadia úpravou členských štátov o ochrane nedeľ a sviatkov, nie sú v rozpore s ustanovením Zmluvy. Ochrana nedeľ a sviatkov spadá do právomoci členských štátov, ktoré zohľadňujú zvláštnosti kultúrnych pomerov toho-ktorého štátu. Pripravuje sa však smernica, ktorá posilní tendenciu smerujúcu k harmonizácii úprav, ktoré sa dotknú aj náboženstva a cirkvi.

4. Najdôležitejšou oporou práva cirkvi na sebaurčenie je z pohľadu komunitárneho práva aj náboženská sloboda, ktorú uznal Európsky súdny dvor. Podľa čl. 4 Zmluvy o Európskej únii únia rešpektuje základné práva (zakotvené v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd), ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov ako všeobecné princípy práva spoločenstva. Čl. 9 Európskej

konvencie chráni náboženskú slobodu ako právo individuálne i kolektívne, zaručuje právo cirkví na nezávislú organizáciu a výkon bohoslužieb, výučbu náboženstva a udržiavanie náboženských zvykov.

5. Právo náboženských spoločností na sebaurčenie v rámci ústavných tradícií však nesmú byť na úkor základných práv a právom chránených záujmov tretej osoby. Musí platiť všeobecný právny princíp spoločenstva, u ktorého je možná kombinácia týchto záujmov.

Obmedzenie zásahu komunitárneho práva do oblasti konfesijnoprávných noriem členských štátov vyplýva z princípu subsidiarity. To znamená, že náboženské ciele sa môžu realizovať na úrovni členských štátov a ich jednotiek, nie však na úrovni Spoločenstva.

Čl. F ods. 1 Zmluvy Európskej únie zaväzuje úniu k tomu, aby rešpektovala národnú identitu svojich členských štátov, rozmanitosť náboženských pomerov a ich právne úpravy, ktoré hlboko ovplyvňujú národnú identitu týchto štátov. Sú štáty, ústavy, ktorých začínajú s *invocatio dei* (oslovením Boha) a tým zakladajú bezprostredný vzťah medzi štátom a náboženstvom. V iných členských

štátoch prevláda striktná laicita (svetskosť) štátu, a to i cez početné ústupky náboženským potrebám. V niektorých systémoch svetozorovej neutrality štátu je existencia štátnej cirkvi zakázaná, v iných prípadoch nie je štátna cirkev vylúčená.

Idea spoločných ústavných tradícií členských štátov vytvára základ aj na rozvoj štruktúry konfesijného práva. Všade je uznávaná sloboda vyznania, všade majú cirkvi zaručenú inštitucionálnu nezávislosť. Týka sa to najmä náboženstiev, ktoré nemajú postavenie štátnej cirkvi.

Čl. 128 Zmluvy prenáša na Spoločenstvo zodpovednosť za zachovanie kultúrnej rozmanitosti. Konfesijné právo k tejto kultúre patrí – ide o cirkevné vzdelávacie zariadenia, teologické fakulty, cirkevné akadémie, výučbu náboženstva atď.

6. Podľa čl. 234 Zmluvy ES sa úprava netýka práv a povinností z dohôd, ktoré boli uzavreté štátom pred jeho vstupom do Spoločenstva. Pokiaľ však dohody nie sú zlúčiteľné so Zmluvou, členské štáty sú povinné tieto nezrovnalosti odstrániť. Podľa čl. 228 Zmluvy môže ES uzatvárať dohody s inými štátmi, vrátane Svätej stolice ako

subjektom medzinárodného práva (aj s inými náboženskými spoločnosťami).

Európsky integračný proces je existenčne odkázaný na cirkvi, pokiaľ má perspektívu viesť k nevyhnutnému zakoreneniu v kultúre, tradícii a dejinách. Taká kultúra je založená na autonómii a sebaurčení. Právo Spoločenstva si nesmie robiť nárok na monopol na vytvorenie modelu náboženskej spoločnosti, nesmie odstrániť odlišnosti medzi nimi. Akékoľvek iné poňatie by vohňalo cirkvi do opozície, čo by ohrozovalo európske zjednocovanie. Vnútorne rozbroje by ekonomickej jednoty ničím neprospeli.

Významným posunom vo vývoji európskeho konfesijného práva bolo prijatie Deklarácie o cirkvách v Záverečnom akte Amsterdamskej zmluvy. V Spoločnej deklarácii č. 11 sa uvádza: „Európska únia rešpektuje štatút cirkví a náboženských spoločností, ktoré sa riadia právnou úpravou členských štátov. Európska únia tiež rešpektuje štatút filozofických a nenáboženských organizácií“.

Spracoval: Peter Prusák

Podľa knihy G. Robbersa

Štát a cirkev v zemích EU. Academia 2002

Môj život bez náboženstva

Do našej ankety na tému „Môj život bez náboženstva“ sa zapojilo viacero našich čitateľov. Prinášame výber z tých najzaujímavejších odpovedí.

Nenarodil som sa ani ako ateista, ani ako veriaci. Len postupne som sa dozvedel, že ma pokrstili ako rímskeho katolíka. Brali ma do kostola, učili sa modliť, bol som na prvom prijímaní a na birmovke. Až do maturity som chodil na náboženstvo, v nedeľu do kostola a aspoň dva razy do roka sme kolektívne chodili na spoveď a prijímanie. Nebol som horlivým veriacim, ale náboženské povinnosti som bral dosť vážne; možno povedať, že som bol nábožensky a cirkevne konformný.

Doma ani v okolitom prostredí na mňa nik nepôsobil protinábožensky. Ale istotne ma ovplyvnili poznatky z gymnaziálnych hodín dejepisu, prírodopisu a postupne aj čítanie populárno-vedeckej a krásnej literatúry. Asi v devätnástich rokoch som pocítil, že náboženstvo vo mne odumiera. Jeho zvyšky vymizli počas vysokoškolského štúdia, prirodzene a nebadane. Ako som si uvedomil neskôr, veľkú úlohu pritom zohral osobný názorový a mravný konflikt z rozporu medzi kresťanským učením o všemohúcom a dobrotivom Bohu na jednej strane a existenciou zla a nespravodlivosti vo svete na druhej strane; nábožensko-teologické vysvetľovanie tohto rozporu som nemohol prijať.

Počas vysokoškolského štúdia a súkromným vzdelávaním som si definitívne ujasnil a pochopil, prečo a ako náboženstvo vzniklo a funguje. Rešpektujem presvedčenie poctivo veriacich ľudí. Nepodceňujem ani nezaznávam úlohu, akú náboženstvo môže zohrávať v živote jednotlivca, celých národov, ľudstva. Odmietam však pokusy o jeho jednostranné hodnotenie a najmä idealizovanie.

Osobne som prijal vedecký výklad vývinu prírody a spoločnosti, ako aj názor, že mravnosť je možná aj bez náboženstva, ba že je to jediná ozajstná mravnosť – z úcty k dobru a človeku, a z vlastného vnútorného presvedčenia. Od dosiahnutia dospelosti sa týmito názormi riadim a nepocítujem potrebu ich meniť.

Súhrnne povedané, som stúpencom línie európskeho a svetového myslenia, ktorá vychádza zo živých myšlienok antiky a renesancie, z dejinne preverených prvkov osvietenstva a novodobého racionalizmu. Svoje názory a presvedčenie opieram o príklady veľkých prírodovedcov a filozofov, majstrov kultúry, sociálnych reformátorov a revolucionárov. Celý môj život, moje zážitky a skúsenosti, štúdiá a poznatky ma – spolu s tisícmi podobne zmýšľajúcich ľudí – priviedli k stotožneniu sa s ideálmi ozajstného, nenáboženského, svetského humanizmu.

**B. K., 77 rokov, výskumný pracovník
Bratislava**

Asi každý človek v niečo verí. Veľa ľudí veri v existenciu nadprirodzenej bytosti – Boha. Ani my sme nevylučovali, že také niečo existuje. Trvalo to len dovtedy, kým sme si pozorne neprečítali knihu kníh – Bibliu. V nej popísaná údajná história vzdialeného „vyvoleného“ národa sa nám zdala cudzia. To množstvo vrážd, sexu a krádeží nás šokovalo. Prekvapila nás krvlačnosť milosrdného Boha. Pochopili sme, prečo bola táto kniha po stáročia cirkvou zakazovaná. Cirkev za 2000 rokov nezmenila ľudstvo k dobru. Svet je plný násilia, náboženských vojen a nenávisť medzi ľuďmi. Rozhodli sme sa vystúpiť z cirkvi. Dá sa to. Postup je nasledovný. Na farský úrad, kde sme boli pokrstení, sme zanesli písomné žiadosti o vyhlásenie z cirkvi. Kópie žiadostí sme si nechali potvrdiť prijímateľom a za pár dní sme poštou dostali potvrdenia o tom, že sme boli odhlásení z cirkvi. Ten pocit slobody sa nedá opísať.

**Vladimír a Mária Repčíkovci,
Trebišov**

Môj život ovplyvnili moji rodičia a najmä otec, ktorý bol bez vyznania a v takom duchu nás aj vychovával. Bol čestný, spravodlivý a obetavý nie pre seba, ale pre nás – rodinu a pre ostatných ľudí.

Na ZŠ som mala spolužiačky, ktoré chodili do kostola, ale nikdy sme sa nerozprávali na túto tému, takže mi to neprekážalo, lebo sme si dobre rozumeli. Mama nám rozprávala o vojne a povedala, že keby bol existoval Boh, nebol by dopustil toľko nešťastia, aké bolo vo vojne. To sa dá povedať aj dnes, lebo vo svete je strašne veľa nešťastia, utrpenia, zla, žiaľ, aj v mene Boha. Len sa čudujem, že v 21. storočí ešte ľudia veria, že všetko riadi nejaká nadprirodzená bytosť, ktorú ešte nikto nevidel a nepočul. Každý je strojom vlastného osudu, človek by mal mať v sebe ducha dobra, spravodlivosti, znášanlivosti, a nie sa vyhovárať, že Boh to tak chcel. To je farižejstvo a dezorientácia.

Nemám nič proti veriacim ľuďom, pokiaľ to nie sú fanatici. Som prekvapená koľko ľudí, aj mladých chodí teraz po roku 1989 do kostola. Niekedy sa vyučovalo náboženstvo na fare, teraz to KDH presadilo do škôl, čo považujem za nespravodlivé, ba až škodlivé, lebo robí medzi deťmi rozdiely a úplne ich dezorientuje – iné sa učia na hodine biológie a iné na náboženstve, možno aj v jeden deň. Myslím, že etická výchova by mala byť povinná pre všetky deti.

V medziľudských vzťahoch sa riadim podľa toho, aký je to človek, aký má charakter, a nie či je veriaci alebo nie, a snažím sa pomáhať ako viem a môžem. Žiaľ, sú ľudia veriaci, ktorí majú v sebe veľa zla.

**Nadežda Kaputová, 60 rokov,
zdrav. sestra na dôchodku,
Gelnica**

Detstvo a skorú mladosť som prežil v západných Čechách, v prostredí, kde sa vzťah k Bohu a cirkvi veľmi „nenosil“. Príslušnosť k náboženstvu či viere nebolo to hlavné, podľa čoho sa ľudia posudzovali. Nábožensky živý odpor či závisť tu bolo niečo, o čom sme nemuseli vôbec premýšľať. Dokonca aj väčšina katolíckych farárov u nás takéto chápanie vzájomných vzťahov prijímala. Napríklad v našej dedine, kde bola tzv. chudobná fara a farári sa v nej často striedali, jeden mladý kňaz bol najlepším hráčom odbíjanej v dedine, druhý založil v r. 1945 oddiel nekatolíckeho Junáka (vtedy súčasť Zväzu českej mládeže), ďalší podnietil moje stredoškolské vzdelanie, hoci vedel, že naša rodina je nábožensky vlažná. Nech už títo farári čakali alebo či nečakali nejaké výhody pre svoju cirkev, ideovo náboženské zmeny v myslení mojich rodákov neovplyvnili. Väčšinou zostal len obdiv k výkonom či spolupráca na uspokojovaní spoločných záujmov či len obyčajná ľudská vďaka. Pravda, vyskytol sa aj kňaz, ktorý mal opačné postoje: od neho som v 11 rokoch počul po prvýkrát, že existoval nejaký Charles Darwin, ktorý hlásal stvorenie človeka z opice! To však zapôsobilo len na niekoľko veriacich rodín...

Medzi mojich najbližších priateľov patrila od skorého detstva spolužiačka zo silnej vierej rodiny. Počas štúdií som s ním býval v jednom byte a v pohraničí sme prežili povinnú trojmesačnú študentskú poľnohospodársku brigádu, na ktorú sme si našli spoločné pracovisko. I neskôr sme sa vždy radi videli. Naše rozhovory sa však nezaoberali vzťahom k Bohu a cirkvi, ich predmetom bolo štúdium či zaujímavosti zo športu, hudby a spev či iné

záujmy mladých ľudí. Návšteva kostola bola v našej dedine skôr príležitosťou na stretnutie s kamarátmi či prostriedkom na uplatnenie vlastných sklonov k hudbe a spevu. Omše brala väčšina z nás nie ako meditáciu či modlitbu alebo účasť na tzv. svätom prijímaní. V 14 rokoch nás farár už k spovedi nedostal a ani sa o to nepokúšal.

Po príchode do vojenskej základnej služby sme sa my, vojaci z Plzenska, po prvýkrát dozvedeli, že vzťah k Bohu a cirkvi sa v dnešnej dobe dá usporiadať aj inak. Bolo pre nás prekvapením, keď nám spoluvojaci zo zvoľenského okresu rozprávali, ako si farári v ich dedinách dokážu zorganizovať disciplínu v dochádzke na omše, v dodržiavaní sviatostí i v práci na farských pozemkoch. Až sa nám nechcelo veriť, že môže existovať delenie ľudí na katolíkov a nekatolíkov (evanjelikov či bezvercov), z toho vyplývajúce podozrievanie a tým živenej nedôvera a závisť, ba až nenávisť (čo som si, bohužiaľ, neskôr po príchode na Slovensko neraz potvrdil).

Neskôr nám na jednom vojenskom kurze prednášajúci vysvetlil Feuerbachove „nie Boh stvoril ľudí, ale ľudia stvorili Boha“. Keď som túto myšlienku pochopil, definitívne som sa rozlúčil so zvyškami svojej viery vo všemocného a spravodlivého Boha a v cirkev. Odvtedy uplynulo už viac než 50 rokov. Kládol som si otázky: Ak by Boh existoval a bol by všemocný a spravodlivý, neboli by vojny a netrpeli by nevinní ľudia. Ako sa môže Boh pozeráť na to, že sa krvavo bijú jeho stúpenci medzi sebou len pre rozličnosť svojich ciest k nemu? Koľko vlastne máme jediných bohov: židovského bez syna, kresťanského so synom a v troch osobách alebo moslimského Alaha, pričom každý

z nich vyžaduje od svojich veriacich niečo iné? Čo platí: Biblia alebo učenie cirkvi, ktoré sa od slov Biblie často veľmi líši? A čo je vlastne Biblia? Slovo Božie či kniha príspevkov k dejinám židovstva a skorého kresťanstva, alebo šikovne usporiadaná zbierka príkazov, príbehov, podobienstiev, rozprávání, básní či iných literárnych útvarov, neraz s pochybným až škodlivým mravným učením?

Hovorí sa, že veda má problém vysvetľovať svoje neustále nové a nové objavy a cirkev naproti tomu ťažko obhajuje existenciu Boha. Vo vede je to jasné: jej ozajstné objavy odhaľujú hlbšie roviny jej poznania. Náboženský predstavitelia a vedci však dodnes – ani v dobe významných prírodovedeckých objavov a letov do vesmíru – nepodali ani jeden dôveryhodný dôkaz, že viera v Boha je viac ako vedecké poznanie. Dnes sa aj pod patronátom a za aktívnej účasti terajšieho pápeža presadzuje kreacionizmus, lebo vraj bez viery v Božie pôsobenie nie je možné pochopiť vznik, vývoj a chod života na zemi. Na takýto názor, pochopiteľne, vedecké poznanie a overenie praxou nie je potrebné. Podobné „dokazovanie“ existencie Boha však poznajú nielen kresťania, ale aj veriaci, židia či moslimovia – nie prax, ale tvrdenie náboženských autorít musí byť a je pre nich dôkazom pravdy.

Pre mňa je náboženské presvedčenie klamným videním sveta. Skôr či neskôr bude viera v Boha musieť ustúpiť poznatkom vedy overeným praxou, hoci si ani zďaleka nerobím ilúzie, že sa to stane tak skoro.

*Maximilián Šťastný, dôchodca
Bratislava*

Vážení čitatelia časopisu PROMETHEUS,

členovia a sympatizanti Spoločnosti Prometheus, združenia svetských humanistov, nereligiozni občania Slovenskej republiky!

Zapojte sa do ankety časopisu PROMETHEUS: Môj život bez náboženstva

Prosíme vás o osobný príspevok na túto tému. Ponecháme na Vás, ako ho spracujete. Uvitáme však, ak sa vyjadríte osobitne k týmto otázkam:

1. Ak ste boli pôvodne nábožensky veriaci,

- ako ste sa vyrovnávali s náboženstvom?
- s akými problémami to prípadne bolo spojené?
- čo vám pritom pomáhalo?
- čo opustenie náboženstva znamenalo pre váš duchovný život?

2. Akým spôsobom, na základe alebo pomocou čoho ste si ako človek bez náboženského vyznania

- vytvorili svoj názor na svet, ľudskú spoločnosť a svoje miesto v nej?
- na čom zakladáte svoje morálne názory a postoje?
- čím sa riadite v medziľudských, partnerských, rodinných vzťahoch?
- ako je to s vašim rozhodovaním v otázke dobra a zla, osobnej mravej zodpovednosti a podobne?

Svoje vyjadrenia môžete – ak chcete – podpísať s tým, či súhlasíte alebo nesúhlasíte s prípadným uverejnením svojho mena. V prípade nesúhlasu označíme uverejnené vyjadrenia vašimi iniciálkami s mestom vášho bydliska (Trnava, Prievidza...). Privítali by sme, keby ste uviedli aj Váš vek a povolanie.

Zaslanie príspevkov do ankety nie je časovo obmedzené. Príspevky zasielajte na adresu:

Spoločnosť Prometheus, združenie svetských humanistov
Gunduličova 12,
811 05 Bratislava,
alebo elektronicky na adresu:
prometheus@t-com.sk

Za príspevky vám vopred ďakujeme.

Redakcia časopisu
PROMETHEUS

Judášovo evanjelium podnecuje nové pohľady

Z temnôt depozitov sa vynorilo na svetlo zvedavého sveta Judášovo evanjelium. Vyvolalo záujem a rozruch, ktorý zrejme nebude mať krátke trvanie, pretože tento starý rukopis provokuje na zamyslenie. Napokon môže iniciovať celkom nové pohľady na krutú históriu popravy na Golgote, tejto azda vo svete najznámejšej smrteľnej exekúcie.

Hoci sa podstatná časť Judášovho evanjelia stratila, jednako sa verejne priznáva, že v tomto starobyľom rukopise ide o dialógy Ježiša Nazaretského s Judášom Iskariotským pred oným povestným a zlovestným bozkom na Olivovom vrchu. Bozk – ako už dávno vieme z povolených evanjelií – mal identifikovať strážcom poriadku nenávideného „heretika“, moralistu i kritika spoločenských krívd Ježiša Krista Nazaretského a vydať ho do rúk rímskej justície ako buriča.

Z dialógu v tomto nájdenom evanjeliu je zrejmé, že Judáš (Juda) dostal od svojho Majstra a učiteľa, od svojho rabiho, náležité inštrukcie. Nový príbeh má svoju logiku! Ak zámer Nazaretského (Nazorejského) nemal vyznieť ako vopred pripravená manifestácia, musel sa naplniť scenár prekvapujúcej a podlej zraďy, mrzkého úplatného činu za tridsať strieborných. Išlo o to, aby výsledná konfrontácia tyranov a farizejov s prorokom nových morálnych zásad vyznela presvedčivo a spontánne. Aby zatknutý mysliteľ a prorok nových čias bol jednoznačne obeťou sprisahania a intrígy zo strany mocných, zbabelých a krutých.

Psychosociologický dosah

To však ukazuje Ježiša Krista v ešte humánnejšom a úžasnejšom svetle než hlása oficiálna cirkevná doktrína, ktorá nám mučeníka z Golgoty predstavuje iba ako poslušný nástroj božích zámerov. Ak sa Ježiš Kristus rozhodol otriasť vedomím a svedomím svojich súčasníkov aktom vrcholnej obety, potupnej a krutej smrti na kríži (teda spôsobu popravy, ktorý si Rimania doniesli

Foto: archív

z maloázijských provincií), potom si zaslúži naozaj nekonečnú úctu a sympatie celého ľudstva bez ohľadu na rasy a náboženstvá. Také čosi je čin maximálneho altruizmu. Mučenícka smrť má obrovský vplyv na všetkých pozorovateľov (s výnimkou tupých sadistov), má dlhodobý psychosociologický dosah. Zároveň kladie nepredstaviteľné nároky na morálku, vôľu a psychosomatické vlastnosti človeka, ktorý sa rozhodol obetovať sa. Svojím spôsobom tu obstoí aj náboženská metafora: urobil to, aby nás spasil. Preložené do svetských slov: urobil to preto, aby ľudí spasil

od bezcitnosti, aby im otvoril oči, aby v nich vyvolal silnú katarziu, hlbokú reflexiu a eticky hodnotnú novú orientáciu.

Buď – alebo

Je možné, že Ježiš rátal s dvojakým výsledkom. Buď obháji svoju učenie, svoju novú ideológiu, a tak ju legalizuje, alebo sa vystaví odsúdeniu a krutému trestu ako kacír, čím otrasie vedomím i svedomím vtedajšej populácie a prebudí záujem o učenie, za ktoré bol ochotný zomrieť. Kalkulácia s jedným z oboch výsledkov nijako neznižuje jeho extrémnu obetavosť a ochotu položiť život za duchovnú obrodu svojich blížnych. Preto motivoval

Judáša tak, ako to naznačujú objavitelia Judášovho evanjelia.

Aké nové obzory otvára toto evanjelium? Predovšetkým rehabilituje Judáša. Urobil len to, čomu ho zaviazal jeho milovaný učiteľ, rabi menom Ježiš. Judášova samovražda neodporuje tomuto novému pohľadu. Poverený „zradca“ sa zdesil svojej dokonanej misie, keď videl všetku tú hrôzu a bolesť mučeníckej smrti svojho učiteľa. Všetky doterajšie kázne, morality, príslovia, epigramy a aforizmy autora tejto úvahy budú postupne strácať svoju výpovednú hodnotu. V lepšom prípade zostanú ako dohodnutý a zaužívaný kód.

Zosilnené uctievanie

Nový pohľad na Ježišovu smrť umožňuje ešte silnejšie uznávať a uctievať tohto nevšedne ušľachtileho, veľkého človeka aj tým ľuďom, ktorí neuznávajú jeho božský pôvod, ani Boží zámer s jeho umučením a ukrižovaním.

„Klasický“, donedávna platný pohľad na Judášovu zradu viedol neraz k obviňovaniu Židov zo zodpovednosti za Kristovu smrť, pretože Judáš (Juda) Iskariotský ako jediný spomedzi dvanástich Kristových učeníkov bol svojím pôvodom ortodoxný jeruzalemský žid. Novoobjavené evanjelium postavilo jeho čin do celkom iného svetla – plnil prikaz svojho učiteľa.

Moslimské náboženstvo islam uznáva Ježiša Krista len ako proroka, hoci veľmi významného. Nevidí v ňom vyvoleného syna Božieho. To len naznačuje, že zakladateľ tohto náboženstva, prorok Mohamed (Muhammad), sa pridržal pôvodných koptských prameňov, ktoré neskoršia katolícka cirkev zakázala ako tzv. apokryfy.

Sprístupnenie, no najmä ďalšie skúmanie Judášovho evanjelia priniesie ešte mnohé nové podnety a hypotézy, ale podnieti aj početné diskusie, kritiky a polemiky.

Milan Kenda

Stredoázijský islam – neprehliadnuteľný geopolitický fenomén

Islam je výnimočné náboženstvo, ktoré sa neobmedzuje len na vieru v Boha. Usiluje sa o prezentáciu spôsobu života a myslenia, ba čo viac, chce byť základom celej civilizácie. Toto náboženstvo definuje všetky stránky života človeka moslimskej spoločnosti, počnúc narodením až po smrť, a determinuje jeho sociálne správanie.

Foto: autor

Samotný pojem *islamský extrémizmus* nie je úplne korektný. Samozrejme, ide o extrémizmus, ktorý zneužíva islam ako náboženskú ideológiu. Preto nie je správne stotožňovať islamský extrémizmus s islamským fundamentalizmom, ba dokonca islamizmom ako takým. Na druhej strane, islam sa neoddeľuje od politiky. Naopak, preniká do všetkých foriem spoločenského vedomia. Aj preto môže byť extrémizmus aj islamský.

Niektoré radikálne islamské organizácie, ktoré nemajú možnosť sebarealizácie v regiónoch historického vplyvu islamskej civilizácie, si našli pohodlnú pôdu na uskutočnenie svojich zámerov na periférii islamského sveta, v regiónoch, kde bolo obyvateľstvo slabšie pripravené na ponímanie ideí skutočného islamu.

Postsovietska periféria

Takouto perifériou sa stal priestor časti Spoločenstva nezávislých štátov. Najmä Stredná Ázia a Severný Kaukaz (Čečensko, Dagestan) či niektoré iné oblasti Ruskej federácie – najmä Tatarstan. Tu sa začali prejavovať niektoré črty zostrenia konfesijných nezhôd, náboženskej netolerantnosti, zosilnenie fundamentalistických tendencií, ktoré boli predtým vlastné inému geopolitickému priestoru.

V časti postsovietskeho priestoru sa spustila vlna *novej islamizácie*, pri ktorej si jeden segment moslimskej komunity začal v krízovej situácii aktívne osvojovať importovaný radikálny islam. A ak sa pozrieme na synchronizáciu tohto procesu so svetovou moslimskou renesanciou, pohľad na *novú islamizáciu* Strednej Ázie je plastickejší a najmä zrozumiteľnejší.

Islam sa v rámci projektu *späť k islamu* stal nielen symbolom presadzovania vlastnej nezávislosti, prvkom odmietnutia *západného sveta* s jeho kultúrou a hodnotami, ale aj ospravedlnením neakceptovania ponúkaného liberálneho prístupu. Špecifikum postsovietskeho vývoja v regióne znamenalo oddelenie masy ľudí od výrobných prostriedkov bez ich náležitého zapojenia do výroby. Demografická explózia viedla k rozšíreniu sociálneho prostredia, v ktorom mohol a môže politicko-radikálny islam aktívne operovať. V konečnom dôsledku sa široké masy nezúčastňujú na politike, súběžne sa nachádzajú v ťažkej ekonomickej situácii a sú vystavované mnohým perzekúciám a poníženiu zo strany vlastných vlád.

Éra Hizb-ut-tahrir

Hnutie politického islamu je také, aké je, nie preto, že jeho ideológiou je islamský fundamentalizmus. Otázka skôr spočíva v moci, teda v možnom vytvorení skutočného islamského štátu. Reč nie je o nábožensko-ideologickom hnutí, ale o politickom fenoméne, ktorý využíva islamskú symboliku. Politická strana Hizb-ut-tahrir al-islami (Strana islamského oslobodenia) bola založená v roku 1953. Spočiatku ju tvorili členovia organizácie *Bratia moslimovia* a pôsobila v Jordánsku, Iraku, Iráne, Alžírsku, Jemene, Sudáne, Afganistane a Pakistane. Jej jediným cieľom je vytvorenie globálneho islamského štátu na základe zákonov šariátu.

V polovici 90. rokov minulého storočia sa začala strana Hizb-ut-tahrir udomáčňovať aj v Strednej Ázii, predovšetkým v Uzbekistane a Kirgizsku. Šlo o cieľnú snahu nového amira Abd al-Kadima Zalluma, ktorý inicioval systematickejší prístup k tomuto regiónu. Prví stúpenci a aktivisti tejto strany sa začali v Strednej Ázii verejne prejavovať už koncom 80. rokov. Od počiatku sa sústreďovali na jedno – na kalifát vo Ferganskej doline. V súčasnosti je Hizb-ut-tahrir aktívna v Uzbekistane, Tadžikistane, Kirgizsku a v južných oblastiach Kazachstanu, teda tam, kde je najväčšia koncentrácia Uzbekov. Spolu viac ako 33 miliónov ľudí v zásade ochotných na všetič.

Slová a činy

V jednom z programových dokumentov Hizb-ut-tahrir je uvedená: „*Strana bola založená po výzve Alaha...*“, pričom v texte

sa akcentuje snaha pridržať sa evolučnej teórie vytvorenia islamského štátu prostredníctvom aktívnej propagandy a zvýšením počtu stúpencov tejto koncepcie. To je však v priamom rozpore s textom iného programového dokumentu, ktorý bol prijatý na jej riadnom zjazde v roku 1989 v USA, kde sa zdôrazňuje, že Hizb-ut-tahrir bude využívať všetky metódy, vrátane násilia: „*Strana vedie boj proti vládcom v moslimských krajinách cestou privedenia ich k zodpovednosti, odstránenia od moci, ak neumožňujú činnosť umme (moslimské spoločenstvo)....., keď sa dostávajú do konfliktu s islamom.*“

Aj keď Hizb-ut-tahrir bola založená na Blízkom východe, dnes prevláda názor, že začať s budovaním celosvetového kalifátu treba v Strednej Ázii, kde vraj dozreli objektívne podmienky. Predovšetkým vo Ferganskej doline s následným pripojením celého Uzbekistanu, Kirgizska, Tadžikistanu, časti Kazachstanu a Turkmenistanu. O Afganistane sa zatiaľ nehovorí. Podľa tohto konceptu sa po vzniku kalifátu musí doriešiť vzťah k nemoslimským krajinám. Tie by neskôr mali platiť akúsi daň kalifátu. V prípade, že ju niekto odmietne, bude mu vyhlásený *džihád*. A to už nie je vtip.

Pôda sa cielene pripravuje

Treba si uvedomiť, že ideologické spracúvanie ľudí prináša Hizb-ut-tahrir kvalitné plody. Rady jej priamych a nepriamych aktivistov v Strednej Ázii sa pravidelne dopĺňajú. Ako je to možné v 21. storočí? Predovšetkým ide o dôsledok rýchlej sublimácie ZSSR. Stará ideológia zmizla a väčšina ľudí, ktorí nenašli a ani nemohli nájsť svoje miesto pod slnkom, objavili lúč nádeje v moslimských organizáciách podobného typu. Tie im dali možnosť jednoducho si zarábať na živobytie a tiež, čo netreba podceňovať, dali im romanticko-hrdinský zmysel života. Ďalším z dôvodov krachu Sovietskeho zväzu sa stal katastrofický pokles úrovne vzdelávania. V Strednej Ázii už nejde o jednotlivcov, ale o celé demoralizované pokolenie, ktoré má také svetské vzdelanie, aké má. Toto pokolenie je pripravené ísť pripravenou cestou: „*...a každému z vás sme určili pravidlá a cestu vyšľapanú.*“ (Korán 5:48).

Na rozdiel od Európy a USA, ktoré sa usilovali do Strednej Ázie implantovať „*naše jedine správne*“ videnie sveta, Hizb-ut-tahrir jemne pracuje so špecifikami psychológie stredoázijskej spoločnosti. Tá si žiada svoje priamočiare vysvetlenie s povinným akcentovaním myšlienok z Koránu, resp. odkazmi na jednotlivé súry. Tak sa len do Uzbekistanu v roku 2000 legálne dostalo 58 titulov radikálnych islamských kníh. V roku 2003 to bolo už 275 titulov preložených do ruského jazyka (zväčša v ruskom Tatarstane a Baškortostane), z ktorých až 200 označil Výbor pre otázky náboženstva Uzbekistanu za nebezpečné a presadzujúce myšlienky náboženského extrémizmu.

Koľko nelegálne dovezených kníh reálne cirkuluje v Uzbekistane a susedných krajinách, ktoré boli vytýpané ako základ budúceho globálneho kalifátu, nie je známe.

Peter Juza

Viera a náboženstvo v základných dokumentoch

Kým v absolútnej väčšine základných národných (ústavy) a medzinárodných dokumentov (Všeobecná deklarácia ľudských práv z 10. decembra 1948, v ďalšom len Deklarácia) sa hovorí o slobode náboženstva, resp. aj svetonázoru – nech sa už tento nazýva mienkou, presvedčením alebo nekonfesijným filozofickým názorom –, v slovenskej ústave a v slovenskom preklade Deklarácie sa hovorí o slobode viery a náboženstva, čo je zbytočný pleonazmus, teda to isté.

Teológovia pravdepodobne nájdu malicherné rozdiely, ale v podstate je to asi figel zostavovateľov a prekladateľov týchto dokumentov, ktorí tak dosiahli svoj cieľ: mimo, teda bez legálneho uznania svojej existencie ostávajú humanisti a všetci, ktorí sa zmestia pod tento náš zastrešovací názov, t. j. ateisti, agnostici, naturalisti, materialisti a racionalisti, laici a sekularisti, voľnomyšlienkar, neveriaci, bezverci a bezbožníci, čo je najmenej jedna tretina obyvateľstva vzdelanostne vyspelého štátu.

V Ústave aj Deklarácii ide o ľudské práva a slobody.

Ústava Slovenskej republiky:

Čl. 12 (2) *Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.*

Čl. 24 (1) *Sloboda myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery sa zaručujú. Toto právo zahŕňa aj možnosť zmeniť náboženské vyznanie alebo vieru. Každý má právo byť bez náboženského vyznania. Každý má právo verejne prejavovať svoje zmýšľanie.*

(2) *Každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru buď sám, buď spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, náboženskými úkonmi, zachovávaním obradov alebo zúčastňovať sa na jeho vyučovaní.*

Ústavy iných štátov:

Zo všetkých ústav, ktoré som si preštudoval, sa len v českej opakovane vyskytuje pleonazmus „viera a náboženstvo“. V Ústave Českej republiky sa pritom o náboženstve nehovorí. V súvislosti s právami a slobodami občanov je súčasťou ústavného poriadku Českej republiky aj **Listina základných práv a slobôd** z roku 1993, kde sa píše:

Čl. 2 (1) *Štát je založený na demokratických hodnotách a nesmie sa viazať ani na výlučnú*

ideológiu, ani na náboženské vyznanie.

Čl. 3 (1) *Základné práva a slobody se zaručujú všetkým bez rozdielu pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, viery a náboženstva, politického či iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, príslušnosti k národnostnej alebo etnickej menšine.*

Čl. 15 *Sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania je zaručená. Každý má právo zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru alebo byť bez náboženského vyznania.*

Čl. 16 (1) *Každý má právo slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru buď sám alebo spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, vyučovaním, náboženskými úkonmi alebo zachovávaním obradu.*

Aj v českom preklade Všeobecnej deklarácie základných práv a slobôd je reč o náboženstve a/alebo viere.

Nemecká ústava hovorí o náboženstve a svetonázore, resp. o konfesionálnych a svetonázorových školách:

Čl. 4 (1) *Sloboda viery a náboženského a svetonázorového vyznania sú nedotknuteľné.*
(2) *Zaručuje sa nerušený výkon náboženstva.*
(3) *Výučba náboženstva je riadny predmet.*
(5) *Treba umožniť konfesionálne a svetonázorové školy.*

Francúzska ústava pozná len výraz náboženstvo:

Francúzsko je jedna republika, nedeliteľná, laická, demokratická a sociálna. ... bez rozdielu pôvodu, rasy alebo náboženstva. Rešpektuje všetky náboženstvá.

Ruská ústava hovorí o náboženských a iných presvedčeníach:

Čl. 28 *Každý má právo slobodne voľiť, mať a šíriť náboženské a iné presvedčenia.*

Čl. 29 *Zakazuje sa šíriť sociálnu, rasovú, nacionálnu či náboženskú prevahu.*

Americká ústava pozná len výraz náboženstvo:

Prvý dodatok k ústave zakazuje Kongresu vydať zákon ustanovujúci nejaké náboženstvo alebo zakazujúci vyznávanie nejakého náboženstva.

Rakúska ústava pozná len výraz náboženstvo:

Privilégiá na základe rodu, pohlavia, stavu, triedy či náboženstva sú vylúčené.

Belgická ústava vyslovene uznáva svetonázor za rovný náboženstvu:

Čl. 11 *Zákony zaručujú práva a slobody ideologických a filozofických menšín.*

Čl. 19 *Zaručuje sa sloboda náboženstva a jeho verejná prax. Každý má slobodu prejavovať svoj názor na všetko.*

Čl. 20 *Nikoho neslobodno nútiť zúčastniť sa činov alebo obradov nejakej cirkvi, ani zachovávať jej dni odpočinku.*

Čl. 24 (Výchova)

(1.1) *Výchova je slobodná; akékoľvek preventívne opatrenia sa zakazujú; potláčanie klerikálnych a filozofických menšín.*

(1.2) *Obec ponúka rodičom slobodný výber.*

(1.3) *Obec organizuje neutrálnu výchovu. Neutralita prikazuje predovšetkým rešpektovanie filozofických, ideologických alebo náboženských presvedčení rodičov a žiakov.*

(1.4) *Školy, organizované obcou, ponúkajú až do skončenia povinnej školskej dochádzky slobodnú voľbu výučby jedného z uznaných náboženstiev a nedenominálnej (nenáboženskej) morálnej výučby.*

(2) *Ak škola ako organizačná vrchnosť mieni delegovať svoju kompetenciu jednej alebo viacerým iným autonómnym telesám, vyžaduje to schválenie dvojtrietinovou väčšinou.*

(3.1) *Každý má nárok na vzdelanie rešpektujúce jeho základné práva a slobody. Prístup k vzdelaniu je bezplatný až do skončenia povinnej školskej dochádzky.*

(3.2) *Všetci žiaci v školopovinnom veku majú právo na morálnu alebo náboženskú výchovu platenú obcou.*

(4) *Všetci žiaci a študenti, rodičia, učitelia a zariadenia sú rovní pred zákonom alebo nariadením. Zákony a nariadenia musia brať do ohľadu objektívne rozdielnosti, predovšetkým charakter organizujúcich autorít, čo odôvodňuje patričné zaobchádzanie s nimi.*

(5) *Organizáciu, uznanie a financovanie výchovy/výučby obcou upravujú zákony a nariadenia.*

Čl. 181 (Platy učiteľov náboženstva a morálky)

(1) *Platy a penzie učiteľom náboženstva poskytuje štát; každoročne ich určuje rozpočet.*

(2) *Štát určuje aj platy a penzie reprezentantom organizácií, uznaných štátom za poskytovateľov morálnej asistencie pre nenáboženské filozofické koncepcie; aj tieto obnosy sú súčasťou každoročného rozpočtu.*

Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948

Článok 18 Všeobecnej deklarácie ľudských práv v slovenskom preklade na stránke Úradu vysokého komisára pre ľudské práva (<http://www.unhchr.ch/udhr/navigate/alpha.htm>) znie takto:

„Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo obsahuje aj voľnosť zmeniť náboženstvo alebo vieru, ako i slobodu prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru, sám alebo spoločne s inými, či už verejne alebo súkromne, vyučovaním, vykonávaním náboženských úkonov, bohoslužbou a zachovávaním obradov.“

Nepatrne, iba slovosledom, sa od tohto textu líši článok 10 Charty základných práv Európskej únie.

Porovnajme toto znenie s českým, nemeckým, francúzskym a anglickým znením – všetky na strane Úradu vysokého komisára pre ľudské práva:

- V otázke slobody je všetkých päť znení rovnakých: ide o slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.

- V otázke práva na zmenu hovorí slovenské znenie o „voľnosti zmeniť náboženstvo alebo vieru“, podobne české znenie o „voľnosti zmeniť své náboženství nebo víru“, kým nemecké, francúzske a anglické znenie hovorí o „slobode zmeniť presvedčenie“ - *Überzeugung* (n), *conviction* (f), resp. *belief* (a).

- V otázke slobody prejavovať stojí proti slovenskému a českému „náboženstvo alebo vieru“ nemecké znenie „náboženstvo alebo svetonázor“ – *Religion oder Weltanschauung*; vo francúzskom a anglickom znení je situácia rovnaká ako pri práve zmeniť „presvedčenie“, teda „prejavovať náboženstvo alebo presvedčenie“.

Keby sa malo prekladať „viera“, muselo by tam stáť po nemecky *Glaube*, po francúzsky *foi*, *croyance* alebo *religion*, po anglicky *faith*.

Slovenský preklad bol určite urobený z českého prekladu. Tento preklad je veľmi zlý a mal byť dávno nahradený správnym prekladom. Ktorý orgán Slovenskej republiky má povinnosť upozorniť OHCHR na nesprávnosť tohto prekladu? Existujú vôbec iné preklady? Dôkazy prekladu z češtiny:

- v minulom čase sloves sa sústavne používa tvrdé y: chráni-ly, prevzály, poskytly, byly (2x), smerovaly;

- „čechizmy“: shromaždenie, vyhlásené, smýšľanie, vazba, útočisko, spoločne, sdružení, snášanlivost a mnohé iné.

Rovnako chybný text, sved-

čiaci o veľmi nedbalom preklade z češtiny, je aj na stránke IntraText Digital Library (www.intratext.com/IXT/SLK0053/_PT.HTM) a na stránke Project Gutenberg Europe (<http://pge.rastko.net/dirs/pge/05/100156/e100156.html>).

Všeobecná deklarácia o laicite v 21. storočí

Všeobecná deklarácia o laicite v 21. storočí od Baubérta a spol. z decembra 2005 používa v tejto súvislosti výrazy:

- pluralita náboženských, ateistických, agnostických a filozofických presvedčení.
- náboženstvo alebo/a filozofické presvedčenie (najmä ateizmus a agnosticizmus);
- náboženstvo a/alebo iný svetonázor;
- konverzia vyznávačov inej viery na vlastné presvedčenie;

Pojem *laicita* nenahrádza naše výrazy humanizmus, ateizmus či agnosticizmus, ale zvyrazňuje ich váhu v spoločenskom živote. Staví na jednu úroveň náboženstvá a iné filozofické presvedčenia, resp. svetonázory.

Miroslav Tižik navrhuje rozumiť pod výrazom *laicita* či *laickosť* náboženskú, svetonázorovú a politickú neutralitu štátu (SLOVO, č. 36/2006).

Pochybujem, že sa presadí, preto cirkvi sotva budú súhlasiť s jej zaradením do jedného šiku so svetonázormi. Vo Francúzsku sa pod laicitou odvádzajú rozumieť ateizmus, resp. agnosticizmus.

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Článok 9 pod názvom Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva hovorí asi toto: Máte právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Máte právo slobodne prejavovať svoje náboženské vyznanie v súkromí alebo na verejnosti a právo zmeniť svoje náboženské vyznanie, ak si to želáte. Viera sa pritom nespomína.

Návrh Ústavy Európskej únie

Článok I-52 návrhu Ústavy Európskej únie znie takto:

Postavenie cirkví a nekonfesijných organizácií

1. Únia rešpektuje a nezasahuje do postavenia, ktoré majú cirkvi a náboženské združenia alebo spoločnosti v členských štátoch podľa vnútroštátneho práva.

2. Únia rovnako rešpektuje postavenie, ktoré majú filozofické

a nekonfesijné organizácie podľa vnútroštátneho práva.

3. Uznávajúc ich identitu a ich osobitný prínos, udržiava Únia s týmito cirkvami a organizáciami otvorený, transparentný a pravidelný dialóg.

Podobný text v slovenskej ústave chýba a pritom je žiaduce, aby v nej zakotvený bol.

Žiadna zmienka o nekonfesijných organizáciách

V súvislosti so základnými slobodami a právami chýba v Ústave SR akákoľvek zmienka o nekonfesijných organizáciách, o ich postavení a právach. Jednej tretine občanov Slovenska sa v Ústave SR venuje jediná veta: „Každý má právo byť bez náboženského vyznania.“ V ďalšom texte však ani slovo o právach, ktoré z tohto práva vyplývajú. A skutočnosť je taká, že za sedemdesiat rokov existencie Slovenskej republiky pre občanov bez náboženského vyznania nijaké práva nevyplynuli.

Nekonfesijná občianska organizácia Spoločnosť Prometheus sa domáha svojho uznania ako oficiálny reprezentant bezvercov podľa vnútroštátneho práva. Už od svojho založenia v roku 1990 a v roku 1999 protestovala proti nesprávnemu prekladu výrazov *belief* (angl.) a *conviction* (franc.) do slovenčiny ako „viera“ namiesto správneho „presvedčenie“ v prekladoch medzinárodných dokumentov a upozornila, že aj v slovenskej ústave by malo stáť namiesto „viery“ „presvedčenie“.

V angličtine znamená slovo *belief* predovšetkým niečo svetské; podľa Oxford Dictionary „pocit, že niečo je pravda“. Viera v náboženskom zmysle je *faith*, *creed* či *religion*. Výraz *conviction* nemohol byť v anglických verziách použitý, pretože znamená v prvom rade odsúdenie k trestu odňatia slobody a až na druhom mieste presvedčenie.

Vo francúzskych verziách sa používa výraz *conviction*, teda „presvedčenie“, a nie *croyance*, resp. *foi* či *religion*, čo by bola „viera“ v náboženskom zmysle. Dôkazom toho je aj skutočnosť, že v angličtine slovo *convict* neznamená „presvedčený“ ani „veriaci“, ale „väzeň“.

Len ťažko sa zmierujem so skutočnosťou, že za ten dlhý čas sa nenašiel na Slovensku ani jeden bezverec, poškodený už tým, že sa jeho práva neuvádzajú v ústave – nehovoriac o tom, ako sa šliapu konkordátom so Svätou stolicou o katolíckej výchove.

Rastislav Škoda

Medicína na stope mystických zážitkov

Biblia, najmä Starý zákon je plná traktátov opisujúcich udalosti, ktoré sa dnes nevyskytujú, čím vzbudzujú otázky, ako sa mohli dostať nepravdepodobné až iluzórne príhody do Svätého písma, ktoré je podľa presvedčenia väčšiny nábožensky orientovaných ľudí doslova pravdivé. Patria sem rozpravy o hadovi, ktorý sa ľudskou rečou prihovárал Eve, o somárikovi, ktorý sa ľudskou rečou rozprával so svojim pánom Áronom, či prípady, keď Boh konverzoval so smrtníkmi ako sused so susedom.

Tieto scény sú opísané s takou presvedčivosťou, akoby ich sám pisateľ alebo rozprávač zažil a ani sa nepredpokladá, že by vôbec o tom niekto zapochyboval. Samotné cirkvi, ktoré stavajú svoju ideológiu na Biblii, neraz hovoria o „zjavených prav-

dách“, ktoré sa opierajú o osobné mystické zážitky ľudí, ktorí ich potom odovzdávali ďalej ako skutočne prežitú udalosť. Tomuto vysvetleniu protirečí skutočnosť, že v dnešnej modernej dobe sa takéto prípady nevyskytujú. Alebo ak sa vyskytnú, ich pravdivosť sa nepotvrdzuje. Musíme teda vychádzať z predpokladu, že to súvisí s historickou

rodov. Tieto poznatky prispeli k výskumu novej skupiny drog – halucinogénov, teda látok vyvolávajúcich halucinácie, ktoré postihnutý nedokáže odlišiť od skutočných zážitkov, ak si neuvedomuje príčinnú súvislosť s pozitívnym halucinogénom. Indiáni v Amerike užívali peyote a ololiuqui. (Peyote alebo mezcál je názov kaktusu používaného pri náboženských rituáloch ako halucinogén. Koncom 19. storočia nemecký chemik Arthur Heffter dokázal, že mescalín má za následok halucinogénny efekt. Ololiuqui sú halucinogénne semená.)

No najvýraznejší halucinogén bola huba nazývaná teonanacatl, označovaná ako „svätá huba“, z rodu Strophariaceae, najmä druh *Psilocybe*. Tieto omamné huby jedli Indiáni pri náboženských ceremóniách, najmä zázrační lekári, veštcí osudu, ktorí z nich odvodzovali božskú moc a schopnosť jasnoviedectva. Účinná látka v tejto hube je psilocybín.

Halucinogénne huby

Dnes už vieme, že halucinogénne huby sa nevyskytujú len v Amerike, ale prakticky všade, aj na Sahare. Tieto halucinogény vyvolávajú intenzívne duševné zážitky. Uskutočnili sa aj experimenty s dobrovoľníkmi. Známym je experiment na March Chapel vykonaný pod dozorom Timothyho Learyho. Dobrovoľníkmi boli študenti Harvardskej bohosloveckej školy. Veštcí mali pod vplyvom psilocybínu veľmi intenzívne náboženské zážitky. Z pokusu vyplýva, že ľudia, ktorí si nie sú vedomí toho, že požíli hubu obsahujúcu halucinogén, veria a vyhlasujú, že mali skutočný – ničím nevyprovokovaný náboženský zážitok.

Z hľadiska medzinárodného práva je psilocybín droga patriaca do skupiny psychotropných látok a jej použitie je obmedzené iba na lekárske a vedecké účely.

Vráťme sa však k vzťahu halucinogénov a mystických zážitkov ľudí, z ktorých náboženstvá vyvodzovali, že ide o pravdy zjavené Božím pričinením. Súvislosti medzi indiánskymi náboženskými rituálmi a halucinogénmi možno považovať za dokázané. Ak uvážime, že legendy tvoriace náplň častí Biblie vznikali v Starom Izraeli v období, ktoré je podľa vývojového stupňa porovnateľné so spoločenským stupňom Indiánov v čase objavenia Ameriky, vyvstáva otázka: Boli halucinogény rozšírené aj medzi rozprávačmi náboženských zážitkov, ktoré si nomádi v Izraeli rozprávali pri táborových ohňoch, ktoré

sa potom tradovali z generácie na generáciu – až boli konečne písomne zachytené?

Dôkazy v prospech tejto hypotézy neexistujú. Ale neexistujú ani dôkazy proti nej.

Neuroteológia

Doteraz sme sa venovali pôsobeniu halucinogénov na javy nábožensky premietaných vnemov, ktoré vysvetľujú niektoré „mystické zážitky“ ľudí dôvody, prečo takéto pocity vznikajú v ľudskom mozgu. Okrem týchto mechanizmov však existujú aj iné spôsoby, ako takéto vnímanie navodiť. S takýmito javmi sa najčastejšie možno stretnúť pri zámerne a vedome privodených meditáciách, ktoré patria k bežným rituálom niektorých orientálnych náboženstiev, ale stretávame sa s nimi aj v kresťanských komunitách. Oveľa zriedkavejšie vznikajú podobné javy, ktoré nazývame anomálnymi zážitkami alebo disociačnými javmi aj bez pričinenia postihnutého človeka. Týmito otázkami a javmi sa zaoberá nová disciplína neurológie, ktorá skúma, čo sa v mozgu odohráva pri týchto zážitkoch. Táto disciplína dostala nie celkom zaužívaný a známy názov neuroteológia.

Aké sú to pocity?

Dr. Michael J. Baime opisuje, čo cíti vo vrcholnej chvíli transcendentizmu, ktorý si sám vyvoláva pomocou meditácie na spôsob tibetských budhistov, ktorý praktizuje od svojich štrnástich rokov: „*Mal som pocit energie, ktorá sa vo mne sústreďovala... akoby som vystúpil zo seba a smeroval do nekonečna. Pociťoval som silnú lásku, akoby boli vymizli všetky obmedzenia okolo mňa, cítil som spojenie s akousi energiou a stavom bytia, ktoré sa vyznačovalo čistotou, priezračnosťou a radosťou. Mal som pocit, že som spojený so všetkým a že tento stav trval vždy.*“ Dr. Michael J. Baime spolupracuje s A. Newsbergom, špecialistom na rádiológiu, ktorý používa nové technológie na zobrazenie častí mozgu, ktoré sú pri týchto vnemoch aktívne. Okrem Dr. Baime s nimi spolupracujú ako dobrovoľníci – siedmi tibetskí budhisti so skúsenosťami v meditáciách.

Sestra Celesta, františkánska mniška, opisuje svoje pocity po 45-minútovej modlitbe takto: „*Cítila som zvláštne spojenie, pokoj a otvorenosť... Mala som pocit zodpovednosti voči Božej prítomnosti okolo mňa a pocit sústredenosti, prázdnoty a zároveň chvíle pocitov, že Boh preniká mojou bytosťou.*“ Sestra Celesta takto opisovala svoje pocity pred tým, ako Dr. Newberg vyšetril jej prietok krvi v mozgu pomocou špeciálnej metódy a prístroja SPECT. Touto metódou možno podľa prietoku krvi v mozgu posudzovať, ktoré časti mozgu sú aktívne a ktoré sú v stave nečinnosti.

Podobný anomálny zážitok mal pred 19 rokmi v Londýne aj **Dr. James Austin**, neurológ, bez toho, že by si bol vedomý toho, čo ho vyprovokovalo: „*Naraz som mal pocit osvietenosti, aký som nemal nikdy predtým. Uvedomenie si vlastnej existencie a svojej odlišnosti od fyzikálneho sveta, ktorý ma obklopuje, sa vytratilo. Videl som veci tak ako skutočne boli. Vymizlo vedomie subjektívnej osobnosti – teda to, čo označujeme 'ja', 'mne', 'moje'.*“

Foto: archiv

Xochipilli, aztécka socha „princa kvetov“, znázorňuje rituálne používanie halucinogénnych húb

etapou, keď tieto rozprávania vznikli, a s podmienkami života ľudskej spoločnosti, ktorá ich prijíma.

Rozdielne mýty o stvorení sveta

Pri porovnaní mýtov primitívnych národov o pôvode sveta, napríklad trpasličieho kmeňa Mbuti v Zaire, ktorý uznáva bohov lovu na čele s hlavným otcom-bohom lovu, domorodcov na púšti Kalahari, ktorých bohom je kobylka modlivá – stvoriteľ všetkých zvierat, alebo austrálskych domorodcov, podľa ktorých vzniku sveta predchádzalo obdobie snov, sa ukazujú veľké rozdiely. Keby tieto predstavy o pôvode sveta pochádzali z Božích zjavení, museli by byť všetky totožné. Na to existujú iba dve vysvetlenia: buď ide o predstavy vyvolané halucináciou, alebo o zámerne dezinformácie sledujúce isté ciele.

Objavenie Ameriky prinieslo so sebou poznatky o novej skutočnosti, ktorá zohrávala určitú rolu v náboženstve indiánskych domo-

Uvedomovanie si času tiež zaniklo, akoby prítomnosť neexistovala – mal som pocit večnosti,“ vraví Dr. James Austin. Sú takí, ktorí nazývajú tieto zážitky „mystickým zážitkom“ či „zjavením Pána“. Pre Dr. Austina to však bol podnet na zamyslenie, ako to súvisí s mozgovou činnosťou.

Z týchto príkladov vyplýva aj to, že tieto anomálne zážitky si interpretujú ľudia podľa toho, ako sú „nastavení“. Mniška Celesta v tom cíti splyvanie s Bohom, zatiaľ čo neurológ Austin vidí istý funkčný stav mozgu a na základe svojich odborných vedomostí z toho vyvodil predpoklad, že niektoré okruhy nervových spojení pravdepodobne boli dočasne prerušené.

Súvislosti s činnosťou špeciálnych oblastí mozgu

Aké spojenia to však boli? Oblasť mozgu nazývaná amygdala zaznamenáva možné hroziace nebezpečenstvo a vyvoláva strach. Táto oblasť teda bola pravdepodobne vypnutá. Spojenia v záhlavnej oblasti mozgu nás orientujú v priestore a cez ne si uvedomujeme svoju existenciu a existenciu sveta, ktorý nás obklopuje. Teda aj táto časť bola pravdepodobne utlmená. Čelný a spánkový lalok mozgu monitoruje čas a cez neho si uvedomujeme seba samých. Aj táto časť mozgových spojení bola asi prerušená. Vo svojej 844-stranovej knihe s názvom *Zen a mozog*, vydané v roku 1998, Dr. Austin rozobral tieto teoretické možnosti. Odvtedy sa tomuto problému venuje čoraz viac vedeckých pracovníkov a inštitúcií, napríklad Americká psychologická spoločnosť. Na Kolumbijskej univerzite vzniklo nové stredisko pre štúdium vedy a náboženstva, objavujú sa stále nové a nové referáty z tejto oblasti vedy. Medzi ne patrí aj publikácia Dr. Andrewa Newberga a Eugene d'Aquiliho *Why God Won't Go Away* (Prečo sa Boh nechce vzdialiť). Títo autori vypracovali novú metódu zobrazovania mozgovej činnosti a materiál využívajú na definovanie toho, v čom spočívajú spojenia v mozgu zodpovedné za predstavy o „duchovnosti“.

Tento výskum smeruje k objasneniu mystických zážitkov a pochodov, ktoré sa odohrávajú v mozgu pri prežívaní takýchto anomálnych zážitkov a ktoré sa často vysvetľujú ako niečo

nadradené realite každodenného života. Jednoducho povedané, psychológovia a neurológovia skúmajú, ktoré časti mozgu sú pri týchto pocitoch zapojené a ktoré sú vypnuté počas štádií, keď má človek pocit, akoby existoval mimo času a priestoru. Dnes sa hromadia dôkazy, že ľudia, ktorí sa domnievajú, že pri úporných modlitbách alebo povznášajúcich rituáloch a posvätných hudbách sa v nich prejavuje niečo božské, sa dostávajú do tohto stavu v dôsledku procesov odohrávajúcich sa v ľudskom mozgu.

Už spomenutá metóda, ktorú vypracoval Dr. Andrew Newberg a jeho spolupracovníci, umožňuje zistiť, ktoré časti mozgu sú vypnuté, a takto ich zároveň porovnať so známymi faktami o funkciách jednotlivých častí mozgu. Uvedieme aspoň niektoré z nich:

Zväzok neurónov (dlhé vláknité výbežky jednotlivých nervových buniek) v hornom spánkovom laloku mozgu je „oblasť orientácie“. Tá sprostred-

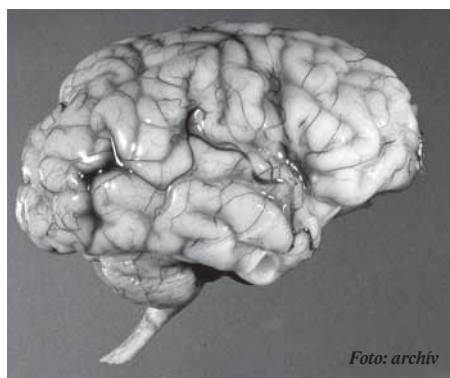

Foto: archív

kuje každému jedincovi informáciu o čase a priestore vo vzťahu k jeho vlastnému telu – jeho vlastnému „JA“, o tom, kde končí naše telo a kde sa začína okolitý priestor. Poškodenie tejto oblasti vedie teda k tomu, že postihnutý nedokáže nájsť cestu k stoličke, ktorá je na konci izby. Vypnutie týchto častí, akému dochádza pri meditácii, potom vedie k zmazaniu rozdielu medzi „Ja“ a priestorom a k pocitu nekonečného priestoru.

Ako vznikajú vízie?

Do popredia sa dostáva spánková oblasť mozgu, ktorá býva aj zdrojom pomerne zriedkavej formy epilepsie. Malé elektrické výboje smerované do tejto ľavej časti mozgovej kôry vyvolávajú mystické zážitky. Dr. Michael Persinger z Univerzity Laurentia v Kanade urobil pokusy, pri ktorých nasadil na hlavu pokusných

osôb prílbu s pripevnenými elektromagnetmi. Tie vytvárajú veľmi slabé magnetické pole, ktoré pri pokuse vyvolávalo refaz malých ohnisk elektrickej aktivity v tejto časti mozgu. Bolo dokázané, že pokusné osoby ich subjektívne pociťovali ako mystické „nadprirodzené“ zážitky, opisované ako „duchovné-mimotelové“ zážitky (pocit „božskosti“).

Autor je toho názoru, že podobné vzruchy sú vyvolávané aj v stavoch úzkosti, osobných kritických životných okamihoch, nedostatku kyslíka, zníženej hladiny cukru v krvi alebo pri vyčerpanosti. Pri tom však musí platiť podmienka, že pravá časť spánkovej oblasti mozgovej kôry nie je stimulovaná a ostáva neaktívna.

Aj tu existujú individuálne stavy odlišného stupňa tendencie takto reagovať. Podľa Roberta K. C. Formana, odborníka na oblasť komparatívnej religionistiky na Hunterovej fakulte v New Yorku, „niektorí ľudia sú geneticky alebo svojim temperamentom

predisponovaní na takéto mystické schopnosti. Súčasne sa ukazuje, že takíto ľudia sú náchylní vnímať aj iné nové zážitky. Vo zvýšenej miere sú náchylní na fantázie.“ Toto by mohlo spúšťať aj iný mechanizmus – zníženie schopnosti posudzovať, čo je realita a čo je iba predstava. Sú tu

však aj brzdiace mechanizmy. Ľudia, ktorí sú racionálni, zdržanlivejší v predčasných úsudkoch, nenáchylní k fantázii, nemusia prežívať takéto zážitky ani vtedy, keď ich ľavý spánkový lalok mozgu je vystavený rovnakým stimulom.

Dotazníkové prieskumy odhaľujú, že opísané anomálne (mystické) zážitky nie sú až také mimoriadne zriedkavé. Až 30–40 percent opýtaných tvrdí, že takéto zážitky už pociťovali (akoby ich „nejaká duchovná sila vyzdvihla z ich telesnej schránky“). Podľa Gallupovej analýzy z r. 1990 až 53 percent Američanov vyhlásilo, že už zažili chvíle náhleho „náboženského prebudenia“. Rovnaké množstvo ľudí však nie je schopné mať takéto anomálne (mystické) zážitky. Austrálsky výskumník Michael Thalbourne z Univerzity v Adelaide to vysvetľuje tým, že u niektorých ľudí sa

podvedomé myšlienky pomerne rýchlo premietnu do vedomia, čím sa vyprodukujú „duchovné zážitky“. Tento jav sa teoreticky vysvetľuje medzi odborníkmi „disociáciou“, čiže stavom, pri ktorom sa medzi jednotlivými úsekmi mozgu dočasne preruší spojenie. Podobne sa vysvetľujú aj hypnotické stavy a nie je vylúčené, že „mystické zážitky“ majú rovnaké pozadie.

Nervový základ náboženských zážitkov

Vilayanur Ramachandran na zasadnutí Spoločnosti pre neurologickú vedu už v r. 1997 referoval o výsledkoch svojich pozorovaní, podľa ktorých hĺbka nábožnosti u testovaných osôb bola úmerná zvýšenej elektrickej aktivite v spánkových lalokoch mozgu. Je zaujímavé, že táto oblasť je zodpovedná aj za vnímanie reči, čo môže viesť k situáciám, keď ľudia strácajú svoju vnútornú reč (každý dokáže vo svojej mysli rozprávať celkom súvislo, bez toho, aby vyslovoval niečo nahlas) a považujú ju za boží hlas, ktorý prichádza zvonku, z neznáma. Stáva sa to s väčšou pravdepodobnosťou u ľudí v stave obmedzenej zmyslovej vnímateľnosti, aká panuje aj pri meditáciách, modlení sa a podobne.

Súbor rituálov ako bubnovanie, tanec, zakladanie, pomalý spev, liturgická melódická hudba môžu viesť aj u ľudí nepodliehajúcich „nadprirodzeným javom“ k istým pocitom pohnutia mysle, pretože všetko tieto okolnosti sústreďujú pozornosť na jeden zdroj zmyslovej stimulácie.

Produkt fyziológie mozgu

Neurológia a psychológia sa týmito výskumami začala zaoberať iba nedávno, zato celkom zaslúžene. Doteraz získané výsledky priniesli nové, významné poznatky, ktoré nasvedčujú tomu, že všetky tieto javy sú podmienené istými procesmi a stavmi nervovej sústavy, konkrétne mozgovej kôry.

Lokalizácia oblastí, ktoré pri tom priamo pôsobia, je čoraz presnejšia. Veda začína vrhať svetlo na javy, ktoré sa doteraz pripisovali „nadprirodzeným zásahom“, ale aj na bežnejšie javy, ktoré označujeme slovom „spiritualita – duchovnosť“. Všetky tieto poznatky dokazujú, že ľudské mystické zážitky sú produktom fyziológie mozgu.

Dr. Alexander Reháč

Boj o evolučnú teóriu sa stupňuje

Ateizmus, čiže bezbožstvo alebo bezbožníctvo, vznikol hneď pri prameni teizmu. Grécky filozof Protagoras už asi v roku 415 pred našim letopočtom veľmi moderne konštatoval, že existencia bohov sa nedá dokázať.

O bidva názory na existenciu božstva žili vedľa seba okolo 3000 rokov v takom mieri, že teizmus vládol – aj v podobe kráľov a cisárov z božej milosti, či mogulov, kalifov, pápežov a mulláhov; a okrem nich pravdaže aj bohatých, vtedy i dnes. Prežívanie ateizmu v celej tej dobe sa dá nazvať len živorením, napríklad v kruhoch rímskych intelektuálov.

Až v dobe osvietenstva sa po storočiach krvavých sociálnych a náboženských konfliktov myšlienkové plody renesancie ozvali hromadným výrokom humanistov, že dlho po smrti ostatných bohov umrel aj Boh. Od tých čias sa stalo zvykom buď myslieť nábožensky, t. j. veriť v Boha a všetko, čo s tým súvisí; alebo rozmýšľať vedecky, t. j. uznávať len existenciu fyzikálnej matérie, resp. energie.

Rozchod vedy s náboženstvom

Vedcov, predovšetkým prírodovedcov, prestala zaujímať otázka existencie Boha najmä po tom, čo Kant (okolo r. 1790) vyvrátil argumenty v jej prospech. Teológovia neprišli od tých čias s ničím novým. Pokus anglického kňaza Paleya, ktorý r. 1804 uverejnil historiku o hodinárovi, ktorá mala dokazovať existenciu Stvoriteľa, bol len premaskovaním Aristotelovho prvého hýbatela. V krátkosti znela: Ak nájdete na lesnej ceste hodinky, nemôžete ich považovať za výtvor prírody. Musíte hľadať ich plánovača a tvorca.

Našiel ho Darwin, keď odmietol jednorozový akt stvorenia „neba a zeme“ v zmysle Biblie. Jeho vysvetlenie nemá podobu zosobneného Boha, najvyššej bytosti s ľudskou tvárou. Darwin podal ucelený pohľad na vývoj druhov oslobodený od náboženských predstáv jeho aj predchádzajúcich dôb. Podľa neho druhy rastlín a živočíchov vznikajú dlhotrvajúcim procesom prírodného výberu; nie sú nemenné, ale podliehajú neúprosným prírodným zákonom v tvrdej konkurencii s ostatnými organizmami. Svoje myšlienky a hypotézy odvodzuje Darwin z rozsiahleho terénneho výskumu od súostrovia Galapágy cez Južnú Ameriku a Oceániu až po anglický vidiek. Overuje ich na základe poznatkov z botaniky, zoológie a geológie.

Najvášnivejšie polemiky sú v USA

Myšlienky evolúcie vyvolali najvášnivejšie polemiky, ktoré neutíchajú ani dnes. Spojené štáty sú náboženský štát – založili ich protestantskí nespokojenci, puritáni, utekajúci pred náboženskou neslobodou z Anglicka.

V USA došlo v dvadsiatych rokoch minulého storočia pri tzv. opičom procese v Daytone k prvej vážnej verejnej zrážke medzi vedcami a biblickými fundamentalistami v otázke vzniku človeka: stvoril Boh Adama a Evu osobitne, či sa človek vyvinul v priebehu miliónov rokov v rámci vývoja živej prírody, ako to predpokladal Darwin?

Kresťanský názor dostal názov kreacionizmus, náuka o viere v stvorenie; vedci definovali evolučnú (vývojovú) teóriu ako sled náhod a nevyhnutností na základe prírodných zákonov, platných vo fyzike a chémii. Hoci učiteľ Scopes, ktorý učil, že ľudia sa vyvinuli zo spoločných predkov človeka a opíc, mal zaplatiť pokutu. Pred súdom, vo verejnosti a vo vedeckom svete vyhrala evolučná teória na celej čiare – a vyše pol storočia bol na západnom fronte pokoj.

Koncom osemdesiatych rokov sa v USA pustili do vylepšovania kreacionizmu namiesto teológov intelektuáli: Najprv právnik Johnson knižkou Spor o Darwina spochybnil evolučnú teóriu a potom prišiel chemik Behe s nezjednodušiteľnou zložitou (neredukovateľnou komplexnosťou) určitých vecí a javov. Ide o argument starého dáta, že niektoré zložité orgány môžu fungovať len ako celok, kým po odstránení čo len jedinej z jeho súčiastok sa stanú nefunkčné. Nemohli sa postupne vyvíjať skladaním častí, museli vzniknúť naraz ako funkčný celok. Ako príklad uvádzali pascu na myši, ľudské oko a zrážanlivosť krvi, posledné dve stvorené Bohom. Neosvedčili sa.

Kritika inteligentného dizajnu

Vytvorila sa aj skupina akademicky vzdelaných intelektuálov, ktorí tvrdia, že nevychádzajú z náboženských pozícií a Biblie; akceptujú dôkazy o veku vesmíru a čiastočne uznávajú evolúciu. Charakterizuje ich poukazovanie na medzery v porozumení evolúcie a na akési nedostatky darvinistického prístupu, ktorý podľa nich nestačí na vysvetlenie celej evolúcie, a preto je potrebné hľadať alternatívu pre medzery. Tou môže byť len zásah, resp. najmenej tri opakované zásahy inteligentného návrhára, plánovača, dizajnéra (odtiaľ medzinárodne zaužívaná skratka ID pre inteligentný dizajn aj pre inteligentného dizajnéra) ktorým však nemusí byť osobný kresťanský boh, ale mohol by nim byť napríklad aj mimozemšťan. V Seattle v USA založili prívrženci ID – volajúce ich ID-isti – výskumný ústav DI – Discovery Institute (Ústav objavov), ktorý má ich predstavy

dokladať a šíriť. (K tým trom nevyhnutným zásahom dizajnéra, po našom Stvoriteľa: pri veľkom tresku, pri prvej bunke a pri stvorení Adama).

Ešte prednedávnom zdôrazňovali kreacionisti „nezjednodušiteľnú zložitost“ oka, no dnes už ID-isti o tom nehovoria, pretože to je ľahko vyvrátiteľný argument. Zato sa opierajú o chémiu, genetiku, matematiku aj informatiku. Modernizujú sa a používajú čoraz zložitejšiu, pre laika bez odborných vedomostí dosť ťažko vyvrátiteľnú argumentáciu. Miesto veľkého oka majú ID-isti len pri tisíc násobnom zväčšení viditeľné pohybové orgány baktérií, bičiky; tie sa vraj nemohli vyvinúť, tie museli byť stvorené. Pre svoju drobúlosť?

Pre mňa rozdiel medzi mikroskopicky malým a makroskopicky veľkým neplatí; celý život som hľadel do mikroskopu a pozoroval a manipuloval bunkami a mikroorganizmami. Chirurgia voľakedy narábali len s nožom a nožnicami, dnes pod mikroskopom riadia laserový lúč a necítia sa inteligentným dizajnérom.

ID-isti operujú vedecky vyzerajúcimi vetami typu „evolučná teória nevie vysvetliť digitálnu informáciu zakódovanú v DNA a RNA“, ktoré pôsobia na laikov, ale odborník ich šmahom odmieta: táto informácia je zodpovedná za tvorbu bielkovín, stavebných kameňov každého organizmu v priebehu celého vývoja živej prírody od najjednoduchších organizmov až po najzložitejšie. Tak, ako je jeden meter v celom vesmíre na meranie dĺžky, tak platí pre všetky organizmy, že DNA určuje, čo z čoho a ako vzniká; to je viac, ako predstava, že z pôdy zeme urobil Boh Adama a z jeho rebra Evu.

Vyhlasíť evolúciu za spôsob tvorenia nie je čestné

ID-isti vyzdvihujú do neba biológa Wellsa, že – básnicky povedané – znehodnotil 13 ikon (svätých obrázkov) darvinizmu; odborne povedané – vraj vyvrátil 13 tvrdení darvinizmu. Podľa toho, ako to vyzerá vo svetovej vedeckej komunite, nevyvrátil ich. Okrem už dávno veriacich nepresvedčil mnohých o existencii návrhára. Jeho kniha *Ikony evolúcie* je plná útokov na evolúciu, ale neponúka nijaký alternatívny spôsob vzniku nových foriem – okrem figľa, že sa evolúcia vyhlási za spôsob tvorenia – ale to nepovažujem za čestné.

Pokúsme sa vžiť sa do situácie kreacionistov: čo im ostane v rukách namiesto odmietaných 13 evolučných teórií? Napr. namiesto úvahy o prapoliavke, prvých oceánoch, vtedy ešte bez života (prvá z ikon): Bola tá polievka iná? Reakcia prebiehala pri inej teplote a tlaku, v inej atmosfére? Wells nič takého nenavrhne. Len pozbieral pripomienky, úvahy, námietky a kritiky vedcov, ktorí sa problémom prapoliavky zaoberajú bez toho, aby o jej existencii pochybovali; teóriu o prapoliavke zdokonaľujú. No Wells žiada, aby sme sa študentom priznali so svojou nevedomosťou a nezavádzali ich predstavou, že Miller-Ureyove pokusy naznačujú, ako mohli vzniknúť základné prvky života na včasnej Zemi. Pripadá vám to vhodné ako príprava

pre budúceho biochemika?

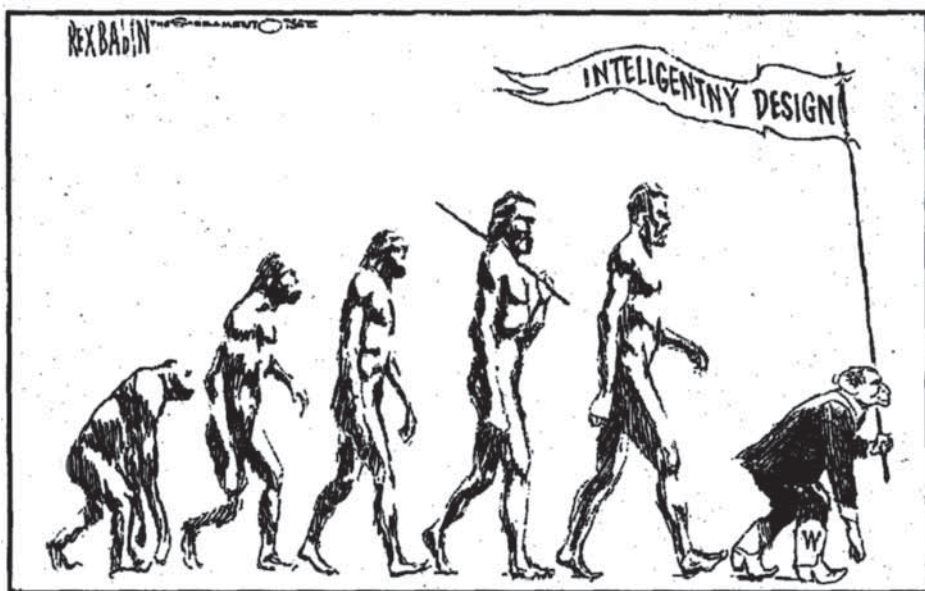
Rodokmeň vývoja rastlín a živočíchov (ikona dve) vraj nie je platný, pretože vývoj organizmov nemá podobu košatejúceho sa stromu, ale kríka, hústiny alebo až trávnik a o nejakej postupnosti nemôže byť reč, keďže 5/6 organizmov vzniklo naraz v čase kambrickej explózie pred okolo 500 miliónmi rokov. Wellsovi chýba dôkaz, že dvanásť živočíšnych kmeňov, ktoré sa naraz objavili v ére kambria, pochádzalo zo spoločného kmeňa predkov. No z čoho iného sa mohli vyvinúť, ak nie z toho, čo bolo predtým? Pripúšťa Wells iný kmeň s celkom inou genetickou charakteristikou? Tej niet.

Wells namieta, že pri „kambrickej explózii“ nestačí evolučná teória na vysvetlenie náhleho vzniku veľkého počtu nových kmeňov a druhov organizmov; bolo by to vraj vyžadovalo „taký masívny príliv a hierarchické usporiadanie informácií, že to prekračuje tvorivú kapacitu mechanizmu mutácie a výberu v takom krátkom čase“. No evolučným

nenájeme na nich nič podobné až identické? Nemajú aj ľudské embryá niečo veľmi podobné zárodočným rybaciim žiabram?

Wells cituje vo svoj prospech niekoľko starších aj novších embryológov, no evolucionista môže citovať stokrát viac zástancov názoru, že ontogenéza, embryonálny vývoj, je opakovaním fylogenézy, evolučnej histórie živočíšneho druhu. A obžaloba veľkého evolucionistu Goulda z podvodu, že hoci o Haeckelovej neserióznosti vedel, nevyšiel s tým na verejnosť, je bohapustá lož, lebo Gould to publikoval v jednom svojom bestselleri dvadsať rokov pred tým, než sa to stalo predmetom verejného záujmu. (Neodsudzujte ostrý výraz: mnohí evolucionisti sa pri klamstvách ID-istov rozzúria.).

Podľa Wellsa embryonálny vývoj svedčí o tom, že rôzne triedy stavovcov „nevznikli zo spoločného predka, ale majú vlastný pôvod“. Ja tú vetu čítam tak, že podľa Wellsa aj embryonálny vývoj svedčí, že Boh stvoril každú triedu stavovcov (a čo všetko iné!)

biológom sa desiatky miliónov rokov nevidia „takým krátkym časom“ a majú dôkazy, že evolučná teória nevyžaduje vždy pomalú akumuláciu malých zmien, ale že existujú rýchlo pôsobiace zmeny v génoch, ktoré môžu postihnúť stavbu tela a viesť k rýchlym podstatným zmenám tvaru orgánov.

Ak pre udalosti v kambriu nestačí evolučná teória a zasiahol inteligentný dizajnér, nech je namieste otázka, koľkokrát a pri akých príležitostiach zasiahol v nasledujúcich 500 miliónoch rokov. Čím odôvodnil vymretie početných kmeňov, tried a druhov v ich priebehu? Naozaj sa Adam podaril na prvý raz a na jeho vylepšenie stačila jedna svetová potopa?

Evolucionisti sa pri klamstvách kreacionistov rozzúria

Haeckel svoje obrázky embryí rozličných zvierat (ikona tri) nakreslil tendenčne, aby sa na seba väčšmi podobali, prikrášlil ich – hanba mu, ale čo na tom? Ak porovnáme presné obrázky zárodkov rôznych druhov,

osobitne a striasa ma pri pomyslení, aké by malo dôsledky pre biológiu, keby to tak bolo.

Ikona štyri: Vývoj človeka z predka spoločného so šimpanzmi a gorilami. Ľudské skameneliny označuje Wells za také zriedkavé, že sa „o ich nálezoch píše na prvých stranách novín.“ Neskutočne preháňa. To isté sa dá povedať o jeho názore, že časové rozdiely medzi jednotlivými fosíliami vývojových štádií človeka sú také dlhé, že neprípúšťajú nijaké vzťahy na základe potomstva so zmeňami. No Wells vyzývavo vyhlasuje, že by ani úplnú sériu ľudských skamenelín nepovažoval za dôkaz evolúcie. Berie si na pomoc analógiu série automobilových modelov Corvette, ktoré sa rok čo rok menia a dalo by sa teda darvinovsky hovoriť o potomstve so zmenami – keby sme nevedeli, že automobily dostávajú od svojich inžinierov každoročne nový dizajn.

Sled ľudských skamenelín sa teda dá vysvetliť rovnako dobre inteligentným dizajnérom ako prírodným výberom. A Wells robí záver, že keďže mutácie a selekcie prírodného výberu u ľudí sa nedajú testovať, lebo „by to

bolo nepraktické a neetické“, nemajú „historiky“ o vývoji ľudí väčšiu vedeckú hodnotu ako uspávanka. Nie je ňou skôr trojriadkový údaj z Genesis o Adamovi a Eve?

Občas si kladiem otázku, prečo vôbec sa týmito podobenstvami zaoberám. Logické uvažovanie urobilo koniec Aristotelovmu prvému hýbatelovi: ak má všetko svoju príčinu, musí ju mať aj Boh; ak môže niečo existovať bez príčiny, môže to byť práve tak svet ako Boh. Návrhára asi zahubí aj rozsah jeho nezdolateľných úloh; vieme už, že nie je všemohúci – nevie odstrániť nespravodlivosť a nadarmo hlása lásku.

Aký postoj majú zaujať skeptici a ateisti

Nemôžeme sa venovať ďalším tvrdeniam kreacionistov. V Zošitoch humanistov bolo už viacero príspevkov na túto tému a v diskusii sa môžeme k niektorým vrátiť. Aký postoj ku kreacionizmu a ID majú zaujať skeptici a ateisti? Donedávna sme tieto myšlienkové smery chápali ako americkú kuriozitu. ID je pre niekoho prijateľnejší, ako bol biblický kreacionizmus. Šíri sa po Európe, a to aj v akademických kruhoch. Niekoľko diskusií odznelo v Čechách aj na Slovensku, ale ešte sa nevytvorili vyhranené tábory v neodbornej verejnosti.

No Katolícke noviny referovali v č. 32/2006 o knihe Jonathana Wellsa Ikony evolúcie euforistickými vetami: „Sú vyvrátené všetky základné ikony darvinizmu, dodnes používané v učebniciach biológie“ – nepreháňate, pán Kováčik?

„Darwin vedel, že skameneliny, ktoré sa dovtedy objavili, nepodporujú jeho teóriu“ – chýbali mu niektoré, priznal to – ale odvtedy sa našli!

„Haeckelove embryá sa neskutočne odlišujú v podstatných veciach“ – ale všetky majú rybacie žiabre, či nie?

„Profesor Wells odbornými argumentmi dokázal, že darvinizmus je dávno prekonaná teória“ – len pre veľmi malý počet odborníkov, pán Kováčik!

„Presnosť fyzikálneho nastavenia vesmíru je na jednu milión miliárd miliárd miliárd miliárdtinu. To je číslo desať s 53 nulami.“ Skontrolujte si tento nezmysel.

Treba si však uvedomiť vážnosť situácie: Katolícke noviny majú desiatitisíce čitateľov a tí sú takto zle informovaní. To je hriešna činnosť.

Rozvod nie je spôsob manželstva

Na celkom inú strunu udrľ profesor Krempaský v nábožnej knihe Veda verzus viera, keď akceptoval z USA importovaný oxymoron „evolúcia je spôsob kreácie nášho sveta“ – „evolúcia je spôsob stvorenia“. Pre mňa to znie ako „rozvod je spôsob manželstva“. A Krempaský to rozoberá sťa skúsený evolucionista: „Evolúcia ako spôsob kreácie nášho sveta sa stala uznávanou doktrínou nielen svetskej, ale aj cirkevnej hierarchie. Jej základom sú univerzálne platné prírodné zákony, ktoré ... zapríčínujú spontánne generovanie nových kvalít.“

Keby došlo k diskusii, mal by univerzitný

profesor ťažkosti s definíciou pojmov kreácia a evolúcia – ak, pravda, vylúčime, že veriť a povedať sa dá hocičo. Ako by však diskutoval so spomínaným prof. Wellsom? Obidvaja sú kreacionisti či ID-isti, ale o kreácii majú diametrálne rozdielne názory. Tak ako ja nazýva Wells „darwinovský kreacionizmus“ (nepripomína Vám to „stvorenie evolúciou“?) oxymoronom a rovnakým nezmyslom, ako by bol „koperníkovský geocentrizmus“ (na s.80).

Nie všade sa píše nerozumne.

List šestnástich vedcov

16. júna 2006 poslalo šestnásť vedcov, ktorí prispeli do zbierky „Inteligentné myslenie: veda verzus hnutie Inteligentného dizajnu“ všetkým 500 členom amerického kongresu list tohto znenia:

„Ako autori a vydavatelia knihy *Intelligentné myslenie* Vám posielame jej exemplár v nádeji, že zoberiete do úvahy jej obsah. Pojednáva o „inteligentnom dizajne“, najnovšej forme kreacionizmu. ID je hnutie, ktoré ohrozuje vedeckú výchovu a tým americké ekonomické prvenstvo a dôveryhodnosť vo svete.

Sudca John Jones III., do kostola chodiaci republikán a menovaný na svoj post samotným prezidentom Bushom, prišiel k názoru, že učiť túto doktrínu vo verejných školách znamená jednak zlé vzdelávanie, jednak protiústavné porušenie Prvého dodatku k našej ústave. Poradca prezidenta Busha pre otázky vedy, John H. Marburger, sa vyslovil, že „evolúcia je základný kameň modernej biológie a ID nie je vedecká koncepcia.“ Podobne aj významný republikánsky poslanec Newt Gingrich konštatoval, že „ID nemá nič do činenia s vedou a nemá sa učiť v školách.“

Rozum a zákon triumfovali v na súde v Doveri, ale ID a jeho blúznivci ďalej ohrozujú americkú výchovu svojím odmietaním dôvodov pre evolúciu, ktorá je ústredným ťažiskom zjednocujúcim všetky biologické vedy a nahrádzajúc vedeckú metódu náboženskou doktrínou.

Náš štát (USA) si nemôže dovoliť subštandardné vzdelávanie vo vedách. No nedávna celoštátna previerka stavu vied prieskumom Ministerstva vzdelávania ukázala už desiatku rokov trvajúcu eróziu vedeckej úrovne našich absolventov

vyšších stredných tried. Tento problém nevyriešime tým, že zapochybujeme o vedecky dokázaných faktoch (evolúcia) a teóriách (prírodný výber) a nahradíme ich neschválenými predpokladmi založenými na viere.

Spor o ID verzus evolúcia nie je vedecký spor. Každá vedecká inštitúcia v USA odmieta ID a zastáva sa skutočnosti evolúcie. Spor prebieha o tom, či sa majú na hodinách prírodných vied učiť sektárske náboženské názory. Väčšina teológov nižšej hierarchie bez ťažkostí prijíma evolúciu a nachádza ju pre veriaceho prijateľnou. Pápež Ján Pavol II. v roku 1996 oficiálne uznal

evolúciu a pri novom vedení vo Vatikáne ostáva stanovisko kúrie v podstate nezmenené.

Svet sa stáva stále komplexnejším a máme pred sebou výzvy ako globálne otepľovanie, rozvoj udržateľných energetických zdrojov a prevencia pandémie. Je rozhodujúce, či ostane Amerika na čele rozvoja vied. Kľúčom k našej výbornosti je vzdelávanie. Štúdium evolúcie prináša praktické dôsledky: je základňou pre nové potravinové rastliny, pre zvieracie modely na testovanie liekov, pre zachovanie druhov a ich prostredí, pre predpovede vakcín proti epidémiám typu vtáčia chrípka, resp. pre výrobu týchto vakcín. Výchova zahrnujúca nevedecké prvky ako ID je pre USA istou cestou do zlyhania v konkurenčnom boji s inými štátmi. Naopak, vzhľadom na jej dôležitosť pre biológiu a pre vedy vo všeobecnosti si evolúcia zasluhuje, aby sa na amerických školách riadne učila. S prejavom úcty – 16 univerzitných profeso-

rov-autorov.“

Pred touto Amerikou snímam klobúk.

Druhý termodynamický zákon protirečí náboženskej predstave Výzva, že vedci sa majú zaoberať otázkou dôkazu existencie Boha, je bezpredmetná. Veda a viera síce koexistujú, ale majú rozličné úlohy, ciele aj metódy. Hlavná príčina, prečo sa veda nemôže zaoberať Bohom, je druhý termodynamický zákon, podľa ktorého energia, resp. látka, nemôže ani vzniknúť, ani zaniknúť, ale môže sa meniť (vyvíjať) z jedného stavu do druhého. To protirečí podstate kreacionizmu, náboženskej predstave, že vesmír stvoril všemohúci Boh, ako aj

veda prináša nové objavy, ktoré nahrádzajú staré idey a ich technické aplikácie. To vedie k otázke: Vedie veda k ateizmu? Podľa môjho názoru iste, ale nie u všetkých ľudí.

Ateizmus je jednak osobné rozhodnutie, jednak produkt spoločenského a rodinného prostredia. Tí, čo vyrástli v komunizme, sú častejšie ateisti a tí, čo vyrástli bez neho, sú častejšie kresťania. Bez ohľadu na to však existujú vedci, ktorí naturalisticky študujú prírodu, ale vo svojom osobnom živote, na rozdiel od svojho profesionálneho života, vyznávajú supernaturalizmus. Sú vedci, ktorých profesionálne skúsenosti urobili ateistami a Darwin je na to dobrý príklad. Najpravdivejší je ateizmus vtedy, keď dospelý človek, oddaný náboženstvu, číta veľa kníh a raz prežije odduchovňovaciu skúsenosť, ktorá ho privedie k bezvýhradnému uznaniu evolúcie a popretiu existencie nejakého božstva.

Jediná cesta, ako by sa kreacionisti mohli presadiť, je dokázať nepravdivosť čo len jednej facety evolučnej teórie. Jedna jej výpoveď znie, že v predkambrických geologických vrstvách nenájdete skameneliny králikov. Odbornejšie povedané, v starých vrstvách nenájdete moderné formy živočíchov. Kreacionisti, nájdite jeden taký prípad – a evolúcia bude mať problém!

Považujem za zaujímavé, že teoretici ID nemajú odvahu autorov miestami úchvatne poetických či epických starodávnych biblických textov, ktoré občas čítam, ba ani len odvahu nedávnych kreacionistov, aby ako oni povstali a pred verejnosťou hrdo povedali: „Jeden je môj Boh a on je tvorca všetkého.“ Ako môžu nevedieť opísať svojho inteligentného návrhára, resp. ako môžu niektorí z nich pripustiť, že to nemusí byť Boh, ako si ho predstavujú rozličné národy, ale že by to mohol byť aj kadejaký ufón! Miesto toho dobiehajú do evolučnej teórie ako krátkozraký sup do predpokladanej koristi, ale im to nevychádza.

Rastislav Škoda

Prevzaté z týždenníka Slovo č. 41/2006

Spracované podľa prednášky R. Škodu, ktorá odznela na stretnutí bratislavského klubu Spoločnosti Prometheus 21. septembra 2006

Humanizmus a ateizmus

Ateizmus iba ako negácia viery v Boha nie je hodnotou samou osebe; neponúka žiaden hodnotový systém – s takými námietkami sa kresťanskí kritici pokúšajú spochybňovať vzťah humanizmu a ateizmu.

Ako je známe, popri humanizme náboženskom, kresťanskom existuje v oblasti euro-americkej civilizácie humanizmus mimokresťanský, nenáboženský. Jeho stúpcov – racionalistov rôzneho typu, agnostikov alebo jednoducho laikov – spája myšlienkový princíp sekularnosti, svetskosti. Osobitne charakteristický je pre humanistov nenáboženského, ateistického zamerania. Práve tento typ humanizmu naráža zo strany kresťanských kritikov na najväčší odpor – ale predovšetkým zjavne na nepochopenie.

Iba „holá negácia“?

Ak máme pochopiť ateizmus ako reálny jav, musíme zohľadniť dve skutočnosti. Po prvé, ateizmus je „holou negáciou“ náboženstva, náboženskej viery, iba pri čisto formálnom a doslovnom výklade pojmu („nie-teizmus“). Práve takto však vystupuje v teoretických a zjednodušených filozofických a teologických interpretáciách. Po druhé, v praxi existujú rozličné typy ateizmu, respektíve nevery: ateizmus filozofický a vedecky zdôvodnený a kultivovaný, ateizmus (materializmus) živelný, ateizmus vulgárny, „ateizmus“ napríklad fašistických zločincov, ale aj obyčajná, viac-menej bezobsažná, primitívna a eticky bezcenná nevera.

Ateizmus, podstatne súvisiaci so sekulárnym humanizmom, nemožno stotožňovať s jednoduchou negáciou náboženstva alebo s obyčajnou neverou. V skutočnosti má svoj reálny, vecne a duchovne pozitívny obsah. Existencia a fungovanie tohto typu ateizmu predpokladá, že dotyčný človek musí mať dostatočné množstvo vedeckých poznatkov o prírode a spoločnosti, sklbených s adekvátnymi filozofickými prístupmi, interpretáciami a závermi. Fakt až hlbokkej náboženskej viery aj u niektorých ľudí so špeciálnym vedeckým i filozofickým vzdelaním zároveň ukazuje, že ani to samo osebe nemusí na sformovanie a uplatnenie ateistického presvedčenia stačiť. Potrebné sú totiž aj isté mravné a psychické predpoklady, vrátane vedomia, že človek „zostal sám“, to znamená vrátane odvahy prejsť celým životom bez náboženskej opory, útechy a nádeje, a raz takto vedieť aj zomrieť.

To nie je iba teória. Bez náboženstva zvládajú svoj život, riešia jeho praktické i etické problémy milióny ľudí. Sú to dobrí ľudia, občania, manželskí partneri, rodičia, priatelia, kolegovia. Vedú sa postaviť ťažkostiam života, chorobe i smrti. Bez náboženstva žijú kladný život a prinajmenšom by sa čudovali nad tvrdením, že vraj nepoznajú a nemajú nijaký hodnotový systém.

Ateizmus ako pseudonáboženstvo?

Existujú názory, že ateizmus je vlastne istým druhom náboženskej viery, lebo sama náboženskosť je vraj neoddeliteľnou črtou ľudskej prirodzenosti. Bez náboženstva nemožno žiť, a preto ateizmus je vraj iba akýmsi dočasným sebaklamom ateistov.

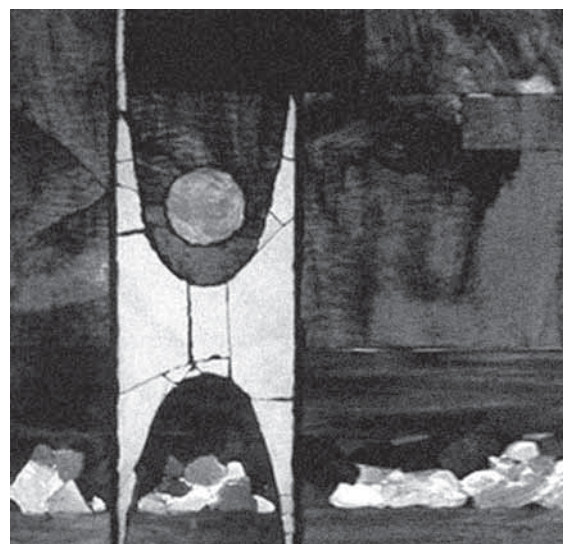
Každá viera je prejavom nedostatku istoty: keď neviem, môžem alebo musím veriť. Ani moderný, ateisticky zmýšľajúci humanista nevie všetko. Napokon, každý laik – veriaci či neveriaci – verí, dôveruje odborníkom v medicíne, astronómii, jadrovej fyzike. Ale každý hádam pochopí, že takáto „viera“ sa diametrálne líši od viery v bohov alebo v Boha, v „nadprirodzeno“ vôbec, z ktorej sa odvíja celý duchovný svet nábožensky veriaceho človeka.

Tu je aj východisko na pochopenie

zásadného rozdielu medzi náboženskou vierou a presvedčením človeka – ateistu vedeckého typu. Termín „presvedčenie“ sa javí ako vhodný na jeho odlišenie od pojmu „viera“ v náboženskom chápaní a používaní. Podstata takéhoto ateistického presvedčenia totiž spočíva v organickom komplexe zistení alebo predpokladov, založenom na racionálnej a praxou overenej skúsenosti, na logike, na vedeckých zákonoch alebo aspoň na objektívne zdôvodnených teóriách, reálnych hypotézach, prípustných analógiách a extrapoláciach na základe doterajších trendov vývinu sveta, spoločnosti, človeka a vedy. Toto ateistické presvedčenie vykazuje teda podstatné črty vedeckého prístupu ku skutočnosti a nemožno ho stotožňovať s vierou v náboženskom a teologickom chápaní.

Ateizmus a osobnosť

Prekonaním väzieb človeka na imaginárne náboženské determinanty jeho existencie, odmietnutím mýtov, predsudkov a dogiem ateizmus oddávna pomáha človeku v jeho úsilí o duchovnú slobodu a ozajstnú emancipáciu. Ateizmus nepozná nijaké nadprirodzené príkazy, zákazy alebo tabu,

je platformou slobodného myslenia, hodnotenia, rozhodovania a konania. Zďorážuje oslobodzujúcu pravdu, ktorá je náročnou výzvou na uplatnenie rozumu a mravných síl človeka. Ide mu o emancipovanú osobnosť, ktorá sa opiera o vedu a o ľudský kolektív, vyznáva autonómnou morálku a v praxi sa ňou riadi, o človeka, ktorého presvedčenie je hlboko humanistické. Takýto ateizmus napomáha vývinu intelektuálne, morálne a citovo zrelej, duchovne bohatej osobnosti, ktorá pozná nový pocit slobody, istoty, totožnosti. Pritom ateizmus si nerobí absolútne nároky na človeka, nie je žiadnym „zmyslom života“. Človek si ho vlastne ani neuvedomuje, práve tak, ako to, že dýcha.

V tomto chápaní je ateizmus ako každá veľká pravda v podstate prirodzený a jednoduchý. Ako každá veľká pravda však vyžaduje veľa poznania, statočnosti a práce človeka na sebe samom. Preto býva cesta k nemu neraz neľahká, preto však má takú veľkú, aj mravnú hodnotu.

Miroslav Horácky

Všeobecná deklarácia o laicite v 21. storočí

Preambula

Uvedomujúc si náboženskú a morálnu rôznorodosť súčasných spoločností a výzvy, s ktorými sú konfrontované moderné štáty pri ich snahe zabezpečiť harmonický život spoločnosti, zároveň si uvedomujúc nevyhnutnosť rešpektovať pluralitu náboženských, ateistických, agnostických a filozofických presvedčení a povinnosť rôznymi prostriedkami dosahovať mierový a demokratický dialóg, a v neposlednom rade si uvedomujúc, že narastajúca dôležitosť slobôd a základných práv pre jednotlivcov kladie zvýšené nároky na štát, aby zabezpečoval rovnováhu medzi základnými princípmi, ktoré podporujú uznanie rôznorodosti a integráciu všetkých občanov do verejnej sféry, my, občania rôznych krajín, ponúkame na verejnú diskusiu nasledujúcu deklaráciu:

Základné princípy

■ Článok 1

Všetci ľudia majú právo na rešpektovanie slobody svedomia a svojho individuálneho a kolektívneho vyznania, čo vychádza z uznania slobody vyznávať akékoľvek náboženstvo alebo filozofické presvedčenie (najmä ateizmus a agnosticizmus), z uznania nezávislosti individuálneho svedomia, osobnej slobody všetkých ľudí oboch pohlaví a ich slobodného výberu náboženstva alebo presvedčenia. Toto právo predpokladá takýto rešpekt aj zo strany štátu, v súlade s pravidlami demokratického verejného poriadku a pri zachovávaní rešpektu základných práv a autonómie náboženských a filozofických presvedčení.

■ Článok 2

Nijaké náboženstvo alebo presvedčenie nesmie zasahovať do slobodného vytvárania kolektívnych noriem v oblasti politického života a byť rozhodujúce v sfére moci a v oblasti politických inštitúcií štátu. Bez dodržiavania tohoto

princípu štát nedokáže garantovať rovnaké zaobchádzanie s ľuďmi rôznych náboženstiev a svetónázorov (v uvedených medziach). Nezávislosť štátu vyžaduje oddelenie občianskeho práva a náboženských alebo filozofických noriem. Náboženstvá a rôzne druhy presvedčení sa môžu slobodne podieľať na diskusii v občianskej spoločnosti, no nesmú žiadnym spôsobom presadzovať a vnucovať spoločnosti svoje učenia alebo vzorce správania.

■ Článok 3

Rovnosť nemôže byť iba deklarovaná, ale v praktickej politike musí byť realizovaná neustálym monitorovaním a predchádzaním akýchkoľvek foriem diskriminácie ľudí, predchádzaním porušovaniu ich práv, predovšetkým ich občianskeho práva patriť alebo

nie troch základných princípov v rôznych socio-historických a geopolitických oblastiach:

- rešpektovanie základného práva slobody svedomia a individuálneho a kolektívneho praktizovania vlastného presvedčenia
- nezávislosť politiky a občianskej spoločnosti od náboženských a filozofických noriem
- žiadna priama alebo nepriama diskriminácia ktoréhokoľvek človeka

■ Článok 5

Predpokladom pre rozvíjanie laicity (neutrality) je oddelenie štátu od náboženstva alebo akéhokoľvek svetónázoru a zamedzenie toho, aby bol štát akýmkoľvek spôsobom legitimizovaný náboženstvom alebo inými ideovými systémami.

nepatriť k náboženstvu či filozofickému presvedčeniu. Na to, aby si každý mohol zachovávať slobodu náboženského vyznania alebo slobodu byť bez vyznania, je možné používať nevyhnutné „rozumné kompromisy“ medzi väčšinovými a menšinovými skupinami a vyznaniami na základe národných tradícií.

Laicita (neutrality) ako základný princíp právneho štátu.

■ Článok 4

Všeobecná deklarácia definuje laicitu (neutrality) ako zosúlade-

Predpokladom teda je, aby si spoločnosť občanov mohla pri zachovaní rovnosti práv a dôstojnosti každého, pokojne a v slobodnej diskusii uplatňovať svoju zvrchovanosť vo vykonávaní politickej moci. Laicizácia prebiehala uznávajúc uvedené princípy spolu s vytváraním moderného štátu, ktorého základom je garantovanie základných práv každého občana. Prvky laicity vznikajú vo všetkých spoločnostiach, v ktorých dochádza k harmonizácii týchto sociálnych vzťahov s pluralitou morálnych alebo náboženských koncepcií.

■ Článok 6

Laicita (neutrality) v takomto význame je kľúčovým prvkom demokratického života. Pretože vytvára politický a právny rámec systému, napomáha rozvoju demokracie, uznaniu základných práv a posilňuje sociálnu a politickú rôznorodosť.

■ Článok 7

Laicita (neutrality) nie je výsadou žiadnej kultúry, žiadneho národa, žiadneho kontinentu. Môže existovať v akejkolvek kultúre, aj v takej, kde pojem laicita nebol tradične používaný. Procesy laicizácie existujú alebo môžu mať svoje miesto v rôznych spoločnostiach aj bez toho, aby boli takto pomenované.

Diskusia o laicite

■ Článok 8

Verejná organizácia kalendára (štátne sviatky), oficiálne štátne pohrebné obrady, existencia „občianskych pietnych miest a pamätníkov“, ktoré vychádzajú z historického dedičstva a tradícií, nemôžu byť považované za nemenné a večné. Mali by byť súčasťou pokojných a demokratických diskusií o laicite a vytvárať rovnováhu medzi historickým dedičstvom a súčasnou kultúrnou rôznorodosťou aj v oblasti náboženstva a iných svetónázorov.

■ Článok 9

Konkrétne rešpektovanie slobody svedomia sa nemôže obmedzovať len na nezávislosť politiky a spoločnosti od náboženstva alebo iných svetónázorov. Nediskriminácia sa má uplatňovať aj v ďalších oblastiach života spoločnosti a človeka, akými sú napríklad diskusia o tele a sexualite, o chorobe a smrti, o emancipácii žien, o otázkach vzdelávania detí, o zmiešaných manželstvách, podmienkach vyznávačov náboženských alebo aj nenáboženských menšín,

neveriacich a tých, ktorí majú kritický vzťah k náboženstvu.

■ Článok 10

Rovnováha medzi troma základnými princípmi laicity (neutrality) vytvára základné princípy demokratických diskusií o slobodnom vyjadrovaní viery a obradov, o slobode vyjadrenia a prezentovania náboženských a filozofických presvedčení, o získavaní konverziou vyznáčov inej viery na vlastné presvedčenie a usmerňuje diskusie o strete záujmov a nevyhnutných rozdieloch medzi rôznymi oblasťami sociálneho života, o primeraných povinnostiach a o vytvorení svetonázorového zmiernu v oblasti školstva alebo v profesionálnom živote.

■ Článok 11

Diskusie o téme laicity (neutrality) vedú k otázkam o základoch národnej identity, o pravidlách verejného zdravotníctva, o možných konfliktoch v občianskom práve, o špecifických morálnych predstavách a slobode individuálneho výberu a o princípe zlučiteľnosti rôznych slobôd. V žiadnej krajine ani v žiadnej spoločnosti neexistuje absolútna laicita, v každej spoločnosti možno viesť diskusie o týchto otázkach rôznym spôsobom.

Laicita a výzvy 21. storočia

■ Článok 12

Diskusie o právach sa od prvého vyhlásenia základných práv na konci 18. storočia veľmi rozvinuli. V súčasnosti už ide aj o otázky o vzťahu medzi základnými ľudskými právami akými sú rovnosť a ľudská dôstojnosť, ale aj o zlučiteľnosti rozdielných práv rodičov a detí a o otázky práva na „rúhanie“.

■ Článok 13

V niektorých demokratických krajinách laicita hlboko prenikla do života spoločnosti a stala sa zdrojom národnej tradície. Procesy laicizácie boli dlhodobo konfliktné, a aj preto v súčasnosti akékoľvek zmeny existujúcich vzťahov vyvolávajú pocity strachu alebo aj odpor. V súčasnosti však laicita (neutralita) nemôže byť nemenná a strnulá, ale musí sa s otvorenosťou prispôbovať novým

podmienkam, aby bolo možné nájsť nové odpovede na existujúce výzvy.

■ Článok 14

V niektorých krajinách, kde sa už procesy laicizácie zakorenili, sú historicky spojené s obdobím, keď veľké náboženské tradície boli základom systému vlády nad spoločnosťou. Úspech laicizácie v týchto krajinách bol spôsobený náboženskou individualizáciou a individualizáciou presvedčení, ktoré sa stali oblasťou slobodnej voľby. Laicita (neutralita) neznamená zrušenie či odstránenie náboženstva, ale ide o slobodu voľby v oblasti náboženského života. V súčasnosti je predpokladom slobody voľby to, aby boli základné spoločenské predstavy a politický systém nezávislé od akéhokoľvek náboženstva alebo svetonázoru. Sloboda voľby je zároveň slobodou možnosti autenticky žiť svoje náboženstvo alebo svetonázor.

■ Článok 15

Náboženstvá a filozofické presvedčenia vytvárajú v spoločnosti väzby, ktoré sú základnými zdrojmi kultúry. Laicita (neutralita) v 21. storočí musí zosúladiť kultúrnu rôznorodosť s politickou a spoločenskou integritou, rovnako ako v minulosti bolo pri dosahovaní laicity (neutrality) nutné zosuladovať náboženskú rôznorodosť s politickou a spoločenskou integritou v štáte. V súčasnom globálnom kontexte je potrebné analyzovať vynáranie sa nových foriem náboženského života, napríklad v podobe premiešavania rôznych náboženských tradícií, zmesi náboženského a nenáboženského, ako aj v podobe nových náboženských vyjadrení a v novom rozsahu radikálnych náboženských prejavov.

■ Článok 16

Predstava, že len vedecký a technický pokrok môžu viesť k morálnemu a spoločenskému pokroku, stráca v súčasnosti vplyv. Toto vytvára neistú predstavu o budúcnosti a vedie k nejasným politickým a spoločenským diskusiám, ktoré majú neurčitý program. Vzniká hrozba, že sa príliš upneme na pravidlá minulosti, preto, aby sme sa jej vyhli a aby

sme spoločne mohli vytvárať procesy laicity, musíme byť pri vlastnom odkrývaní nových politických a spoločenských procesov tvoriví.

■ Článok 17

Rozličné procesy laicizácie zodpovedajú rozličným fázam vývoja štátu a odlišným podobám štátu – či už federálneho alebo centralizovaného Vytvorenie „všemocného“ štátu a oddelenie štátu od právneho systému otvorilo cestu novému vývoju, v ktorom nejde o úpadok štátu, ale o zmenu jeho podoby. V mnohých krajinách už stráca svoju úlohu „prozreteľného a starostlivého štátu“. V súčasnosti štát zasahuje aj do oblastí, ktoré boli donedávna považované za „nepristupné“ a viac sa zapája do bezpečnostných potrieb, z ktorých niektoré môžu byť hrozbou pre slobodu ľudí. Preto je potrebné vytvoriť nové vzťahy medzi laicitou a sociálnou spravodlivosťou, ktoré budú garantovať a posilňovať individuálne a kolektívne slobody.

■ Článok 18

S veľkou opatrnosťou sa musíme snažiť, aby sa nami presadzovaná laicita (neutralita) sama nestala obeťou svojho vlastného procesu a nepremienila sa na „svetské“ náboženstvo. Tým, že sa naučíme jej princípy, môžeme pomôcť vytvoriť zmiernu medzi občanmi. Laicita by sa nemala vnímať ako protináboženská alebo neurčitá odpoveď na náboženstvo. Naopak, mala by byť vnímaná ako dynamický a tvorivý prístup, ktorý prinesie demokratické odpovede na otázky 21. storočia, rovnako ako aj základný postoj k tomu, že rôznorodosť treba vidieť nie ako hrozbu, ale ako veľkú hodnotu.

Iniciátori:

Jean Baubérot (Paríž, Francúzsko),

Roberto Blancarte (Mexico City, Mexiko),

Micheline Milot (Montreal, Kanada)

V prípade akýchkoľvek pripomienok k návrhu deklarácie je možné ich poslať, rovnako ako aj individuálne podpisy na nasledujúcu e-mailovú adresu: declarationlaicite@hotmail.fr (na Slovensku a v slovenskom jazyku na adresu nova.ustava@gmail.com).

Aj na počiatku bolo len...

Pre všetkých, ktorí hľadajú zmenu a neboja sa o nej hovoriť

SLOVO
Spoločensko - politický týždenník

Vychádza na 16 až 32 stranách.

Základné rubriky:

o spoločnosti:

Na Slovensku je to tak... U nás sa dočítate prečo.

Glosy, komentáre, analýzy slovenskej politiky.

s hostom:

Rozhovor, ktorý vždy povie viac.

Diskutujeme so zaujímavými (ne)obyčajnými ľuďmi.

Európska únia:

Slovensko v Európskej únii, Európska únia na Slovensku.

Sú veci, ktoré by ste o európskej politike mali vedieť.

bez hraníc:

Ľudia vytvorili hranice, my ich článkami prekračujeme. Aby sme vám pomohli porozumieť „bez hraníc“.

internet:

O internete a informačných technológiách pre všetkých.

o minulosti:

História magistra vitae.

Viac o dávnejšej i bližšej minulosti, aby sme pochopili súčasnosť.

o kultúre:

Knihy, film, divadlo, hudba... prehľad v dynamickom svete (nielen) slovenskej kultúry.

Týždenník SLOVO aj na:

www.noveslovo.sk,

www.newtonit.sk,

www.blisty.cz

Objednávky na predplatné prijíma

1. L. K. Permanent spol. s r.o.
Poštový priečinok 4
834 14 Bratislava 34
e-mail: lkperm@lkpermanent.sk
tel.: 02/4445 3711
fax: 02/4437 3311

2. Slovenská pošta, a.s.,
Stredisko predplatného tlače,
Námestie slobody 27,
810 05 Bratislava 15
e-mail: huzevka.igor@slposta.sk
tel.: 02/5441 8091, 5441 8102
fax: 02/5441 9906

Objednávky do zahraničia vybavuje:
Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného
tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15
e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk

18 Sk
234 Sk
450 Sk
900 SK

1 číslo
štvrtročné
polročné
ročné

Predplatné:

Využite jednoduchosť elektronického predplatného na www.noveslovo.sk

Satanizmus

„Satanská biblia“ tvorí myšlienkový základ činnosti mnohých satanistických organizácií. Vychádza zo základného presvedčenia, že človek je zlý, sebecký a násilnícky. Vina sa má odplácať stonásobnou odplatou. Človek by sa mal zlu oddať a radovať sa z neho. K svojej existencii potrebujú satanisti obeť: zvieracie alebo ľudské. Sú presvedčení, že z nich získajú tým väčšiu silu, čím viac a dlhšie ich obeť trpí

Základ: opozícia voči kresťanstvu
Dogma: uctievanie Satana (Diabla)
Forma šírenia: tajné okultné skupiny
Odhadovaný počet veriacich: len v USA je okolo 450 identifikovateľných skupín
Územné pokrytie: prevažne tam, kde je kresťanstvo

a sexuálnych rituálov. Ich autorom je samotný Crowley. Vypracoval tzv. Crowleyho chartu, ktorá je základnou ideológiou neosatanizmu – „Rob, čo chceš, nech je celým tvojím zákonom.“ Táto myšlienka patrí k základu neosatanského systému hodnôt.

Kto je Satan?

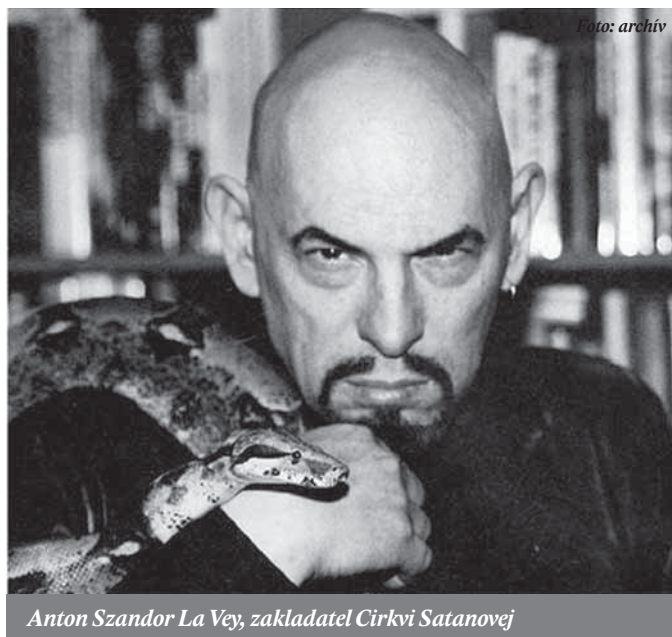
Satan je hebrejské slovo. V Starom zákone znamená nepriateľ, odporca, žalobca. V gréckom texte Nového zákona je slovo satan preložené ako „Diabolos“ – diabol. V kresťanskom učení býva bežne označovaný za vládcu pekla, za najvyššieho z diablov. Jeho úlohou je konať zlo. Satan je však vymyslená a v podstate neškodná biblická bytosť v starozákonnej knihe Jób, ktorej až ľudia zo židovskej sekty eseistov 200 rokov pred Kristom prisúdili nálepku niečoho zlého.

Dejiny satanizmu

Korene satanizmu nájdeme už v staroveku. Išlo o prejavy ľudového liečiteľstva, ktoré sa stalo podstatou a inšpiráciou tajného elitárskeho náboženstva – ezoterizmu. Čarodejnicky typ satanizmu dosiahol vrchol za vlády Ľudovíta XIV. vo Francúzsku i v Anglicku. Práve tu Gerald Gardner založil hnutie WIC CA, ktoré združovalo ľudí zaujímajúcich sa o predkresťanské náboženstvá. Stále pretrvával v podobe ezoterickej tradície, ktorej najvýznamnejší predstaviteľ, považovaný za zakladateľa novodobého satanizmu, bol anglický spisovateľ Aleister Crowley, autor spisov s okultnou tematikou. Bol zakladateľom rádu *Ordo Temple Orientis* (Rád chrámu Orientu). Táto organizácia zjednocuje najtvrdšiu satanistickú scénu a vykonáva množstvo okultných

Cirkev Satanova

Najznámejšou organizáciou, ktorá sa verejne hlási k uctievaniu Satana, je Cirkev Satanova. V roku 1966 ju založil Anton Szandor La Vey v San Francisku v USA. Živil sa ako krotiteľ levov, kúzelník, študoval kriminalistiku, pracoval ako policajný fotograf a hudobník. Svoj záujem spočiatku sústreďoval na mágiu,

Anton Szandor La Vey, zakladateľ Cirkvi Satanovej

hypnózu a čarodejníctvo, aby neskôr vytvoril premyslené prevrátenie kresťanskej vierouky zhrnuté v Satanskej biblii, ktoré neskôr doplnil o Satanské rituály. Vytvoril aj organizačnú štruktúru svojej cirkvi.

Ďalšie formy satanizmu ako náboženstva

Okrem Cirkvi Satanovej existuje mnoho ďalších, ktoré si za základ svojho učenia zobrali Satanskú bibliu, ale vykladajú ju po svojom. Patria sem skupiny, ktoré vykonávajú rituálne vraždy zvierat (predovšetkým mačiek) i ľudí. Schádzajú sa tajne a v malých skupinkách vykonávajú svoje obrady. Ide väčšinou o sexuálnych deviantov, ktorí sa za satanizmus iba skrývajú a ich konanie sa nezakladá na skutočnej viere. (Sama Satanská biblia je proti obetovaniu a rituálnym vraždám). Jednou z týchto skupín je Cirkev posledného súdu (MANSON).

Učenie satanizmu

„Satanská biblia“ tvorí myšlienkový základ činnosti mnohých satanistických organizácií. Vychádza zo základného presvedčenia, že človek je zlý, sebecký a násilnícky.

9 satanských vyhlásení proti 10 Božím prikázaniam

Satan uznáva pôžitkárstvo namiesto odriekania.

Satan uznáva vitálnu existenciu namiesto duchovného života.

Satan uznáva nepoškvrnenú múdrosť namiesto pokryteckého sebaklamu.

Satan uznáva láskavosť k tým, ktorí si ju zaslужujú, namiesto plytvania láskou na nevďačníkov.

Satan uznáva pomstu namiesto nastavenia druhého líca.

Satan uznáva zodpovednosť k zodpovedným namiesto starosti o psychických upírov.

Satan uznáva človeka iba ako ďalšie zviera, niekedy lepšie, no častejšie horšie ako tie, čo chodia po štyroch, ktoré sa pod vplyvom „božsky duchovného a intelektuálneho vývoja“ stalo najzákernejším zvieratom zo všetkých.

Satan uznáva všetky takzvané hriechy, pretože vedú k telesnému, duševnému alebo citovému uspokojeniu.

Satan je najlepším priateľom cirkvi, akého kedy mala, pretože ju celé roky udržiava v činnosti

Tri skupiny satanistov

Prvú tvoria ľudia uctievaťci Satana ako reálne existujúcu duchovnú bytosť. Vyzývajú ho a veria, že im odpovedá, dáva im silu a vedie ich v najrôznejších životných situáciách. Vykonávajú rituály vrátane krvavých obetí zvierat. Často ide o psychicky narušených ľudí neschopných čeliť zlu na tomto svete inak než sa k nemu vlastne pripojiť a identifikovať sa s ním. Niekedy bývajú vnútorne poznamenaní konkrétnou negatívnou skúsenosťou s kresťanstvom.

Ďalšia skupina ľudí protestuje proti kresťanskej morálke a v Satana ako duchovnú bytosť ani neverí. Kresťanskú morálku považujú za pokryteckú, slabosť a škodlivú. Hlásajú vieru v človeka, ktorý nie je spútaný žiadnymi obmedzeniami, žije voľne – kým vyslovene neškodí, je mu všetko dovolené. Proti solidarite stavajú egoizmus, proti odpúšťaniu odplatu,

proti spoločenským normám prírodu a boj o prežitie. Satan je teda pre nich symbolom voľnosti, prirodzenosti a všetkého pokroku. Tento typ satanizmu často nachádza odozvu v intelektuálnych kruhoch. Práve táto skupina je dosť rozšírená.

Tretí typ satanizmu tvoria predovšetkým mladí ľudia zúčastňujúci sa na tvorbe novej kultúry, ktorá zavrhuje tradičné hodnoty krásy, dobra, života a podobne. Zatiaľ čo náboženski satanisti v Satana veria a anti-morálni často neveria, antikultúrni o ňom

Príslušníci a stúpenci satanských cirkví svoj vzťah k satanizmu prejavujú aj vonkajšími symbolmi. Obliekajú sa výhradne do čierneho, nosia obrátený kríž, náušnice v tvare lebky, bižutériu so satanskými symbolmi – blesk, obrátená päťcípá hviezda kreslená jedným ťahom, štylizované písmo, veľké písmeno „A“ v kruhu. Na stenách izieb majú satanské plagáty, používajú číslo 666 ako symbolické vyjadrenia Satana. Dávajú sa tetovať okultnými symbolmi a vlastnia rituálne predmety – oltár, čierne sviečky, lebky, zbierky kostí, klietky pre mačky ako obetné zvieratá. Pravdepodobne majú aj „Knihu tieňov“ čo je osobný diár obsahujúci opis rituálov, vlastné kresby a symboly.

Obrady

Satanisti majú vlastné obrady svadiieb a pohrebov, ale aj obrady na oslavu chlípnosti a skazy. Ich omše sa nezaobídu bez spomenu tých rituálnych predmetov a satanských symbolov. Často sú plné zvráteného sexu, týrania, mučenia a iného násillia. Obrady sú vykonávané väčšinou v noci pri svetlách sviečok na zvláštnych miestach ako sú cintoríny, hrobky, opustené domy, ktoré majú vyvolávať strach a hrôzu. Na svoju existenciu potrebujú satanisti obeť: zvieracie alebo ľudské. Sú presvedčení, že z nich získajú silu tým väčšiu, čím viac a dlhšie ich obeť trpí. Satanovi sa najviac zavďačia mláďatami, pretože veria, že ich duše, keď k nemu po smrti prídu, môže ľahšie vychovávať.

Satanizmus ako hnutie

Satanizmus je hnutie, ktorého jednotlivé skupiny vznikajú a zanikajú bez akýchkoľvek väzieb na skupiny predchádzajúce. Podstatou tohto hnutia je život človeka v prirodzenej

rovnováhe prírody a ľudskej spoločnosti. Satanizmus sa stavia proti každej filozofii alebo náboženstvu, ktoré proti rozumu a citom stavia dogmy, preto je považovaný za vzburu. Satanizmus preto často využíva symboly odporcov týchto náboženstiev. V spoločnosti sa prejavuje ako vierouka, filozofia, životný štýl a mágia. Ľuďom často nie je jasné, ktoré konkrétne javy majú vôbec k satanizmu priradiť.

Novodobý satanizmus

V porovnaní s už spomínanými skupinami je novodobý satanizmus úplným protikladom. Zakazuje rituálne obete ľudí a zvierat a odrádza svojich členov od účasti na akejkoľvek ilegálnej činnosti. Protestuje však proti kresťanskej morálke a morálke ostatných duchovných náboženstiev, ktorú považujú za pokryteckú, slaboskú a škodlivú. Vyhlasuje narcistickú vieru v človeka, ktorý nie je spútaný žiadnymi obmedzeniami, žije voľne a je mu všetko dovolené. Proti solidarite stavia egoizmus, proti odpusteniu odplatu,

proti súcitu boj. Satan nie je chápaný ako reálne existujúca duchovná bytosť, ale ako symbol moci, pravdy, osvietenia, voľnosti, pokroku a radosti. Tu je najväčší rozdiel v chápaní satanizmu. Zatiaľ čo skutoční satanisti neveria v Satana a podieľajú sa na tvorbe novej kultúry, zaujímajú sa o filozofiu a prehodnocujú všetky – nielen morálne – hodnoty a dogmy, existujú v našich podmienkach jednotlivci i skupiny, ktorým z celej ich satanistickej charakteristiky ostalo veľmi málo. Títo satanisti (ak ich vôbec možno za satanistov považovať) veria v reálneho Satana, alebo o Satanovi často ani príliš neuvažujú, ukájajú svoje potreby bez obmedzení, nehľadiac na následky, pričom často môže ísť o nebezpečných deviantov. Sú to väčšinou osamelí mladí ľudia, ktorí žijú na okraji spoločnosti, v lepšom prípade zavrhnú všetky tradičné hodnoty krásy a života.

Komercializácia satanizmu

Tisícky mladých ľudí dnes nosí tričká vyzdobené obráteným pentagramom či reťazky s príveskom pentagramu. Bežne vidno sprejom nastriekané satanistické symboly a heslá na náhrobných kameňoch opustených cintorínov a či na stenách učilíšť a ubytovní mládeže. Predovšetkým posledných 20 rokov zaznamenalo explóziu záujmu o skupiny takzvaného metalu, ktorého symbolika aj tvorba má často satanistické alebo démonické prvky, ktorými sa snaží šokovať a vytvoriť si tak individuálny štýl vlastnej tvorby a najmä stať sa slávnejšími.

Foto: archív

Obrovské nebezpečenstvo preukázal nábožensky motivovaný satanistický čin v podobe rituálnej hromadnej vraždy siedmich ľudí, medzi ktorými bola aj herečka Sharon Tateová.

Pentagram

Medzi symbolmi satanizmu je najobľúbenejší pentagram obrátený špicom nadol, niekedy s dokreslenou tvárou capa, ktorý symbolizuje židovské obetné zviera vyhnané za hriechy na púšť.

niekedy ani neuvažujú. No spoločenstvo iných satanistov im dodáva pocit sily a bezpečia. Svoju oddanosť viere, vlastne svojej skupine preukazujú kriminálnymi alebo vandalskými činmi. Chcú hlavne čo najviac šokovať a dráždiť svoje okolie. Často sa im to pomocou odevu, účesu či typických satanských symbolov darí.

Podoby a symboly satanizmu

Satanizmus má veľa rôznych podôb – od hier na satanistov až po rituálne vraždy. Niektorí satanisti sa ani veľmi neskrývajú, iné skupiny vyznávajú Satana pracujú tajne, napríklad vyznávači čiernej mágie. Ich hlavným obradom je čierna omša, kde sa uctieva zlo a je paródiou na rímskokatolícku obradu. Satan je u nich alternatívnou biblického Boha.

Skutoční satanisti, tzv. tvrdozrní, sa schádzajú tajne, bez reklamy a v malých skupinkách vykonávajú svoje obrady vyzývania Satana veľmi drastickým spôsobom – ľudskou obetou.

Od spojenia k odluke

Odluka cirkvi od štátu patrí medzi programové priority Spoločnosti Prometheus od jej založenia. 25. novembra 2006 zorganizovala jej Ústredná rada diskusiu za okrúhlym stolom na tému Vzťah medzi štátom a cirkvami v Slovenskej republike. Jej cieľom bolo posúdiť stav vzťahu medzi štátom a cirkvami na Slovensku, prediskutovať čo, prečo a ako treba meniť na tomto vzťahu a predovšetkým vymedziť základné problémové okruhy a zdôvodniť zámer štátu pri presadení odlukového systému ako najdemokratickejšej formy riešenia tohto vzťahu.

Zámerom redakcie časopisu Promethea je postupne priblížiť našim čitateľom túto problematiku formou príspevkov, ktoré odznali na diskusii za okrúhlym stolom. Ako prvý prinášame skrátený príspevok **Petra Prusáka** Od spojenia k odluke cirkvi od štátu.

Zmeny po roku 1989

V dôsledku politicko-spoločenských premien po roku 1989 vzniklo na Slovensku príliš veľa otvorených otázok týkajúcich sa postavenia náboženstva v spoločnosti, vzťahu medzi štátom a cirkvami, vrátane požiadavky katolíckej cirkvi na odluku cirkvi od štátu. Navyše, náboženstvo na Slovensku po roku 1989 sa stalo súčasťou zápasu politických strán o politickú moc a politických ambícií samotných cirkví. Cirkv sa stala subjektom i objektom tohto zápasu.

Doterajšie právnicové vlády (kresťansko-politických strán) neposkytli vhodný, demokratický model riešenia vzťahu medzi štátom a cirkvami, model pre novú situáciu vyznačujúcu sa rozmanitosťou, pluralitou cirkví a náboženských spoločností, filozofických prúdov a svetonázorov. Ani politická ľavica doteraz neprezentovala jasný, otvorený vzťah k náboženstvu a cirkvám formulovaný na základe svojej filozofie a politiky. V ich prístupe k riešeniu tohto problému sa prejavuje nerozhodnosť, kolísavosť, bojzliivosť a aj z tohto dôvodu odsúvanie riešenia. Chýba odvaha jasne a otvorene povedať, že napríklad zákony a právo štátu sú občianske, ľudské, všeobecne platné a cirkevné právo je právo skupinové, platné len v rámci štátneho zákonodarstva.

Aké nové zákony po roku 1989 boli prijaté pre demokratické riešenie vzťahu medzi štátom a cirkvami, a to v záujme všetkých občanov bez rozdielu ich vierovyznania a svetonázoru, zabezpečenia ich slobody svedomia a presvedčenia a vylúčenia diskriminácie nenáboženských hnutí a svetonázorov? Prvým právnym aktom bolo prijatie zákona č. 16/1990 Zb., ktorým sa zrušil dozor nad cirkvami, ktorým boli zrušené sekretariáty pre veci cirkevné (federálny a republikový), funkcie krajských a okresných tajomníkov pre veci cirkevné, bolo zrušené udeľovanie štátneho súhlasu, skladanie štátneho sľubu a iné nariadenia a predpisy. Naďalej však bol ponechaný v platnosti zákon č. 48/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v znení zákona

č. 16/1990 a zákona č. 522/1992 Zb. Už týmto prvým právnym krokom právnicové mocenské štruktúry a klerikálne sily dali najavo, že riešenie vzťahu medzi štátom a cirkvami systémom odluky sa vylučuje, že idú robiť politiku prepojenia a posilňovania vzťahu medzi nimi, zabezpečenia dominantného postavenia katolíckej cirkvi v spoločnosti. Svedčia o tom ich ďalšie kroky protirečiacie logike veci a právnemu poriadku. V duchu demokracie a slobody sa mal pripraviť a prijať systémový zákon upravujúci vznik a pôsobenie cirkví a náboženských spoločností a zabezpečujúci ich rovnoprávnosť, rovnosť pred zákonom. Namiesto prípravy a prijatia tohto zákona bol zvolený postup spočívajúci v tom, že všetky zákony a ustanovenia, špecifické právne normy upravujúce vzťah štátu len s jednou skupinou občanov (veriacich) porušuje zásadu rovnosti pred zákonom, diskriminuje menšie cirkvi a svetové humanistické hnutia.

Namiesto základného zákona NR SR schválila novelizáciu zákona č. 308/2000 Zb. z., ktorá umožnila všetkým cirkvám uzavrieť so štátom podobné zmluvy. Po prvé, ide o zmluvy rozdielného významu a dosahu (zmluva s Vatikánom má medzinárodný charakter, zmluvy ostatných cirkví prijaté na vládnej úrovni majú charakter vnútroštátny), po druhé, nekatolícke cirkvi de iure získali možnosť zabezpečenia si rovnosti, de facto im ju nikdy nezabezpečia. Na zmluve s Vatikánom je založená celá filozofia riešenia vzťahu medzi štátom a cirkvami (nielen katolíckou), ktorá sa opiera o tieto ideové zdroje: kresťanské (katolícke) tradície, väčšinový princíp, mravné kritériá (absolútny nárok na morálku a mravnosť) a kánonické právo.

Prepojenie štátu a cirkví

Vývoj náboženskej situácie na Slovensku po roku 1989, najmä po vzniku samostatného štátu SR, má svoje zvláštnosti. V porovnaní s inými európskymi krajinami sa utvára vo väčšej závislosti od minulosti a tradícií. Pramene a právne normy, riešenie právneho postavenia cirkví sa začali hľadať a formovať nie na základe princípov demokratickej občianskej spoločnosti a právneho štátu, ale na báze prioritnej tradície „koreného“ náboženstva (katolicizmu), jeho historických a aktuálnych zásluh. Politika štátnej moci po roku 1989 je príliš pronáboženská (prokatolícka). V intenciách rekatolizovať Slovensko bol slovenský národ zasvätený

sedembolestnej Panne Márii, verejní činitelia SR sa ponáhľali do Vatikánu, aby ubezpečili pápeža, že Slovensko je kresťanské a na kresťanských princípoch sa bude vyvíjať aj do budúcnosti. Predstavitelia štátnej moci sa zúčastňujú na bohoslužbách, dovoľávajú sa náboženských autorít, do štátnej symboliky boli zavedené náboženské symboly a znaky atď. Všetky tieto a ďalšie fakty svedčia o tom, že ústavné normy svetského a neutrálneho štátu sa neplnia a v praxi sa hrubo porušujú.

Doterajšie riešenie vzťahu medzi štátom a cirkvami bolo v podstate zredukované na reštitúciu cirkevného majetku (bez adekvátneho ekonomického rozboru a právneho zdôvodnenia), katolícku výchovu a vzdelanie s cieľom utvárať náboženské vedomie žiakov, zavedenie duchovnej služby v ozbrojených silách a policajnom zbore, preferovanie katolíckej cirkvi, jej dominantného postavenia ako náboženstva „koreného“, väčšinového a zaslúžilého, na ďalšie financovanie cirkví zo štátnej pokladnice.

Je tu nepochybné prepojenie štátu a cirkví, ktoré v sebe obsahuje nebezpečenstvo, že miesto štátu slobodných občanov budeme vytvárať kresťanský štát. Hoci viera s politickým klerikalizmom nemá nič spoločné, ona je o niečom inom, jej prameň a podstata spočíva vo vnútornom presvedčení a prežívaní.

Kedysi za odluku, dnes odmietanie

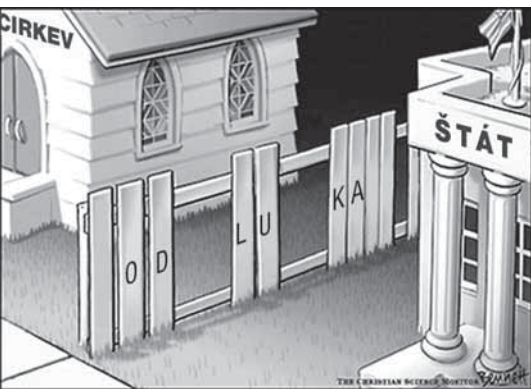
Našu predstavu o vzťahu medzi štátom a cirkvami opierame o Ústavu SR, Listinu základných ľudských práv a slobôd, Všeobecnú deklaráciu práv človeka a ďalšie medzinárodné dokumenty.

Čo najviac komplikuje pochopenie spravodlivého riešenia vzťahu medzi štátom a cirkvami, je zahmlievanie skutočného zámeru cirkví, prekrúcanie a spochybňovanie samotného pojmu odluka. Podľa riaditeľa cirkevného odboru MK SR J. Jurana odluka cirkví od štátu sa uskutočnila po novembri 1989, s výnimkou ich financovania. J. Čarnogurský sa svojho času (ako predstaviteľ verejnej moci a KDH) vyslovil, že odluku netreba riešiť legislatívne zákonom, stačí riešiť problém v návrhu štátneho rozpočtu v tom zmysle, že sa doňho zahrnú aj platy kňazov a učiteľov náboženstva. Aj podľa hovorca KBS M. Gavendu odluka cirkví od štátu je takmer skutočnosťou. Právo Základnej zmluvy medzi SR a Svätou stolicou pre ňu predstavuje právny podklad tým, že presne definuje oblasti spolupráce štátu a katolíckej cirkvi.

Odlisný názor vyjadril kardinál J. Ch. Korec. Ten úplne spochybnil pojem odluky a zásadne ju odmietol, hoci v podpisovej akcii zorganizovanej katolíckou cirkvou pod názvom Podnet katolíkov na riešenie situácie veriacich v ČSSR (v r. 1987–1988) medzi 31 požiadavkami požiadavku odluky cirkví

od štátu umiestnili na prvom mieste ako požiadavku prioritnú.

Dnes sa katolícka cirkev k tejto svojej požiadavke nehlási, zavrhuje ju, lebo by nepriinesla pozitívny výsledok. Podľa kardinála Korca odľuka dnes by azda mala iné motívy, ale ten istý cieľ a účinok – spochybnenie a ochromenie cirkvi, jej činnosti na poli zdravej výchovy, kultúry, v sociálnej, zdravotníckej či charitatívnej oblasti atď. Proti názoru, že náboženstvo je súkromnou záležitosťou jednotlivca a cirkev by si mali vydržiavať len veriaci, kardinál protiargumentuje, že nech si potom SND, filharmóniu financujú len tí, ktorí ich navštevujú, nech zdravotné zariadenia financujú len chorí, školy – len rodičia školopovinných detí atď. Svoju úvahu o odluke končí výzvou: „Nedovoľme odduchovniť a tým odlúštiť Slovensko.“ (Z homílie kardinála J. Ch. Korca na sviatok sv. Cyrila a Metoda v Nitre 5. júla 2005.) Zároveň vyzýva na diskusiu o usporiadaní našej spoločnosti, ale bez vášní a urážok, vecne a zodpovedne. S touto ochotou kardinála Korca diskutovať možno len súhlasíť. Je to jediná cesta k vzájomnému pochopeniu

a spolupráci pre dobro Slovenska.

Kardinála Korca si vážim ako vysoko vzdelaného a všestranne rozhladeného človeka, nedokážem však pochopiť jeho názory na odluku, ktoré zrejme vyplývajú z jej nepochopenia alebo zámerného prekrúcania. V záujme vyjasňovania našej otázky treba zdôrazniť, že odlukou sa nasleduje protináboženský zámer, jej poslaním nie je vylučovať náboženstvo zo spoločnosti. Ani to nie je možné, pretože náboženská viera je záležitosťou citu, vedomia, vnútorného života a ako taká sa nedá nijakým zákonom či iným administratívnym opatrením zo života človeka a celej spoločnosti vylúčiť. Nakoniec, nedovoľujú to ani ústavné normy a zákony zabezpečujúce slobodu vierovyznania.

Pojem občan je širší ako pojem veriaci

Kardinál Korec nastolil aj otázku, ako by mal štát finančne podporovať náboženstvo. Podľa neho rovnako ako podporuje školy, zdravotníctvo, kultúru, výskum. Považuje za spravodlivé, aby všetci občania prispievali na náboženstvo, veď v každej spoločnosti sú zariadenia, ktoré neslúžia všetkým jej členom. Tu však ide o porovnanie neporovnateľných fenoménov. Občan a veriaci, štát a cirkev patria do rozdielnej (politicko-spoločenskej

a právnej) hodnotovej kategórie. Ústava SR určuje základné vzťahy štátoprávneho charakteru SR. Článok 12 Ústavy obsahuje jednoznačný výraz občan, ktorý hovorí o tom, že vzťah človeka so štátom má charakter občianstva, ktoré je dnes základným rozlišovacím kritériom pre jeho právne postavenie. To znamená, že podľa tohto ústavného článku človek je najprv a predovšetkým občan, až potom, druhorodo Slovák, Maďar, Čech, politik, vedec, umelec, filatelista, záhradkár, až potom kresťan, žid, moslim, ateista atď. Občan je zdrojom štátnej moci, je človek, ktorý niekam patrí, do nejakého spoločenstva – národa, národnosti, štátu, môže, ale nemusí patriť do nejakej cirkvi, náboženskej spoločnosti, sekulárneho hnutia. V tomto zmysle je pojem občan širší ako pojem veriaci, a teda občianska príslušnosť má prioritu pred príslušnosťou náboženskou. Túto prioritu občanovi nemožno brať, upierať z dôvodu absolútneho nároku na človeka-občana a jeho svedomie.

Po roku 1989 sa výrazne prehĺbila diferenciácia (politická, ekonomická, sociálna) spoločnosti, vzniká čoraz viac spoločenských skupín s rozdielnymi partikulárnymi záujmami, hodnotami, presvedčeniami, programami (advokáti, lekárnici, architekti a mnoho iných neprofesionálnych skupín, vrátane náboženských spoločností a siekt), ktoré sa dožadujú aj špecifického právneho postavenia.

Aj kresťania sa ako skupina vydělili zo spoločnosti, aby povýšili svoje záujmy, hodnoty a princípy nad záujmy a potreby celospoločenské. Týmto vylúčením si svoj vzťah k spoločnosti a štátu skomplikovali. Tento vzťah veriaceho nadobudol ambivalentný charakter, t. j. stal sa vzťahom občana a veriaceho v jednej osobe. Tento dualistický vzťah ho stavia pri riešení spoločenských a osobných problémov do komplikovaných až neriešiteľných situácií: aký postoj má veriaci zaujať, aby nezradil svoju vieru, nekonal proti svojmu svedomiu, aby bol v záujme jeho občianskych práv a slobôd? Ide tu teda o problém, ako skĺbiť vieru, presvedčenie veriaceho s nevyhnutnosťou zachovať jednotnú občiansku a štátnu pospolitosť, vylúčiť nedorozumenia, spory a konflikty. V tejto súvislosti je oprávnená otázka: a čo s verejnými, celospoločenskými záujmami?

Riešenie tohto problému spočíva v tom, že človek sa má primárne chápať ako občan v jeho ľudskej podstate a až sekundárne ako veriaci. Moderný štát môže fungovať len ako demokratický celok na základe spoločných, všeludských hodnôt a princípov, nositeľmi ktorých sú najrozmanitejšie skupiny politické, profesionálne, náboženské, sekulárne atď. Občiansky princíp je preňho základný a prioritný. Snahy cirkvi o špecifické právne úpravy svojho postavenia narušujú jednotný právny systém štátu, rozkladajú ho na partikulárne právne štatúty, hovorí E. Bárány, narušujú rovnosť pred zákonom, oslabujú pocit občianskej spolupatričnosti a pokojného spolunažívania. Ak chce spoločnosť dobre fungovať, musí ju niečo spájať, a tým niečím sú spoločné záujmy a potreby (verejné služby), hodnoty a zásady.

Je náboženstvo verejnou službou?

Občianska spoločnosť vyžaduje, aby štát zabezpečil životne dôležité a nenahraditeľné spoločné potreby a verejné služby, ako zdravotníctvo, školstvo, čistota ovzdušia a vodných tokov, životného prostredia vôbec. Patrí náboženstvo medzi také verejné záujmy a potreby, medzi verejné služby? Náboženstvo ako také verejnou službou nie je, uspokojuje záujmy len určitej skupiny a nie je také životne dôležité, aby nebolo nenahraditeľné. S verejnými záujmami je v rozpore filozofia politickej pravice, podľa ktorej sa má každý postarať sám o seba a verejné služby sa stále viac posúvajú do starostlivosti tretieho sektora a do charity, teda princíp štátnej starostlivosti sa nahrádza „charitou“, verejná služba – osobnou zodpovednosťou. Vráťme na začiatok položenéj otázky: Má každý občan svojimi daňami prispievať na cirkev tak, ako prispieva napr. na školstvo, zdravotníctvo, sociálne služby a iné? Nemá, lebo ako sme ukázali vyššie, ide o spoločenské javy rozdielneho hodnotového významu. Slovom, spása duše nemôže byť starostlivosťou štátu. Iná vec je, keď cirkev poskytuje určité verejné služby.

Z vyššie uvedených vyjadrení možno usudzovať, že katolícky klérus má strach z odluky, považuje ju skoro za tragédiu (v hre je moc a vplyv cirkvi vo verejnom priestore). Preto miesto odluky navrhuje model autonómie a nezávislosti, partnerstva a spolupráce štátu a cirkvi. Pritom nie je jasné, čo majú cirkevní hodnostári na mysli pod pojmi autonómia a nezávislosť. Niet pochýb, že im ide o jednostrannú nezávislosť, nezávislosť cirkvi od štátu s mnohými záväzkami štátu voči cirkvám. Čudne a neprijateľne chápu partnerstvo a spoluprácu štátu a cirkvi. Tie by mali spočívať v určitej delbe práce, podľa nej štát by sa staral o materiálne zabezpečenie života občanov a cirkvi o ich duchovno-mravný život. Takáto delba práce nemá opodstatnenie, kto určí hranice medzi týmito oblasťami spoločenského života, keďže fakticky neexistujú. Z pohľadu našej témy sa dá hovoriť len o hraniciach občianskeho práva a práva cirkevného.

Slobodné rozhodnutie o viere a svetonázore

Odlukový systém je založený na tom, že otázka viery, svedomia, presvedčenia je vnútornou záležitosťou jednotlivca, nemôže byť súčasťou politiky štátu, jeho zákonov, nátlaku. Z vlastných skúseností a poznatkov vieme, že žiadna štátna alebo cirkevná autorita, žiadny mocenský či administratívny nátlak, žiadne privilégiá a výhody nemôžu dať viere, svetonázoru ani gram váhy a presvedčivosti. Viera a presvedčenie sa nedajú žiadnym zákonom prikázať, človek nemôže byť k nim vmanipulovaný. Len slobodné rozhodnutie tu má svoju cenu a na ňom sa zakladá vnútorná sila každej viery a presvedčenia. Teda všetky náboženstvá, filozofie, svetonázory sa pri šírení svojich myšlienok nemajú spoliehať na podporu štátu, ale len na samých seba, na silu a presvedčivosť svojich argumentov, faktov, zdôvodnení..

Tejto filozofii odluky odporuje stratégia katolíckej cirkvi, ktorý vylučuje pluralitu a toleranciu, slobodné myslenie a dialóg. Pri posudzovaní našej témy treba vziať do úvahy ešte jeden dôležitý faktor, a to ten, že Slovensko sa dnes vyznačuje relatívne vysokou spoločenskou a politickou diferenciáciou, pluralitou svetonázorovej štruktúry, v ktorej majú svoje miesto rôzne skupiny, politické strany, mimovládne organizácie, rôzne náboženstvá, konfesie, filozofie, svetonázory, ktoré by mali hľadať, bez stierania svetonázorových rozdielov, spoločnú reč a cestu pre napredovanie Slovenska a dobro jeho občanov. Potrebnými krokmi na tejto ceste je garantovaná sloboda myslenia, presvedčenia, tolerancia a ochota k dialógu. Ľudia chcú byť slobodní, chcú slobodne myslieť, chcú slobodne žiť. V tom spočíva cieľ a zmysel odlukového modelu.

Jadro riešenia vzťahu medzi štátom a cirkvami (odlukovým alebo neodlukovým modelom), právneho vymedzenia tohto vzťahu, ale aj jeho zmeny, spočíva v chápaní postavenia náboženstva v spoločnosti.

Náboženstvo ako súkromná záležitosť

V historických zásluhách, postulátach súčasného poslania cirkvi nachádzajú dostatočné dôvody na to, aby si nárokovali privilegované, mimoriadne a nezastupiteľné postavenie v spoločnosti. Zmyslom odluky je vyhlásiť náboženstvo za súkromnú záležitosť jednotlivca, čo o. i. znamená zbaviť cirkev postavenia verejnoprávnej inštitúcie, práva menovať sa za spoločnosť verejného práva.

Štatút náboženstva ako spoločensva súkromného charakteru môže riešiť buď všeobecné právo o spolkoch a združeniach alebo špecifický zákon o cirkvách a náboženských spoločnostiach. Tým by boli legislatívne postavené na úroveň súkromných združení občanov a štát by sa stal vskutku nábožensky a svetonázorovo neutrálnym štátom. Lebo, ako hovorí známy český sociológ V. Bělohradský, politický systém, ktorý nie je neutrálny, ale núti občanov, aby si v rámci svojej občianskej identity vyznávali nejaké náboženstvo, nemôže plodiť legalitu, ale len moc jedných nad druhými. Je to kardinálna otázka. Možno akceptovať názor, že postavenie náboženstva v spoločnosti síce je špecifické, ale z hľadiska zákona ide o bežné právnické osoby. Štát, v ktorom má niektorá cirkev výnimočné a nezastupiteľné postavenie, ťažko môže zabezpečiť slobodu svedomia a jeho neutralitu v záležitostiach viery a presvedčenia.

Financovanie cirkví

Jednou z najspornejších otázok riešenia vzťahu medzi štátom a cirkvami je otázka financovania cirkví. Doteraz cirkvi sú financované podľa zákona z roku 1949, bez ohľadu na reštitúcie cirkevného majetku. Cirkvi sú celkom spokojné a nemajú záujem podstatnejšie meniť doterajší systém ich vzťahu so štátom. Štát do ich vnútorných záležitostí nezasahuje, nijaký dozor nad nimi nevykonáva, finančne ich však zabezpečuje, a to bez akejkoľvek kontroly použitia štátnej

dotácie. Okrem financovania duchovných a celej kultovej činnosti štát financuje aj cirkevné školstvo (rovnako ako štátne), cirkevné sociálne, zdravotnícke a iné zariadenia.

Štátna pokladnica je každoročne ochudobnená o stá milióny korún (z roka na rok rastú a dosahujú už 800 miliónov), navyše, cirkvi dostávajú neprehľadné množstvo peňazí aj na nižších úrovniach štátnej správy (samosprávy).

Štát má vytvárať rovnaké podmienky na existenciu a činnosť všetkých mimovládnych spoločností (náboženských i nenáboženských). Z tohto pohľadu štát nemá právo rozhodovať o tom, ktoré náboženstvo je pravdivejšie či spravodlivejšie, ktoré menej či úplne neprijateľné, ktoré je pre spoločnosť dobrým a ktoré zlom a podľa toho jedny skupiny (náboženské či nenáboženské) finančne (i spoločensky) podporovať a iné zavrňovať.

Pri posudzovaní finančnej otázky treba rozlišovať medzi vierou (osobná záležitosť) a verejnoprospešnou činnosťou cirkví. Vieru v Boha, bohov, spásu duše by nemali platiť všetci daňoví poplatníci, ale len veriaci. Iná vec je záslužná verejnoprospešná činnosť cirkví a náboženských spoločností, ktorú spoločnosť a štát správne oceňuje a finančne podporuje. Odlukový model predpokladá, že by túto humanistickú činnosť cirkví, ako aj starostlivosť o kultúrne pamiatky financoval štát, ale podľa rovnakých pravidiel, t. j. podľa pravidiel financovania vládnych a mimovládnych organizácií. Odlukový systém finančno-hospodárskeho zabezpečenia môže len prispieť k nezávislosti cirkví, čistote viery a slobode veriacich.

Uvažuje sa o financovaní cirkví formou asignačnej dane (Taliansko, Španielsko). Ani túto formu financovania nemožno považovať za spravodlivú. Nie je totiž pravda, že asignačná daň neodčerpáva peniaze zo štátnej pokladnice. Či už cirkvi dostávajú

peniaze priamo od štátu alebo nepriamo od daňových poplatníkov, štátna pokladnica je v oboch prípadoch ochudobnená, v jednom i druhom prípade dostáva menej peňazí na verejné služby (školstvo, zdravotníctvo, súdnictvo, políciu a iné). Asignačná daň je len skrytou formou verejnej dotácie.

Podľa odlukového modelu za najspravodlivejšie riešenie finančno-hospodárskeho zabezpečenia cirkví a náboženských spoločností možno považovať cirkevnú daň (Nemecko) alebo cirkevný príspevok (Rakúsko).

Stručne povedané, zámerom odluky nie je niekoho, nejakú skupinu občanov odlúčiť od štátu, pokiaľ sa neodlúčujú sami. Niet pochyb o tom, že pôvod a charakter štátu pochádza od občana, jeho hlasu a súhlasu,

nie od Prozreteľnosti. Cirkev nemá mandát, nemá demokraticky volené orgány a preto v štáte nemôžu vládnuť dva zákony – zákon štátny a zákon Boha. Teda základom štátu je občan, občianstvo, občiansky princíp, ktorý má univerzálny charakter, a to v tom zmysle, že je občiansky bez ohľadu na iné kritériá (napr. náboženské). Je základom aj ľudskej emancipácie, ktorú nemožno oddeliť od zápasu za demokraciu a slobodu, slobodu svedomia. Lebo slobodu svedomia nemožno viazať len na náboženstvo, resp. jedno náboženstvo. Naopak, nemôže existovať v spoločnosti, ktorú ovláda náboženstvo. V odlukovom ponímaní štát uznáva len občana, jedine občana a voči cirkvám a náboženským spoločnostiam nemá nijaké záväzky. Chce fungovať ako demokratický celok, na základe jednotného zákona určeného štátom. Z tohto pohľadu náboženské rozdiely, skupiny, deliace spoločnosť na rozličné izolované, uzavreté skupiny, musia ustúpiť do pozadia. Ak odluka vylučuje spojenie cirkví a štátu, tak preto, že toto spojenie je v rozpore s poslaním občianskeho štátu, lebo ten má slúžiť nie určitej skupine, ale všetkým občanom rovnako, spoločnosti ako celku.

Súhrnné o prednostiach odlukového systému:

1. Svetský, neutrálny štát, nezávislý od nijakého náboženstva, filozofie, svetonázoru, nie je ani náboženský ani ateistický. To neznamena, že sa vyznačuje duchovnou prázdnotou. Jeho základom je filozofia verejného záujmu, filozofia všeludských hodnôt a princípov, pluralizmu a tolerancie. Opiera sa o etiku, ktorá nie je Božím prikázaním, ale na základe diskusie spoločenským dohovorom a konsenzom, vzájomného pochopenia a úcty ľudí s rozdielnymi svetonázormi, presvedčeniami, dialógu a spolupráce pre dobro celej spoločnosti;

2. Svetský, neutrálny charakter štátneho práva, jeho úplná nezávislosť od cirkevného práva, vylúčenie jeho akéhokolvek vplyvu a účinku na právny poriadok štátu, jeho dopĺňovanie (modifikovanie) cirkevnými predpismi. Vylúčiť tento záujem cirkvi si vyžaduje zbaviť ju štatútu verejnoprávnej inštitúcie a vyhlásiť náboženstvo za súkromnú záležitosť jednotlivca;

3. Zbavenie cirkví privilégií a výhod. Nikto nesmie mať výhodu alebo nevýhodu z toho, že patrí alebo nepatrí k určitému náboženskému spoločenstvu;

4. Garancia slobody svedomia nezávisle od toho, či ide o veriacich alebo ateistov. Sloboda svedomia patrí medzi také základné ľudské práva, ktoré nezávisia od počtu jeho stúpencov, meniacich sa zákonodarných preferencií. Tieto práva nemožno nikomu udeľovať ani brať;

5. Odpojenie financovania cirkví od štátnej pokladnice, spása duše nemôže byť finančnou záležitosťou štátu, ale výlučne len veriacich. Cirkevné objekty ocenené ako kultúrne pamiatky a služby poskytované verejnosti cirkvou finančne zabezpečuje štát;

6. Oddelenie školy, výchovy a vzdelávania, vedy a výskumu od cirkví, absolútna sloboda myslenia.

Otvorený list Spoločnosti Prometheus ministrovi školstva Jánovi Mikolajovi

Vážený pán minister,

v Prioritných úlohách Ministerstva školstva Slovenskej republiky na roky 2006 – 2010 vyplývajúcich z Programového vyhlásenia vlády SR, sa v Hlavných cieľoch uvádza: „1. skvalitniť vzdelávanie v oblasti poznania a úcty k národným a kresťanským tradíciám, podporiť vlastenectvo modernými formami a metódami aktivizujúcimi výchovno-vzdelávací proces (slovenský jazyk a literatúra, dejepis, zemepis, výtvarná výchova, hudobná výchova).“

Dovoľujeme si Vás upozorniť, že uvedená hlavná úloha bola, podľa nášho názoru, sformulovaná a zahrnutá do priorit MŠ SR v rozpore, resp. nie v súlade s programovým vyhlásením vlády, pretože chce jednostranne preferovať kresťanské tradície (teda kresťanstvo ako jedno zo svetových náboženstiev) a neberie do úvahy aj existenciu humanistických, teda nenáboženských tradícií a potrieb tej časti občanov, ktorí žijú podľa občianskych, nenáboženských tradícií. Ide najmenej o 13 % občanov SR.

Programové vyhlásenie vlády v časti 5.1 Výchova a vzdelávanie uvádza, že „Vláda považuje výchovu a vzdelávanie slovenskej spoločnosti za základný prostriedok jej ďalšieho rozvoja a rozhodujúcu podmienku jej úspešného adaptovania sa v integrujúcom európskom priestore. Vzdelávanie a výchova sa bude rozvíjať v duchu moderných európskych a svetových trendov a národných, sociálnych a kresťanských tradícií, pri rešpektovaní svetonázoru a uplatňovaní princípov demokracie. Dominantnú úlohu pri vzdelávaní zohráva štát, pričom postupuje v koordinácii so samosprávnymi krajinami, obcami a občanmi.“

Programové vyhlásenie vlády v časti 7. 1 Demokratický štát však uvádza, že „Vláda bude formovať demokratické prostredie pre slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Bude rešpektovať postavenie a úlohy cirkví, náboženských spoločností a ďalších spoločenstiev a občanov bez náboženského vyznania na princípe rovnoprávnosti a uchovávaní plurality.“

Citovaný 1. hlavný cieľ MŠ SR v tomto smere nerešpektuje uvedenú časť programového vyhlásenia vlády, lebo súčasne nehodlá rešpektovať aj úctu k svetonázoru a tradíciám „občanov bez náboženského vyznania na princípe rovnoprávnosti a uchovávaní plurality“.

Okrem toho sa nazdávame, že podpora vzdelávania na základe úcty ku kresťanským

tradíciám bude viesť k zmene charakteru školy z občianskej, laickej na kresťanskú, čo je v rozpore s Ústavou SR, podľa ktorej: „Prvá hlava Prvý oddiel Základné ustanovenia Čl. 1 (1) Slovenská republika je zvrchovaná, demokratická a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu, ani náboženstvo.“

V danom kontexte si dovoľujeme upozorniť, že ku kresťanským tradíciám vo vzťahu cirkvi a školy (napr. podľa Encykliky DIVINI ILLIUS MAGISTRI O kresťanskej výchove mládeže. Dostupné na internete: <http://ksn.frcth.uniba.sk/DIM%20sk.html>) patria napr. nasledujúce zásady:

- Každá výchova má viesť k takému pretvoreniu človeka, k akému má človek dôjsť v tomto pozemskom živote, aby dosiahol svoj posledný cieľ, určený Bohom;

- Vychovávať má predovšetkým Cirkev, a to z dvojakého nadprirodzeného právneho titulu, ktorý Boh dal len jej;

- Cirkev tak vo svojom práve na výchovu ako i v jeho vykonávaní nepodlieha nijakej moci, a to nielen čo do predmetu, lež aj čo do nevyhnutných alebo osožných prostriedkov. Cirkev má právo, nepodliehajúce nijakej svetskej moci, použiť aj ostatné svetské vedy a náuky, ktoré ináč sú spoločným majetkom všetkých jednotlivých občanov i spoločností, a menovite má právo o nich usudzovať, či napomáhajú kresťanskú výchovu, alebo či jej preakážajú;

- Cirkev má neodcudziteľné právo a nevyhnutnú povinnosť dohliadať na celú výchovu svojich detí, čiže veriacich, tak v ústavoch verejných, ako aj v ústavoch súkromných, a to nielen na vyučovanie náboženstva, ktoré sa tam koná, ale aj na hocakú inú náuku alebo predmet, nakoľko majú niečo spoločné s náboženstvom a mravnosťou;

- Vychovávateľský úrad, ktorý má Cirkev, nie je ani priestorovo ani časovo ohraničený a nijaká svetská moc nemôže ho oprávnené napádať alebo mu prekážať;

- Cirkví je zverená vychovávateľská úloha, ktorá sa vzťahuje aj na neveriacich;

- Ani verejný ani súkromný učiteľ nemá absolútne právo, lež právo zverené, jednak preto, lebo každé kresťanské dieťa má prísne právo na vyučovanie, ktoré je v súlade s učením Cirkvi, učiteľky a základu pravdy;

- Škola už aj vzhľadom na svoje dejinné začiatky je svojou povahou pomocnou a doplnkovou ustanovitznou rodiny a Cirkvi. Škola má nielen neprotirečiť, lež pozitívne byť v súlade s týmito dvoma inými výchovnými ustanovitznami, má s nimi byť v čo

najdokonalejšej mravnej jednote, takže tvorí s rodinou a Cirkvou jedinu svätýňu, zasvätenú kresťanskej výchove;

- Takzvaná neutrálna alebo laická škola, z ktorej je vytvorené náboženstvo, protiví sa prvotným zásadám výchovy;

- Je potrebné, aby celé vyučovanie a celé usporiadanie školy: učitelia, osnova a knihy, v každom predmete riadilo sa ozaj kresťanským duchom pod vedením a materinským dozorom Cirkvi.

Na základe uvedeného navrhujeme upraviť hlavné ciele prioritných úloh Ministerstva školstva Slovenskej republiky na roky 2006 – 2010 vyplývajúcich z Programového vyhlásenia vlády SR tak, aby odrážali demokratický a pluralitný charakter spoločnosti a aby nefavorizovali nábožensky veriacu časť občanov na úkor nábožensky neveriacich občanov. Napr. takto:

„1. skvalitniť vzdelávanie v oblasti poznania a úcty k národným a kresťanským tradíciám i tradíciám spoločenstiev a občanov bez náboženského vyznania na princípe rovnoprávnosti a uchovávaní plurality, podporiť vlastenectvo modernými formami a metódami aktivizujúcimi výchovno-vzdelávací proces (slovenský jazyk a literatúra, dejepis, zemepis, výtvarná výchova, hudobná výchova).“;

alebo takto:

„1. skvalitniť vzdelávanie v oblasti poznania a úcty k národným tradíciám, podporiť vlastenectvo modernými formami a metódami aktivizujúcimi výchovno-vzdelávací proces (slovenský jazyk a literatúra, dejepis, zemepis, výtvarná výchova, hudobná výchova).“

Náš návrh sa opiera o programové vyhlásenie vlády z augusta t. r., v ktorom „Vláda zaručuje všetkým občanom, bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické či iné zmýšľanie, etnický alebo sociálny pôvod, majetok, rod, alebo iné postavenie, že bude rešpektovať všetky základné ľudské práva a slobody... Súčasne však zdôrazňuje, že svojimi rozhodnutiami nebude z týchto dôvodov nikoho ani poškodzovať, ani zvýhodňovať, alebo znevýhodňovať.“ Tieto záväzky vlády bezvýhradne podporujeme, stotožňujeme sa s nimi a podporíme ich realizáciu v školskej politike.

S úctou

*Ivan Poljak,
predseda Spoločnosti Prometheus
Bratislava, 15. 1. 2007*

George Bush a ľudské práva embryí

Nedávny pokrok vo výskume ľudských embryonálnych buniek opäť vyvolal diskusiu o postavení ľudských embryí. Otázky o ich morálnom statuse sa vždy nastolujú, keď je reč o interrupciách, výskume embryí, technológiách asistovanej reprodukcie či embryonálnych genetických manipuláciách. Majú embryá rovnaké ľudské práva?

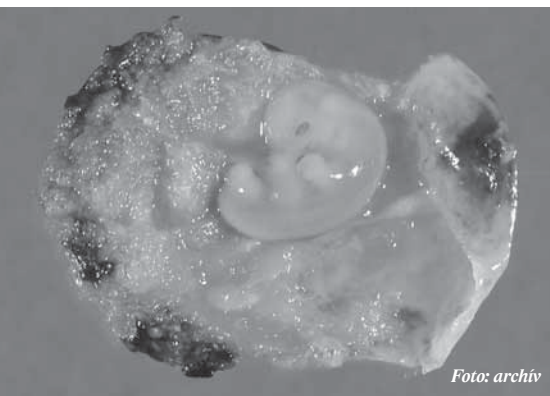

Foto: archív

Prezident Bush 20. júla minulého roku po prvýkrát vo svojom úrade vetoval návrh zákona, ktorým by sa uvoľnili obmedzenia týkajúce sa federálneho financovania výskumu embryonálnych kmeňových buniek. Bush obhajoval svoje veto tvrdením, že zákon „by prispel k tomu, že by sa brali nevinné ľudské životy v nádeji, že to bude mať lekársky prínos pre iných... Prekračuje to morálnu hranicu, ktorú naša mravná spoločnosť musí rešpektovať.“ Podľa prezidenta Busha každé dieťa, ktoré vznikne oplodnením in vitro, „začalo svoj život ako zmrazené embryo, ktoré bolo stvorené oplodnením in vitro ... Tito chlapi a dievčatá nie sú náhradné diely.“ George Bush charakterizuje embryá – vrátane zmrazených embryí – ako ľudské bytosti, ktoré majú nárok na rovnaké práva ako iné ľudské bytosti.

Náboženstvo, nie veda

Prezident Bush oceňuje možný prínos výskumu embryonálnych kmeňových buniek pre liečbu rôznych ochorení a poranení. Napriek tomu však svoje veto ospravedľňuje náboženským postojom, že odber kmeňových buniek z ľudského embrya je deštruktívny krok, ktorý má za následok zabitie ľudskej bytosti, alebo aspoň „potenciálnej“ ľudskej bytosti. A z tohto dôvodu tento čin nemožno ospravedlniť napriek možným terapeutickým prínosom. Samozrejme, Bushovo konštatovanie nie je založené na biomedicíne, ale je vyjadrením jeho náboženskej viery. Keď sa v marci 2004 pýtali jeho poradcu pre vedu Dr. Johna H. Marburgera III. na polemiku ohľadom kmeňových buniek, odpovedal: „Neviem povedať, kedy sa oplodnené vajíčko stane posvätným,“ a dodal: „To nie je vedecká otázka.“

K prezidentovmu názoru, že ľudský život začína oplodnením, sa bezpochyby hlásia milióny Američanov, napriek tomu však ide o menšinový názor, ktorý George Bush prezentuje ako prejav svojho náboženského presvedčenia. Hoci si G. Bush myslí, že zničenie embrya je to isté ako zámerné zabitie ľudskej bytosti, odmieta požadovať prijatie zákona, ktorým by zastavil komerčné záujmy, pre ktoré sa ničia tony embryí s cieľom získať kmeňové bunky. Ak je to tak, ako nás o tom presviedča americký prezident, je preňho asi neprijateľné povedať, že neurobí nič, aby zastavil tieto vražedné činy. Stačí mu, keď odmietne poskytnúť finančnú podporu. Prezident Bush by mal navyše ponúknuť čosi viac ako len svoju úprimnú vieru na dôkaz toho, že embryo je ľudská bytosť, o čom sa – paradoxne – mnohé iné náboženstvá už tradične sporia.

Áno, je pravda, že veda nedokáže predložiť „dôkaz“ o tom, či embryá sú alebo nie sú ľudské bytosti v momente počatia – koniec koncov, zodpovedanie takejto otázky nie je prvoradým predmetom vedeckého bádania. Bushov postoj je mylný – a rozhodne neamerický. Vnucovanie náboženského presvedčenia iným osobám, najmä ak by im to mohlo ublížiť, je neprijateľné. Američania, ktorí by v skutočnosti mohli len získať na výskume ľudských embryonálnych kmeňových buniek – ak veda vôbec niekedy prinesie ovocie – sú zneistení Bushovým náboženským zmýšľaním.

Osobitná úcta k ľudskému životu

Podľa inej argumentácie je výskum ľudských embryí v zásade prijateľný, ale nemal by sa vykonávať z dôvodu „hlbokej úcty“ k embryám ako forme ľudského života. Zdá sa, že Poradný výbor pre etiku (EAB) v USA, Warnockova komisia vo Veľkej Británii a Panel pre výskum ľudských embryí Národného inštitútu zdravia (NIH) majú pochopenie pre tento postoj. V správe o preimplantácii embryí *ex utero* sa konštatuje, že embryá „si zaslúžia osobitnú úctu“ a „vážne morálne uznanie ako rozvíjajúca sa forma ľudského života“.

Ale čo to znamená „osobitná úcta“? Jedným zo spôsobov, ako chápať „vážne morálne uznanie“ je pripustiť, že v niektorých prípadoch vecí, ktoré na prvý pohľad nemajú morálny status, môžu mať morálnu hodnotu. Pre väčšinu ľudí by bolo urážkou

vybudovať bejzbalové ihrisko na posvätnom pohrebnom pozemku, aj keby sa nijakým spôsobom nepoškodil ani pozemok, ani telá tu pochované. Morálny význam tohto pozemku spočíva skôr v morálnej hodnote: úcte k mŕtvym. Úcta k mŕtvym je podstatnou hodnotou v takmer každej kultúre. Väčšina ľudí by považovala za zlé, keby sa mŕtve telo niekoho starého otca použilo ako boxovacie vrece, aj keď už nie je živý a nemá rovnaké práva ako živí. Aj keby starý otec ešte zaživa súhlasil s takýmto posmrtným zaobchádzaním, takýto čin by sme považovali za nesprávny, lebo si ctíme živé ľudské bytosti.

Tak ako nám prekáža neúcta k mŕtvym z úcty k živým, aj neúcta k embryám by sme mohli považovať za čosi zlé. Rovnako ako mŕtvi, ani embryá nemajú záujmy, práva a morálny status, sú však symbolmi života a malo by sa s nimi zaobchádzať s úctou. Zaobchádzanie s embryami s úctou však nevyhnutne neznamená, že je zakázané použitie ich na dôležitý lekárske výskum. Výskum v oblasti reprodukčnej medicíny a iných chorôb má veľký potenciál stať sa prínosom pre ľudstvo a využitie embryí týmto spôsobom by sa mohlo považovať za šlachetné, ak nie heroické úsilie. Použitie embryí na stredoškolské vedecké experimenty alebo kozmetický výskum však už do našej úcty k ľudskému životu nezapadá. Jedným z kritérií na povolenie embryonálneho výskumu by mohlo byť, či ciele takéhoto výskumu možno dosiahnuť aj iným spôsobom. Ak áno, potom bude výskum ľudských embryonálnych kmeňových buniek neprijateľný a v konečnom dôsledku neúčinný.

A čo zmrazené embryá na reprodukčných klinikách? Len v USA sú desaťtisíce takýchto embryí. Dvojice, ktoré sem prichádzajú, sa vždy môžu rozhodnúť, či chcú, aby sa ich embryá zničili, darovali iným párom alebo použili na výskum. Niektoré páry sa nedokážu okamžite rozhodnúť, a tak príslušné embryá zostávajú zmrazené aj roky. Maximálna doba skladovania embryí vo Veľkej Británii je 5 rokov, pričom každý rok sa zničí niekoľko tisíc opustených embryí. Niektorí označili túto prax za „prenatálny masaker“. Je však uchovávanie opustených zamrazených embryí navždy úctivejšie ako ich zničenie alebo použitie v zmysluplnom výskume? Zdá sa, že je racionálnejšie rozmyšľať o úcte k ľudským embryám na základe obmedzení, ktoré sa vzťahujú na ich využitie na iné účely, a nie na základe spôsobu, akým sa s nimi nakladá.

Možno potom tí, čo stoja na dvoch stranách veľkého sporu o výskum kmeňových buniek, dokážu nájsť spoločnú reč. George Bush sa možno mýlil, keď postavil ľudské embryá na rovnakú úroveň s plnohodnotným ľudským životom dospelého jedinca, ale zachovanie úcty k ľudským embryám sa nevyhnutne nevylučuje s embryonálnym výskumom. Morálny problém tejto veci nespočíva v tom, či výskum ľudských embryí ako taký je prijateľný alebo nie, ale skôr v tom, či niektoré výskumné otázky sú hodné zodpovedania.

Výskum kmeňových buniek: súčasný vývoj a polemiky

Vždy keď sa objaví niečo nové vo výskume embryonálnych kmeňových buniek, médiá prinášajú správy o povrchnom prístupe. Mnohí ľudia na celom svete sa potom upevňujú vo falošnom presvedčení o hroziacich rozmeroch výskumu embryonálnych kmeňových buniek v oblasti rozvoja nových lekárskeho postupov, vrátane regeneratívnej medicíny.

Foto: archív

Tieto mylné predstavy majú celospoločenské dosahy a vážne narúšajú biopolitickú diskusiu o ľudskom klonovaní a výskume embryonálnych kmeňových buniek. V dôsledku toho je ohrozené financovanie verejného i súkromného výskumu a terapií embryonálnymi kmeňovými bunkami a kmeňovými bunkami dospelých jedincov.

Úžitok pre dve tretiny populácie

Vývojom terapie kmeňových buniek ľudských embryí by sa dalo predísť nevyhnutnej a zároveň nákladnej a časovo náročnej ceste vývoja terapeutického klonovania (ktorým sa – aspoň teoreticky – získava špecifické, imunokompatibilné tkanivo). Ľudia, ktorí sledujú tento výskum len príležitostne v médiách, si nie sú vedomí výhod terapie embryonálnymi kmeňovými bunkami.

V decembri 2005 sa v článku v *BBC News* písalo, že výskum embryonálnych kmeňových buniek by sa mohol stať schodnou cestou pre britskú Banku kmeňových buniek, ktorá zistila, že vzorky zo 150 náhodne vybraných ľudských embryí (oveľa menej, ako sa pôvodne predpokladalo) by mohli vytvoriť materiál, ktorý by mohol priniesť úžitok dvom tretinám

ľudskej populácie. Možné prínosy zahŕňajú nahradenie „chorého alebo poškodeného tkaniva pri cukrovke a neurodegeneratívnych poruchách“. Tím Cambridgeskej univerzity, ktorý študoval takéto možnosti, uvádza, že tkanivo získané len z 10 vzoriek jediného genetického materiálu by teoreticky mohlo byť prínosom pre spomínanú Banku kmeňových buniek.

Prof. Roger Pederson však poukazuje na to, že tento proces si bude vyžadovať „ďalšiu revíziu predpisov“. Nespokojní oponenti tvrdia, že medzi „netrpezlivými pacientmi“ sú vyvolávané „falošné nádeje“.

Alternatívy

Napriek tejto kritike sú mnohí vedci presvedčení, že výskum kmeňových buniek z rezervných embryí oplodnených in vitro ponúka možnosť nákladovo efektívnejšej a praktickejšej alternatívy terapeutického klonovania. Vedecký tím z Cambridgeskej univerzity vypočítal, že bunky zo 150 náhodne vybraných embryí by úplne zodpovedali 13 percentám príjemcov, vhodné by boli pre 65 percent príjemcov a nejakým spôsobom by sa dali využiť až u 85 percent príjemcov. Prekvapuje, že len 10 typov špecificky vybraného genetického materiálu by bolo vhodných až pre 78 percent príjemcov.

Dr. Glyn Stacey, riaditeľ britskej Banky kmeňových buniek, potvrdil význam nedávnych zistení, priznal však, že výskumníci majú pred sebou ešte „dlhú cestu z hľadiska zariadenia základných metód bunkovej kultúry“ a nevedia, „či jednotlivé línie kmeňových buniek poskytnú celý rozsah tkanív“.

Popredný vedec Robert Lanza z inštitútu Advanced Cell Technology (Pokročilé bunkové technológie) v Spojených štátoch pred niekoľkými týždňami vyhlásil, že vyvinul

spôsob generovania kmeňových buniek bez poškodenia embryí, čím poprel argument Matthewa O'Gormana, hovorca pro-life organizácie Life. Podľa M. O'Gormana totiž „výskum embryonálnych kmeňových buniek zahŕňa ničivé pokusy na maličkých ľudských tvoroch a z tohto dôvodu boli tieto postupy zákonom zakázané vo väčšine krajín.“ R. Lanza tvrdí, že z blastoméry je možné odobrať hoci len jednu bunku bez toho, aby sa poškodilo embryo. To nás, nazdáva sa, zbavuje etickej dilemy.

Prof. Arthur Caplan, riaditeľ Centra pre bioetiku Pennsylvánskej univerzity, na Lanzovu slova reaguje, že jeho objav a tvrdenia pripomínajú reklamný trik. Kmeňové bunky z blastoméry podľa neho nemôžu byť rovnaké ako kmeňové bunky z 2-dňových embryí, a preto by mohol celý projekt vyjsť nazmar. Odobratie čo len jednej bunky by podľa neho mohlo ohroziť život embrya, čo vyvoláva vážne etické otázky. A. Caplan si tiež myslí, že ľudia nebudú ponúkať svoje embryá na odobranie buniek, a to aj napriek vyhláseniam vedcov o bezpečnosti tohto postupu.

R. Lanza by sa preto mohol pokúsiť získať bunky prostredníctvom predimplantačnej diagnózy (často vykonávanej pri potenciálnej geneticky porušených kmeňových bunkách), niektorí výskumníci by však z takýchto buniek chceli pestovať línie kmeňových buniek. V súčasnosti dokážeme vytvárať len viacnásobné embryá, následkom čoho nám zostane množstvo zmrazených alebo zničených embryí aj v prípade, keby sme použili Lanzovu metódu. Caplan preto navrhuje, aby sa využívali len embryonálne kmeňové bunky.

Legislatívne iniciatívy

Na druhej strane stoja politici. Niektorí sú presvedčení o tom, že reguláciou darovania vajíčok na účely výskumu by sa mohli hladko vyriešiť niektoré problémy týkajúce sa práv žien. Je to však naozaj tak? Kalifornský guvernér Arnold Schwarzenegger má v úmysle presadiť zákon chrániaci ženy, ktoré by darovali kmeňové bunky. Tento zákon by bol prvým konkrétnym právnym predpisom, ktorý by jasne a podrobne špecifikoval riziká, ktorým sú ženy vystavené pri darovaní vajíčok na účely výskumu kmeňových buniek. Návrh zákona si vyžaduje písomný a ústny súhlas na darovanie vajíčka a zároveň obmedzuje rozsah finančnej náhrady za darovanie.

Zástancovia tohto zákona si myslia, že ide o kľúčový krok vpred v oblasti darovania vajíčok a zavádza lepšiu reguláciu výskumu kmeňových buniek a ochranu práv žien. Jeho oponenti sú zas toho názoru, že zákon páchne paternalizmom a podkopáva možnosti žien i vedcov dosiahnuť spoločné výskumné ciele bez zásahu štátnych orgánov.

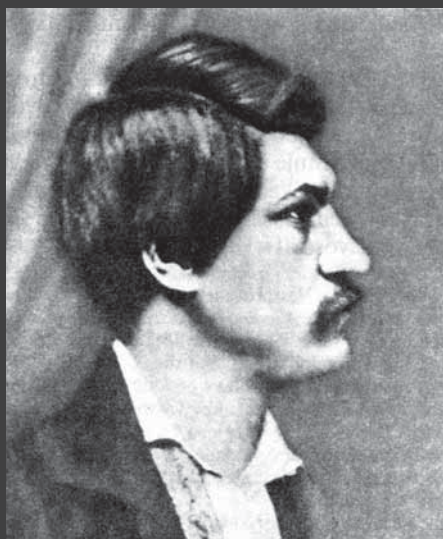
Samozrejme, legislatíva a postoje verejnosti zaostávajú za výskumom kmeňových buniek. Dúfajme však, že časom ho dobehnú a že umožnia tým, ktorým by výskum mohol pomôcť, čoskoro túto možnosť využiť.

Autorkou oboch článkov je Ana Lita, riaditeľka Appignaniho humanistického centra pre bioetiku v New Yorku, ktoré je súčasťou Medzinárodnej humanistickej a etickej únie. Prevzaté z www.ihcu.org. Preložila: Judita Takáčová.

Karol Havlíček Borovský

– nebojácný hlásateľ slobodomyselnosti

Národným obrozením sa nazýva historické obdobie rozkladu feudalizmu a prechodu ku kapitalizmu, v ktorom sa postupne formovali novodobé národné hnutia a národy. Vo vzťahu k Čechám sa jeho začiatok datuje do konca 18. storočia. Vtedy sa začala jeho prvá etapa, ktorá trvala do tridsiatych rokov 19. storočia. Jej obsah tvorili jazykové a kultúrne zápasy.

V 30. rokoch sa dostal do popredia zjavne bojovný politický program. Nastal vzostup českého národného hnutia a rozšírenie politickej aktivity, ktorá sa realizovala prostredníctvom takých inštitúcií, ako bola Priemyselná jednota či Meštianska beseda. Do tohto ideologického a politického ruchu, ktorý úzko súvisel s pomerne veľkým ekonomickým rozmachom Čiech, sa začlenil aktívne mladý Karol Havlíček, s prídومkom Borovský.

K. H. Borovský sa narodil 21. októbra 1821 v Borovej Rudnej. Do školy začal chodiť vo svojom rodisku. Rok navštevoval „normálku“ v Jihlave, aby sa naučil po nemecky. „Hlavnú školu“, čiže premonštrátske gymnázium navštevoval v Nemeckom Brode. Siedmu a ôsmu triedu gymnázia, kde sa realizovala výučba filozofie, absolvoval v Prahe. Pod vplyvom gymnaziálneho prostredia, ako aj vplyvu teológa Brůžka si potom zvolil štúdium teológie. Ako poslucháč bohoslovca sa však nevyvíjal podľa predstáv vtedajších cirkevných kruhov, a tak ho už po roku zo štúdia na bohosloveckej fakulte vylúčili.

V novembri 1842 sa na základe odporúčania Pavla Jozefa Šafárika stal vychovávateľom v Moskve. Tam pobudol dva roky. Po návrate domov pomáhal otcovi v obchode a venoval sa aktívne a úspešne ochotníckemu divadlu.

Novinár, básnik a spisovateľ

S pomocou Františka Palackého sa K. H. Borovský stal 1. januára 1846 redaktorm Pražských novin a ich beletristickej prílohy Česká včela. Od 6. apríla 1848 bol redaktorm denníka Národní noviny. Keď ho rakúske úrady v januári 1850 zastavili, začal vydávať vlastný časopis Slovan. Pre represie však vychádzal len do augusta 1851.

K. H. Borovský bol veľmi aktívny, pribojný a odvážny novinár. Zaujímal stanoviská k všetkým politickým udalostiam, komentoval ich, učil čitateľov politicky myslieť. Právom sa považuje za zakladateľa modernej českej politickej žurnalistiky.

Prvé literárne pokusy uskutočnil už ako študent gymnázia. Ich výsledky sa nezachovali. Podobne nie sú známe ani jeho epigramy, ktoré napísal ako bohoslovec. Počas pobytu v Moskve z jeho pera vzišlo 78 epigramov. Po návrate domov v tvorbe epigramov pokračoval. Zosumarizoval ich do pitích tematických okruhov – Cirkvi, Kráľovi, Vlasti, Múzam, Svetu a vydal ich v roku 1845. Už v Moskve vznikli prvé verše veľkej satirickej básne Krst svätého Vladimíra. Básnická tvorba činila jednu z hlavných súčastí literárneho pôsobenia K. H. Borovského. Vyvrcholila počas jeho vyhnanstva v Brixene. Tam napísal tirolské elegie Krst svätého Vladimíra a Kráľ Lávr.

Do spisovateľskej society sa začlenil uverejňovaním prozaických črt Obrázky z Rus. Na základe výberu zo svojich článkov zostavil publikácie Duch národných novin a Epištoly kutnohorské, ktoré vyvolali veľký záujem.

Ako básnik a prozaik, literárny kritik i prekladateľ sa K. H. Borovský stal významným činiteľom českého písomníctva. Nebolo to náhodou ani tým, že by bol „dieťaťom šťastený“, ale na základe vlastného úsilia. Skapitalizoval výsledky záujmu o život českého ľudu, jeho reč a sloh uplatňovaný v ľudovej poézii a próze. Hlboko sa oboznamoval s tvorivými postupmi ruskej literárnej tvorby, ako aj viacerých západoeurópskych mysliteľov a spisovateľov, najmä Voltaira a Lessinga. Tak našiel cenné podnety a „stavebné kamene“ na tvorbu svojského, rýdzeho, jasného a britkého štýlu. Jeho uplatňovaním vychádzali spod pera K. H. Borovského literárne výtvary, ktoré boli určené širokým ľudovým vrstvám a ktoré ľud

nadšene prijímal. Právom H. G. Schauer, český literárny kritik druhej polovice 19. storočia napísal, že K. H. Borovský bol „nesporne najnárodnejší, rýdzo český spisovateľ.“

Od hlbokkej viery ku kritike náboženstva a cirkvi

Rodinné prostredie, obdiv k teológovi Brůžkovi, myšlienkové dianie na premonštrátskom gymnázium a zrejme aj iné okolnosti, o ktorých literárne pramene nehovoria, viedli K. H. Borovského v jeho chlapčenskom období k hlbokkej a zrejme aj úprimnej náboženskej viere. Náboženské čítanie a postupne aj myslenie tvorili nosnú črtu jeho svetonázoru až do skončenia gymnaziálneho štúdia. Počas dvojročného zaoberania sa filozofiou vznikli v jeho vedomí prvé „malé trhlínky“ v otázke vzťahu viery a racionálneho uvažovania. Myslel si však, podobne ako Augustín Smetana, že ich štúdiom teológie prekoná. Ale nestalo sa tak. Jeho myšlienkový vývin ako bohoslovca sa vyvíjal iným smerom.

V denníku, ktorý si K. H. Borovský písal v seminári, zakotvil zaujímavé postrehy a svoje vlastné názory na niektoré stránky náboženskej viery a pôsobenia cirkvi. Tie sa v takej či onakej miere potom vynárali v procese formovania jeho svetonázoru, v ktorom mala kritika náboženstva a cirkvi významné miesto a úlohu. Treba podčiarknuť, že išlo naozaj o proces, a nie o akési náhle, jednorazové „precitnutie“, akýsi „skok“ či „preskok“ z jednej pozície na druhú. Tak možno vidieť, ako K. H. Borovský konfrontuje svojrázne svoje predstavy o ranom kresťanstve s vtedajšou situáciou cirkvi. Potom to bola ním vytváraná svojská symbióza katolicizmu a „osobného“ náboženstva ako protiváha vtedajšej teológie i cirkevnej praxi. Po aktívnom štúdiu napokon K. H. Borovský prešiel na pozície osvietenstva. Najprv sa oboznámil s názormi nemeckého osvietenca G. E. Lessinga a potom s dielom F. A. Voltaira. Silne ho zaujal deizmus uvedeného francúzskeho mysliteľa.

Ako osvietenec sa najmä po návrate z Ruska smelo púšťal do riešenia náboženských „záhad“, prenikal do podstaty náboženstva, jeho „svetskej“ funkcie, posmieval sa logickým omylom, protirozumovým špekuláciám a vôbec všetkému, čo považoval za nános naplavený kňazskou zlobou a nenávisťou. Rozumovú kritiku nechápal len v abstraktnej, filozofickej rovine, ale aj ako uplatňovanie „sedliackeho

Výber z poezie K. H. Borovského v ukrajčině. Praha 1929. Vydavateľstvi Česko-ukrajinská kniha

rozumu“. Vtip a dôvtip považoval za cenné faktory rozumového nazerania. Pritom zdôrazňoval, že treba spájať rozum s poctivosťou. Takýmto spojením sa utvára nástroj na uspokojujúce riešenie všetkých svetových záhad. Radil obracať sa vždy k rozumu, spoliehať sa na vlastnú schopnosť ľudí myslieť ako na účinný kompas na orientáciu každého človeka v každej situácii. Lebo „zdravý rozum“ vlastní každý človek.

Napriek tomu nebol K. H. Borovský „sucho“ hútajúci mysliteľ, bezhraničný racionalista. Jeho kritický a bojovný zápal vyvieral nielen rozumu, ale aj z hlbokého citu schopného vášnivo zaujať a nadšene strhávať. Ale cit u neho nikdy nestál proti rozumu, bol rozumom usmerňovaný.

K. H. Borovský svojím ostro kritickým osvietenským rozumom pítval a hodnotil náboženstvo ako celok. Ukazoval, čo je v náboženstve prekonané, nepotrebné, a čo je ešte použiteľné, či dokonca nepostrádateľné z hľadiska záujmov vrstiev, v mene ktorých vystupoval. Preto jeho postoje k náboženstvu boli ovplyvňované potrebami vtedajších politických zápasov.

Takto sa formovali názory K. H. Borovského aj na postavu boha. V roku 1842 jeho ponímanie problematiky bolo ešte náboženské. Potom u neho prevládol zrejmy deizmus, v rámci ktorého dospel k abstraktnému ponímaniu boha. A takého boha je možné uctievať, ale nie milovať. Postupne však prestal uznávať boha ako stvoriteľa všetkého. A tak ho už ani neuctieval. Odmietať modlitby ako prostriedok pôsobenia ľudí na boha. Vytýčil úlohu – viac konať ako modliť sa. Človek sa má stať „sám sebe bohom“ – treba prejsť od viery v nadprirodzeno, od viery v jeho moc či pomoc k totálnemu uznávaniu seba samého.

K. H. Borovský sa často dotýal sociálnej funkcie náboženstva. V článku uverejnenom v Národných novinách v septembri 1849 označil náboženstvo za „hanebnú nehanebnosť a podvádzanie ľudu“, smerujúc k tomu, „aby obecný ľud nepremýšľal a nechápal svet.“

V rámci svojej koncepcie človeka K. H. Borovský odmietať názory teológov, že ľudia majú žiť a konať s prihliadaním na „onen svet“. Vykresľovanie posmrtných odmien kdesi na nebi charakterizoval ako falošné prísľuby; tie majú osladzovať peklo, ktoré majú mnohí ľudia na zemi. Zastrášovaniu peklom sa ironicky vysmieval. Ako „rýdži“ pozemšťan považoval šírenie eschatologických predstáv za zakrývanie chytráckych ťahov svetskej aj cirkevnej reakcie zameranej na demobilizáciu ľudových mäs vo vtedajších politických zápasoch.

Významnú úlohu zohral K. H. Borovský v oblasti kritiky cirkvi. Spočiatku išlo o nazeranie veriaceho, ktorý si uvedomoval rozpor medzi hlásaním určitých morálnych princípov na strane jednej a praxou cirkvi, vrátane životného štýlu cirkevnej hierarchie na strane druhej. Neskôr to bola kritika ako súčasť zápasu s rakúskym profeudálnym režimom z pozície uvedomelého predstaviteľa vtedy pokrokovej buržoázie. Z obsahového hľadiska išlo o pranie rovanie úzkej spolupráce medzi svetskou obcou a cirkevnou hierarchiou ako

dvoch despotizmov – svetského a cirkevného. Ich podstata bola rovnaká, len rúcha boli iné. Pritom cirkevný despotizmus považoval K. H. Borovský za horší, je totiž najrafinovanejší, lebo „svätyňou zaslepuje nevzdelaný ľud, zneužívajúc rúhavým spôsobom meno božie.“

Výrazne vystupuje do popredia jeho hodnotenie úlohy cirkvi v českých dejinách. Obdobie po Bielej Hore videl ako spojenie pravoverných vládnuvých vrstiev s cirkevným despotizmom. K. H. Borovský považoval cirkevnú hierarchiu a najmä jej špičky úhlavného nepriateľa českého národa vo všetkých dobách jeho dejín. Pritom zdôrazňoval, že v záujme udržania pozícií svetských feudálov aj svojich vlastných používala aj najhoršie prostriedky.

V tejto súvislosti je namieste spomenúť zásadné kritické stanovisko k cirkevným názorom o pôvode moci a štátu, vrátane tvrdení, že panovníci sú z „božej milosti“.

Význam K. H. Borovského bol v jeho časoch veľký. Ako kritik náboženstva a cirkvi bol a j výnimočný. Jeho pregnantnosť úsudkov ovplyvnená osvietenskou nezmieriteľnosťou je skutočne uchvacujúca. Ich podstatu pritom vyjadroval ako majster pera a satirik. Ako príklad možno uviesť jeho veľbáseň Krst svätého Vladimíra. Na prvý pohľad sa javí ako satira na dávne časy. V skutočnosti to bolo dobové odietnutie boha ako plodu snáh vládnuvých feudálnych kást udržať si moc nad ľuďmi, ako plodu úsilia predstavovať boha v úlohe nástroja na zastrašovanie širokých mäs, ich odvádzania od aktívnej činnosti, od boja za zmeny svetských aj cirkevných poriadkov.

Podstatnou a možno hlavnou zásluhou K. H. Borovského bolo zverejňovanie a šírenie kritických názorov v širokej verejnosti. Napomáhalo tomu aj umenie formulovať kritické postrehy tak, aby o ne mali záujem aj nábožensky veriaci ľud. Aj v tomto smere sa mu naozaj darilo. A tak ho široké ľudové vrstvy takpovediac uctievali, lebo oprávnené verili, že vyjadruje ich túžby a potreby.

Niektorí „maximalistickí“ kritici ťažko chápú, že K. H. Borovský nie vždy jasne vyslovoval svoje postoje. Napríklad, či je ateista, alebo či dospel k ateizmu. Treba preto jasne povedať, že prechod K. H. Borovského od náboženstva k slobodomyselnosti až k ateizmu, trochu zakrývanom deizmom, bol zložitý a uskutočňoval sa v neľahkých podmienkach. Ako politik a najmä publicista musel zohľadňovať viaceré skutočnosti. Bolo to napríklad úsilie o zozumiteľnosť, aby sa jeho práce dostávali medzi široké čitateľské kruhy. Bola to verejná mienka, či skôr skupinová mienka mešťanských vrstiev, ktoré videli v ateistovi nemorálneho človeka. V neposlednej miere išlo o „opatrnosť“ pred cenzúrou. Preto tá údajná nedôslednosť či ostrážitosť pri formulovaní a uverejňovaní jeho práce. Svoje postupy charakterizoval v súvislosti s Kutnohorskými epistolami, keď o nich napísal, že v spise nepovedal nič, čo by nebolo pravdivé a úprimne mienené presvedčenie, ale ani nevyjadril celé svoje presvedče-

nie. Konštatoval, že nehovoril nepravdu, ale nepovedal ani celú pravdu. A súčasníkom i nasledujúcim pokoleniam odkázal: „Chceš-li mne... znáti, nehľad na mé spisy: tam mne vidíš do srdce jen skrz zrcadlo, dané od svetských předsudků; ale hleď na mne, až já meč do rukou vemu proti vrahům vlasti a až budu umírat pro vlast, tenkrát patř mi do tváře.“

Utrpenie K. H. Borovského

Zmenu politickej orientácie a kritika náboženstva a cirkvi, ktorá mala veľký ohlas v rôznych spoločenských vrstvách, sa neblaho odrazila na živote K. H. Borovského. Veľká časť českej buržoázie ho od seba nielen odsotila, ale aj umožnila reakčnému bachovskému režimu, nastolenému v roku 1851, aby ho zovrel do svojich klieští. Najprv sa to prejavilo príkazom na zastavenie jeho Pražských novín v januári 1849. Potom sústavná perzekúcia, vrátane krátkodobých väzení a častých súdnych procesov vedených proti nemu. Napokon systematické útoky proti jeho revue Slovan, vydávanom v Kutnej Hore. Musel sa vzdať svojho milovaného časopisu a odísť do rodného kraja. Stalo sa tak – ako už bolo povedané – v auguste 1851.

Niektoré pramene uvádzajú, že sa chcel

1851: Karel Havlíček Borovský se zamýšlí nad nečekanou nabídkou tvůrčího pobytu v zahraničí.

venovať poľnohospodárstvu. Ale tento zámer mu kontrarevolučná vláda nedovolila uskutočniť, lebo Borovského v polovici decembra 1851 zatkli a deportovali do Bixen na miesto jeho núteného pobytu. Tam prebýval skoro štyri roky.

Po viacerých žiadostiach úrady nútený pobyt K. H. Borovského zrušili. Do Čiech sa vrátil 25. apríla 1855. Návrat to bol trpký, lebo jeho manželka krátko predtým zomrela. Určili mu pobyt v Nemeckom Brode. Žiť v Prahe mu nedovolili. Domov sa vrátil s podlomým zdravím. Začiatkom roku 1856 ochorel na tuberkulózu a 29. júla 1856 ani nie tridsaťpäťročný zomrel. Na poslednej ceste ho odprevadili tisíce ľudí, ktorým dával príklad v ich vlasteneckom zápase a ktorí ho mali úprimne radi.

Od úmrtia Karla Havlíčka Borovského uplynulo už 150 rokov. Jeho dielo je však stále živé. Treba porozmýšľať, ako ho aj v dnešnej dobe využívať pri šírení myšlienok svetského humanizmu.

Prof. Jaroslav Čelko

Etická výchova – prínosy i problémy

Je to už poldruha desaťročia, čo sa etická výchova stala povinne voliteľným predmetom na 2. stupni základných škôl a na stredných školách a tretí rok, čo je povinná aj na 1. stupni ZŠ. Dnes prinášame obsirnejšie pohľady učiteľov etickej výchovy. Rozoberajú obsah, ciele, ale aj problémy. Napriek tomu však odpovede na anketové otázky týkajúce sa etickej výchovy malých školákov z Bratislavy nie sú veľmi potešujúce.

Foto: archív

Podmienky nie sú rovnaké

Začiatkom 90. rokov minulého storočia sa na základe rozhodnutí Ministerstva školstva SR začali pripravovať prví učitelia nového predmetu – etickej výchovy (EV). Pôvodne sa počítalo s prípravou vyše 2 400 učiteľov, aby bol na každej ZŠ pripravený aspoň jeden. Príprava prebiehala v metodických centrách bývalých krajov. Účastníci sa schádzali počas roka na niekoľko dní stretnutia, na ktorých sa teoreticky i prakticky venovali témam tvoriacim obsah učebných osnov základnej a strednej školy. Sprievodným znakom týchto stretnutí bolo, že sa po ich skončení všetci rozchádzali tešiť sa na nasledujúce stretnutie. Príprava končila písomným testom z etickej výchovy a psychológie.

Priebeh a obsah prípravy učiteľov vedenej lektormi L. Lenczom

a M. Križkovou z Metodického centra v Bratislave poskytoval vynikajúce praktické inšpirujúce ukážky, ako sa dajú idey výchovy k prosociálnej osobnosti realizovať. Súčasne mali učitelia predmetu voľnosť pri výbere spôsobov ako dosiahnuť ciele EV. Bol to jeden zo životobudíčov prvých učiteľov, ktorí sa na svoju pioniersku prácu so žiakmi úprimne tešili. Táto radosť bola nakoniec čiastočne skalená najnečakanejším spôsobom vo forme povinnej voľby žiakov medzi etickou a náboženskou výchovou (NV)... Zmena z mesiaca na mesiac zrušila päťročnú platnosť predchádzajúcich pokynov uverejnených na stránkach Učiteľských novín. Pôvodne sa so žiadnou alternatívou nerátalo. Kým nezasiahla politika...

Zaujímavé a príznačné je, že rímskokatolícka cirkev začala etickú výchovu automaticky stavať do protikladu s náboženskou výchovou, hoci rôzni

autori odsudzujúcich vyhlásení si nedali žiadnu námahu aspoň zbežne sa oboznámiť s cieľmi, obsahom a formou vyučovania nového predmetu. Natíska sa otázka, prečo taký novodobý hon na čarodejnice najmä zo strany rímskokatolíckej cirkvi?

V posledných rokoch sa v Pedagogicko-organizačných pokynoch pre školy, školské zariadenia, orgány štátnej správy v školstve a orgány územnej samosprávy medzi požiadavkami pravidelne opakuje okrem iného aj predchádzanie „všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie a ostatným prejavom intolerancie...“ Pokyny ďalej žiadajú venovať týmto otázkam intenzívnejšiu pozornosť „v predmetoch občianska výchova, občianska náuka, náuka o spoločnosti a etická výchova“. Tak doslova! A pritom so zabezpečovaním výučby jedného z týchto predmetov – etickej výchovy sa zaochádza všelijako, len nie eticky a podľa požiadaviek proklamovaných ministerstvom. Znova sa tlačí na jazyk najvyššieho a nezastupiteľného slova – farizejstvo.

Ešte ka začiatkom zavádzania alternatívneho vyučovania EV a NV. Samotná voľba alternatívneho predmetu bola prevádzaná nátlakom kňazov na rodičov i deti samotné celým arzenálom následkov, ak nebudú chodiť na hodiny NV: nepripustením na birmovku, zákazom cirkevného sobáša, nepokrstením potomkov atď.

V čase najintenzívnejšieho pohonu na EV som sa niekoľkých zástupcov rímskokatolíckej i evanjelickej cirkvi spýtal na ich konkrétne výhrady voči obsahu

predmetu etická výchova. Odpoveďou bolo mlčanie, prípadne im prekážal fakt, že je to alternatíva voči náboženskej výchove. Iba jediný kňaz (evanjelický) si požiadal učebné osnovy EV pre ZŠ, kde učil NV. Keď som osloveným spomenul, že v osnovách EV sa jedna téma venuje náboženstvám a potrebe tolerancie medzi nimi, prejavili rozpaky. A tak som sa o obsahu učebníc náboženskej výchovy zásadne ignorujúcich neprijemné fakty histórie cirkvi radšej ani nezmienil.

Od vzniku povinnej alternatívy neboli podmienky na výučbu etickej a náboženskej výchovy rovnaké napriek ich proklamovaniu v pokynoch MŠ SR. Kým umiestnenie NV do rozvrhu hodín závisí často od počtu žiakov navštevujúcich tento predmet v jednotlivých triedach a ročníkoch (menšinové náboženstvá majú NV takmer zásadne po vyučovaní), čo sa ešte dá pochopiť, skutočnosť, že učebnice EV ministerstvo dodnes nevydalo, svedčí o úmyselnom bojkote žiakov a ich rodičov voliacich pre svoje deti tento predmet. Úsilie bývalého ministra školstva a absencia koncepcie nášho školstva priviedlo zavedenie povinnej voľby medzi etickou a náboženskou výchovou už na prvom stupni ZŠ od septembra 2005. Narýchlo „školené“ učiteľky prvých ročníkov mali okrem zrušených prázdnin k dispozícii iba expresne „zlepené“ učebné osnovy. Bez overovania a mienky učiteľov.

Súčasný stav výučby etickej výchovy na slovenských školách je pestrý. Aj na stránkach Promethea či dennej tlače sa objavujú hlasy rodičov nespokojných s úrovňou jej vyučovania. Naopak, drvivá väčšina učiteľov, ktorí si rozširovali kvalifikáciu o EV v metodických centrách, si plní svoje úlohy zodpovedne. Svedčí o tom záujem žiakov o predmet, cenné poznatky zhmotnené do pedagogickej tvorivosti apod. Záujmu žiakov

vychádzajú v ústrety i pokyny ministerstva, umožňujúce žiakom navštevovať aj druhý, alternatívny predmet, na ktorý sa pôvodne neprihlásili. Verme, že sa začne riešiť i otázka učebnice EV, pretože pôvodný cieľ zavedenia oboch predmetov bol prakticky rovnaký: pomáhať spoločnosti a štátu pri výchove mladých múdrych občanov s dobrým srdcom a zdravou myslou.

J. D., učiteľ, Prešov

Etická výchova by mala byť pre každého

Etickú výchovu je pre učiteľa na prvom stupni ZŠ učiť ťažké a náročné. Prebieha cez hravé aktivity, situačné hry zo života a dramatizáciu. Učebné dokumenty stanovujú jasné ciele, ktorých plnenie je závislé od tvorivosti učiteľa najmä pri výbere prostriedkov a foriem práce. Etickú výchovu učim tretí rok a moje skúsenosti sú nasledovné:

- etická výchova nemá učebnicu, nemá obrazové prílohy ani ponuku alebo odvolanie sa na filmové spracovanie príbehu, ktorý by po vzhľadnutí vyvolal silný citový zážitok;

- učiteľ musí byť s časovým predstihom pripravený na vyučovanie tak, aby mohol meniť a obmieňať hravé aktivity, nechávať priestor na reflexiu, pričom cieľ musí byť dodržaný;

- už samotné prežitie dňa v škole alebo aj celého týždňa na vyučovaní dáva žiakom množstvo situácií, ktoré si vyžadujú okamžité riešenia, zhodnotenia, presadzovanie vlastného JA v kolektíve triedy apod.;

- pravidelne sa vraciame k prežitým situáciám, podrobne ich rozoberáme, prehodnocujeme reakcie „aktérov“, obohacujúc tak učenie sa žiakov, ktorí opisujú vlastné pocity z úspechu či prehry, z pocitov viny apod. Deti spoločne zaujímajú postoje k spolužiakom aj v dramatizácii na nasledujúcej hodine a tak ponúkajú riešenie konfliktov podľa svojej predstavy;

- reakcie žiakov na situácie v škole a triede pomáhajú učiteľovi vybrať vhodné prostriedky a formy práce vzhľadom na cieľ aj do budúcnosti;

- niekedy pre žiaka, ktorý vie rozlíšiť dobro od zla, sa hrdinom alebo vzorom stáva práve konfliktný spolužiak alebo kamarát, o čom svedčí aj obraz našej spoločnosti, deti nechápu, že takýto hrdina môže skrývať za výstredným správaním svoju slabosť, preto učiteľ musí využiť kreativitu na to, aby zvolil správne postupy na dosiahnutie cieľa výchovy;

Záujem o etickú výchovu zo strany žiakov postupne narastá, formuje sa platforma, že EV v žiadnom prípade nie je konkurenciou náboženskej výchovy. Cieľom etickej výchovy je predsa vychovávať slobodnú osobnosť, ktorá má vlastnú identitu, má pozitívny vzťah k životu a ľuďom, jej správanie je určené osobným presvedčením a zvnútornenými etickými normami vyplývajúcimi z univerzálnej solidarity a spravodlivosti, má zrelý morálny úsudok.

Etická výchova sa v prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Rozvíja aj sociálne zručnosti (otvo-

rená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných...) a podporuje mentálnu hygienu (podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia). Možno ju chápať ako výchovu charakteru, vôle a hodnôt. Čoraz častejšie sa ozývajú hlasy rodičov detí, ktorých deti chodia na náboženskú výchovu, aby dieťa navštevovalo náboženskú aj etickú výchovu. To, či sa stane etická výchova pre každého žiaka povinným predmetom, ukáže blízka budúcnosť.

Účinnosť etickej výchovy vo veľkej miere závisí od špecifického vzťahu, ktorým je predovšetkým dobroprajný, partnerský, priateľský, ale náročný a vo svojich požiadavkách dôsledný vzťah učiteľa k žiakovi. A tak stanovenie hornej hranice počtu žiakov v triede na 25 je pre vyučovanie etickej výchovy neprijateľné, lebo popiera možnosť individuálneho prístupu, vyjadrenia názoru a stanovísk žiakov, opisu ich pocitov, prežívania, zachovania intimity, vytvorenia výchovného spoločenstva

Ako učiteľke etickej výchovy mi chýbajú materiály na výučbu, zdroj aktivít, pracovné zošity, prípadne nejaká forma záznamových denníkov.

Pomerne nesúrodo pôsobia i vzdelávacie štandardy tohto predmetu. Jednotlivým témam sa tak venuje len kusá pozornosť, je pomerne problematické vytvoriť časovo-tematický plán, ktorý by sledoval nejakú celostnú tému, zámer. Celoročná téma umožňuje ucelené spoznávanie sveta. Ak je celoročná téma opodstatnená, veku primeraná a pre deti prítlačivá, má vplyv

ANKETA

Anketové otázky položené niekoľkým žiakom bratislavských škôl:

1. Chodíš na etickú výchovu?
2. Čo ťa na priebehu hodiny etickej výchovy najviac zaujalo?
3. Aké etické problémy tam riešite?
4. Chcel by si niečo zmeniť vo vašej triede?
5. Rozprávate sa niekedy so spolužiakmi aj o tom, čo preberáte na etickej alebo náboženskej výchove?

Foto: archív

Kristína M., 15 rokov, 1.A tr. SSPŠAT, Bratislava:

1. Áno.
2. Voľnosť atmosféry, rozoberanie tém.
3. Nepáči sa mi, že spolužiaci vyrušujú na hodine, pani profesorku neberú vážne.
4. Správanie – ako slušne sa správať, dôstojnosť človeka, rôzne témy.
5. Spolužiakov.
6. Ani nie.

Bibiana O., 8 rokov, 3. tr. SZŠ Sklodovskej 1, Bratislava:

1. Áno.
2. Nevie.
3. Byť vo dvojiciach.
4. Vzťahové.
5. Nič.
6. Áno.

Viktória O., 8 rokov, 3. tr., SZŠ Sklodovskej 1, Bratislava:

1. Áno.
2. Nič.
3. Byť v skupinách.
4. Vzťahy.
5. Nevie.
6. Nie.

Peter A., 12 rokov, 7.A, ZŠ Jelačičova, Bratislava

1. Áno.
2. Dlhodobé ciele.
3. Nič.
4. Aké robíme chyby.
5. Inú učiteľku, v druhej triede majú zaujímavejšie hodiny.
6. Nie.

nielen na vzdelávanie, ale aj na vytváranie spolupatričnosti a súdržnosti triedy. Lastovičkami v tomto smere sú celkom určite Tatiana Piovarčiová a Darina Gogolová, ktoré vytvorili pracovné zošity pre etickú výchovu 5. a 6. ročníka. Škoda len, že spomínané zošity sa nepoužívajú ako regulárna učebnica, ktorú by mohli používať žiaci na území celého Slovenska.

Etická výchova v sebe nesie potenciál rozvíjať prosociálnosť, kľúčové kompetencie či kritické myslenie. Napriek tomu sa vo viacerých školách ocitá na periférii záujmu a možno povedať, že i na periférii štátnej vzdelávacej politiky.

Na základe mojich skúseností s prácou v predmete etická výchova môžem konštatovať, že som za to, aby sa tento predmet vyučoval na prvom stupni ZŠ. Ako učiteľka etickej výchovy by som uvítala v ponuke k jednotlivým témam viac hravých aktivít, rôznych situačných hier, obrazové prílohy, filmových príbehov s citovým prežívaním, čo považujem vzhľadom na vek za nevyhnutné.

Práve v komunite – uzavretom kruhu vytvára EV priestor na lepšie spoznanie sa v danom kolektíve. Rešpektovaním zásad vzájomného pochopenia dôvery a dobroprajnosti spejeme k vytváraniu pocitu bezpečia a istoty. Prostredníctvom aktivít sa žiaci zoznamujú s reálnymi situáciami, s ktorými sa stretávajú v bežnom živote. Zaujímajú k nim svoje stanovisko, riešia ich.

Etická výchova poskytuje priestor na vytváranie partnerstva a priateľskej blízkosti medzi učiteľom a žiakom. Deti sa učia cez zážitok, posilňujeme žiaduce správanie.

Mgr. Iveta Ligdayová, Žilina

Deň Spoločnosti Prometheus

Myšlienka zorganizovať Deň Spoločnosti Prometheus vznikla na základe propagačných akcií našej organizácie v lete 2006 na Festivale Pohoda v Piešťanoch a v Holíči. Pripravili ich kluby SP v Pezinku a v Bratislave. A tak aj organizátormi prvého takéhoto podujatia v Bratislave boli tieto dva kluby.

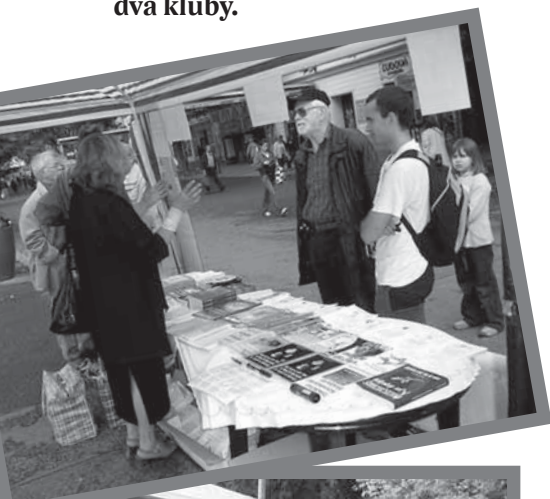

Foto: V. Marušic, M. Necpalová

Ono sa to nezdá, ale už prípravná časť zaberala dosť času a vybavovačiek rôznych povolení, balenie materiálov, obvolávanie členov klubov, aby ich 28. októbra

prišlo na Námestie SNP čo najviac. Pretože dobrý bude každý hlas, názor, vysvetľovanie záujmom, možno aj odporcom.

Deň D nastúpil a zachmúrená obloha ráno na nálade nepridávala. Poprchávalo, aj keď sme nosili stolíky, škatule a stavali stánok. Nie najlepšie počasie na pristavenie sa, študovanie textov, na diskusie. Napriek tomu sa už čosi po 10. hodine zopár ľudí pri stánku s veľkým transparentom Spoločnosť Prometheus zastavilo.

Postupne sa tmavé mraky trhali, dážď ustal, záujemcov o vystavené brožúrky, knihy bolo čoraz viac a pribúdalo aj členov Bratislavského klubu Prometheus. Veľmi potešilo, že na takúto prvú verejnú akciu priamo medzi ľuďmi prišlo dosť aj tých, ktorí stáli pri zrode našej Spoločnosti Prometheus pred vyše 16 rokmi. Nevynímajúc predchádzajúcich predsedov profesora J. Čelka a L. Hubenáka i súčasného PhDr. I. Poljaka, ale aj L. Ludhu a M. Marušicovú – predsedov klubov-organizátorov.

Občas bolo pri propagačnom stánku takmer pusto, častejšie živo a neraz i prekríkovanie i plno ľudí. Vtedy sa účastníci debaty radšej rozdelili do niekoľkých skupiniek, aby v rozhovoroch a argumentáciách pokračovali v hlúčkoch. Veď otázky záujemcov sa týkali nielen hlavných cieľov a úloh nášho občianskeho združenia, ale aj konkrétnej činnosti, problematiky odluky cirkvi od štátu, jej financovania, zasahovania do verejného, politického života, hoci článok 1 Ústavy hovorí, že „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.“

Stalo sa i, že keď niektorí prišli na to, čo je hlavným zameraním Spoločnosti Prometheus, pomaly si odpúli alebo nás posielali do čertových pekiel. Napriek tomu viac bolo tých, ktorí si so sebou zobrali brožúrky, kúpili časopis či knihy s našou tematikou. Ba i uhradili predplatné, radosť urobili najmä odobraná či aj vypísaná prihláška za člena SP.

Súčasťou nášho informačného stánku bolo i podpisovanie petičných listín za zavedenie registrovaného partnerstva dvoch osôb rovnakého pohlavia, a tak je zaujímavý aj ďalší poznatok: niektorí okoloidúci nám začali nadávať už len pre túto tému, ďalší – a tých bolo viac, najmä spomedzi mladých, sa pristavili práve pre danú petíciu a až následne sa začali zaujímať o hlavné poslanie činnosti združenia svetského, sekulárneho humanizmu. A práve to bolo jedným z dôležitých predsavzatí pri plánovaní podujatia. Preto bolo vedením klubov i Predsedníctvom SP hodnotené kladne s tým, že ho treba organizovať častejšie. Mestská rada Bratislavského klubu SP sa už rozhodla, že Deň Spoločnosti Prometheus bude v hlavnom meste SR organizovať pravidelne na jar i na jeseň.

Keďže mladých najlepšie oslovia samotní

mladí, tým trom, ktorí stáli v onú poslednú októbrovú sobotu za pultikom Spoločnosti Prometheus, sme dali slovo, aby vyjadrili svoj pocit, skúsenosť na záver:

Vladislav Marušic, 35 rokov:

„Zastavili sa pri nás rôzni ľudia. Dobrý pocit som mal z tých, ktorí aj napriek tomu, že sú nábožensky veriaci, nemajú cirkvou vymyté mozgy. Majú vlastný úsudok a vedia sa orientovať v tom, čo je dobré, správne, a čo je zlé, škodlivé. Vedia sa kriticky pozrieť aj na vlastnú cirkev, vedia v nej nájsť a odlišiť od seba pozitíva a negatíva. Presne takto si predstavujem správneho, uvedomelého veriaceho, proti ktorému humanisti nič nemajú a rešpektujú ho aj s jeho náboženstvom. Ale na druhej strane sa našlo veľa okoloidúcich, ktorí sa pri nás zastavili len preto, aby nám poriadne ponádávali a neuznali žiadnu našu kritiku cirkvi a klerikalizmu. Títo „tiež veriaci“ sú podľa mňa presne tí zmanipulovaní, čo nemajú žiadne samostatné zmysľanie, z ktorých si cirkvi spravili svoje najvernejšie ovečky. Sú to presne také „vymyté mozgy“, ktoré v minulosti aj dnes cirkve využíva v náboženských vojách. A práve pre túto schopnosť cirkvi manipulovať s ľuďmi musíme z plných síl popracovať na šírení pravého humanizmu medzi masami, napríklad aj v podobe propagačného stánku, z ktorého som mal dobrý pocit pre jeho užitočnosť.“

Alena Faragulová, 19 rokov

„Akcia bola veľmi zaujímavá, aspoň som zistila, akí môžu byť ľudia netolerantní. Na jednej strane nám hovorili, že je ich vec, v čo veria na druhej strane nám nadávali, prečo my im vnucujeme svoju vieru. To sme, samozrejme, nerobili. Podujatie bolo spojené s podpisovaním petície za zavedenie registrovaného partnerstva. Prekvapilo ma, čo som sa dozvedela od jednej panej – že homosexualita sa dá liečiť, že jej je z takých osôb zle a podobne. Myslela som si, že v 21. storočí sú ľudia rozhladenejší a tolerantnejší, že žijeme v demokratickejšej a chápavejšej spoločnosti. Z niektorých názorov mi bolo smutno.“

Michal Malý, 21 rokov:

„Prevažná väčšina ľudí z davu sa vôbec nezaujíma o politické dianie či iné aktivity. Cítil som krátke pohľady ľudí: Čo predávajú? Nejaká petícia? Idem radšej na Obchodnú...“

Časť tých, čo sa pristavili, bola z opačného tábora. Rozdelil by som ich do dvoch skupín: „uvedomelých“, ktorí prišli, podiskutovali (niekedy to prerástlo aj našou chybou do hádky), prípadne len odišli s brožúrkou kvôli informácii. Druhá skupina mi pripadala až komická: prišli, hodnú chvíľu študovali vložené materiály a potom s údivom konštatovali: „Veď je to proti cirkvi! To je protikresťanské!“ Asi nedokázali pochopiť, že niekto v tretom tisícročí môže namietat voči autorite cirkvi. A potom boli ľudia, ktorí ma potešili. Niektorých pritiahla petícia o registrovanom partnerstve, daktori sa zaujímali aj hlbšie a chceli viac informácií. Možno sme oslovili aj budúcich členov...“

Miloslava Necpalová

Z činnosti klubov

Dlhoroční členovia Spoločnosti Prometheus i pravidelní čitatelia nášho časopisu vedia, že posledný rok v našom združení pracuje 12 klubov: v Košiciach, v Prešove, vo Veľkom Krtíši, v Martine, v Žiline, v Banskej a Považskej Bystrici, v Prievidzi, v Piešťanoch, v Pezinku, v Senci, v Bratislave. O práci vo väčšine z nich sme prinášali priebežne informácie v rozhovoroch s ich predsedami. Do ďalších sa pozrieme nabudúce, dnes prinášame spravodajstvo z niekoľkých podujatí aktívnych klubov.

Foto: J. Horváth

Publicista Marián Baťala medzi Prometheákmi v Banskej Bystrici

V kníhkupectve DUMA v Banskej Bystrici sa koncom novembra uskutočnila milá spoločenská akcia – uvedenie na trh zaujímavého knižného titulu autorov Ondreja Dányiho a Mariána Baťalu *Recidívy klerikalizmu – Slovenská republika a vatikánske zmluvy* (viac o knihe na str. 47).

Uvedenie knihy bolo spojené s autogramiádou jedného z autorov – Mariána Baťalu, ktorý podrobne rozobral vznik a obsah publikácie v kruhu členov a sympatizantov banskobystrického klubu Spoločnosti Prometheus – Združenie svetských humanistov.

Kniha už vo svojom názve evokuje u čitateľa aktuálnosť témy, a odkrýva súčasný stav a vývojové tendencie v spoločenskej a politickej oblasti slovenskej spoločnosti. Odkrýva skutočnosť, kto a akým spôsobom umožnil na Slovensku návrat klerikalizmu, ktorý sa domáha stále väčšej

a širokej moci a vplyvu na všetko spoločenské a politické dianie.

Tento plodný autor ani nie pred rokom besedoval s členmi a sympatizantami banskobystrického klubu Spoločnosti Prometheus pri príležitosti uvedenia na trh jeho predchádzajúcej *Čierna má zelenú – Pohľad za zatvorené dvere cirkvi svätej na Slovensku*, ktorú smelo môžeme zaradiť do kategórie literatúry faktu. V tejto knihe skutočne vykreslil pohľad za zatvorené dvere cirkvi svätej na Slovensku a tak vlastne umožnil ľuďom uvedomiť si, že cirkev už dlhé stáročia veľmi majstrovsky narába a manipuluje s biedou, strachom a zúfalstvom širokých mäs veriacich a šikovne využíva ich nevedomosť v kombinácii s vernosťou k cirkvi svätej. Pri traktovaní tak závažnej témy je potrebné uvedomiť si – a to mi je na autorovom prístupe k uchopeniu témy aj sympatické, – že v obsahu sa nestretáme so znevažovaním úprimného kresťanského čítania a presvedčenia bežných ľudí – veriacich. Snahou autora je, aby sa ľudia zamysleli nad cieľmi a praktikami

cirkevnej hierarchie a jej hodnostárov. Aby začali uvažovať a premýšľať nad tým, že títo hodnostári využívajú – a mne sa žiada dodať, že rovnako zneužívajú veriace spoločenstvo a tak sledujú iné ciele ako spásu obyčajného človeka.

V diskusii k obidvom titulom najviac rezonovala požiadavka potrebnosti takejto literatúry, aby sa táto dostávala medzi ľudí na Slovensku, lebo je to užitočná možnosť utvoriť si vlastný úsudok o tom, čo sa na Slovensku v posledných rokoch v tejto oblasti deje.

Jozef Horváth
Klub Spoločnosti Prometheus v Banskej Bystrici

• • • • •

Prešovský klub SP sa aktivizuje

Od rozhovoru v časopise PROMETHEUS o činnosti klubu SP v Prešove uplynul rok. Prišlo obdobie, v ktorom takmer každý bilancuje a finišuje vo svojej práci. Aj v našom klube je to tak. Za toto relatívne krátke obdobie sme v našom klube prijali nových členov, a nie hocijakých. Sú to ľudia ochotní pracovať a rozširovať myšlienku našej spoločnosti. Táto práca určite nie je jednoduchá, ale musí byť robená s veľkým rešpektom. Členovia klubu sú stmelení spoločnou myšlienkou, svoje názory prezentujú aj na verejnosti. Každé stretnutie je veľmi aktívne, stretávame sa nielen kvôli členstvu, ale aj z dôvodu, pre ktorý sme členmi Spoločnosti Prometheus. Jedna z našich členiek hľadala cestu do klubu

prostredníctvom redakcie a už je z nej aktívna „prometheáčka“.

Veľký ohlas malo stretnutie s lektorom a členom našej spoločnosti PhDr. Milanom Sidorom, CSc., ktorý v októbri pripravil prednášku na tému *Aktuálne otázky zápasu za slobodu myslenia v SR: človek – rodina – štát – spoločník*. Vyvolala diskusiu nielen medzi členmi klubu, ale aj v radoch našich sympatizantov. Účasť bola vynikajúca, diskusia bohatá, nemala konca. Preto sme sa rozchádzali v neskorých večerných hodinách.

V novembri sme zorganizovali prednášku na tému *Veda a viera* s lektorom Rastislavom Škomom. Mala oveľa väčší rozsah ako prvá prednáška a možno práve táto téma vyburcovala prítomných k aktívnej diskusii. Zaznamenali sme v nej aj nárast sympatizantov našej organizácie, čo je signál, že náš klub už začína naberať na obrátkach a pokračuje v prerušených tradíciách spred pár rokov. Na toto podujatie prišli záujemcovia, aby si vypočuli vedecké vysvetlenie a vyvrátenie tzv. „náboženských pravd“ (napr. snahu o spochybnenie vývojovej teórie) rezonujúcich v našom spoločenskom živote. Prednášateľ, známy vydavateľ a publicista R. Škoda na margo silnejúcej klerikalizácie v našej spoločnosti poznamenal, že napriek tejto skutočnosti ľudia majú právo byť neveriacimi.

V časopise č. 4/2006 sme si mohli prečítať aj článok pod názvom Duchovný rozmer svetského humanizmu, autorom ktorého je člen nášho klubu Igor Šabek. Našli sme v ňom pozoruhodné myšlienky pochádzajúce z minulosti, z čias, kedy vždy išlo o človeka a o prírodu, o najvyššie hodnoty humanizmu.

Vladimír Falát, Ruženka Berezná
Klub Spoločnosti Prometheus v Prešove

Da Vinciho kód. Pravda a fikcie

**Bart D. Ehrman: Da Vinciho kód. Pravda a fikcia.
Slovenský spisovateľ. Bratislava 2005**

Pod týmto názvom vyšla práca Barta D. Ehrmana, ktorý kriticky a polemicky reaguje na prácu Dana Browna Da Vinciho kód, ktorý zožal obrovský vydavateľský úspech, aký nezaznamenal ani jeden z bestsellerov nedávnych čias. Začiatkom roka 2004 sa predával astronomickou rýchlosťou 100 000 výtlačkov za týždeň. Autor priznáva, že Brownova kniha vzbudila jeho záujem, pretože je to moderná fikcia, ktorá sa zaoberá niektorými z prameňov raného kresťanstva a do istej miery sa o ne opiera. Ide o stratené evanjeliá a to, čo sa v nich píše o Ježišovi.

Uvádza, že vo svojej práci nechce hodnotiť prednosti Da Vinciho kódu, ale chce sa sústrediť na historické základy knihy: historického Ježiša, historickú Máriu Magdalénu, rozvoj raného kresťanstva, rukopisy prvých kresťanských evanjelií, ako aj na rolu, ktorú údajne zohral cisár Konštantín pri vzniku kresťanskej Biblie. Kladie si otázku, čo sa z historického pozadia Brownovej knihy zakladá na pravde a čo je fikcia?

Kriticky pristupovať k zdrojom

Z hľadiska kritických dejín treba k biblickým zdrojom pristupovať ako ku ktorýmkoľvek zdrojom z minulosti – treba ich kriticky preskúmať, aby sme zistili, či sú alebo nie sú spoľahlivé. Treba brať do úvahy, v akej miere sa zhodujú s inými zdrojmi z tých čias – napríklad či im iné zdroje neprotirečia. Všetky zdroje treba prehodnotiť, aby sme zistili, ktoré sú spoľahlivé viac a ktoré menej. Vztahuje sa to aj na zdroje, ktoré sa zaoberajú takou dôležitou postavou, ako je Ježiš – jeho príbeh je obsiahnutý v knihách, ktoré sa dostali do Novej zmluvy, ako aj v knihách, ktoré sa do nej nedostali, napríklad Evanjelium podľa Filipa, ktoré hrá dôležitú úlohu v Da Vinciho kóde.

Väčšina záznamov z minulosti sa nezachovala a je naveky stratená. Týka sa to aj záznamov o živote Ježiša a živote jeho nasledovníkov. Niektoré zo zdrojov, ktoré sa nezachovali, bezpochyby zničili kresťania, ktorým sa poznatky v nich obsiahnuté zdali urážlivé alebo mylné. Väčšina sa ich však nezachovala jednoducho preto, lebo sa ich v istom časovom bode v minulosti už nikto neunúval odpisovať. Jediné písomné zdroje, ktoré máme k dispozícii, pochádzajú z rukopisných kópií dávno pre Gutenbergovým vynálezom tlače v 15. storočí. Našťastie, v nedávnych časoch sa podarilo niektoré z týchto „vzácných“ rukopisov objaviť šťastnou náhodou i cieľným archeologickým výskumom.

V jednotlivých kapitolách práce sa autor snaží brať pri posudzovaní historických

tvrdení v Da Vinciho kóde do úvahy všetky zachované zdroje, kanonizované i nekanonizované, ortodoxné i kacírské, dobre známe i zabudnuté, a usiluje sa dospieť k jasným poznatkom o živote postáv z minulosti z Da Vinciho kódu: Ježiša, Márie Magdalény a cisára Konštantína.

Kresťanstvo ako prenasledované náboženstvo

Veľkú pozornosť venuje úlohe cisára Konštantína v skorom kresťanstve a kresťanstvu ako takému za Konštantínových čias. Vyjadruje sa k tvrdeniu, že Konštantín sa v skutočnosti nikdy neobrátil na kresťanstvo a po celý život zostal pohanom. Kresťanstvo jednoducho použil ako politický prostriedok. Nicejský koncil zvolal roku 325 údajne preto, aby zjednotil kresťanov tým, že ich prinúti uznať za božskú, a nie ľudskú bytosť (predtým kresťania vnímali Ježiša ako človeka). A potom Konštantín položil základy dnešnej Biblie, z ktorej je vylúčená ženskosť a vyzdvihuje sa mužskosť. Muž Ježiš tak ostáva božskou bytosťou.

Prvá vec, nad ktorou sa autor zamýšľa, je smerovanie kresťanstva, ktoré viedlo k známemu obráteniu Konštantína na vieru. Pripomína, že na začiatku štvrtého storočia, ešte pred nástupom Konštantína k moci, tvorili v ríši malú skupinu a trpeli prenasledovaním zo strany majoritných skupín – pohanov a im vládnucich predstaviteľov. Pojem pohan v tomto kontexte nie je negatívny termín. Jednoducho sa vzťahuje na prívržencov všetkých polyteistických náboženstiev v ríši – teda náboženstiev, ktoré uctievali mnohé božstvá. A keďže v ríši všetci s výnimkou židov a kresťanov uctievali mnohé božstvá, patrila k nim väčšina populácie. Božstvá, ktoré uctievali, boli rôzne. V každom prípade pohanské náboženstvá v ríši uctievali mnoho božstiev spôsobom, ktorý považovali za primeraný.

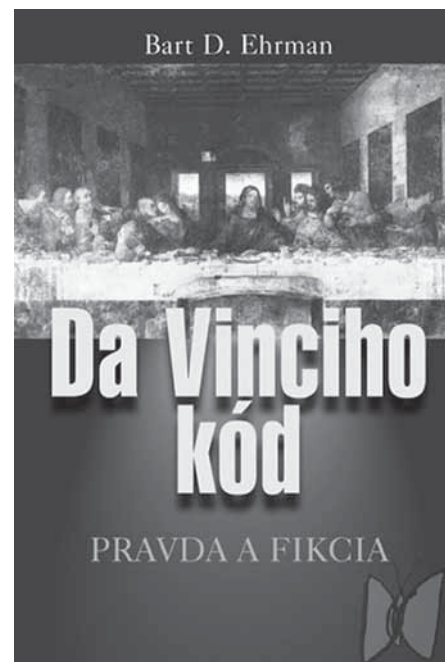
Kresťanstvo bolo od samého začiatku prenasledovaným náboženstvom. Niekedy

raných kresťanov prenasledovali Židia, pretože podľa názoru mnohých Židov sa kresťania rúhali Bohu, keď Ježiša považovali za Mesiáša. S postupom času však prenasledovanie čoraz častejšie uskutočňovali rímski pohanovia a ich úradníci. Dôvod, prečo pohanovia nenávideli kresťanov, súvisí s ich ponímaním bohov.

Prenasledovanie kresťanskej menšiny pohanskou väčšinou vrcholilo za Diokleciána a Maximiána, tesne pred tým, ako sa na scéne objavil Konštantín, ktorý nastúpil v roku 305 po tom, čo sa Dioklecián dobrovoľne vzdal trónu. Po známom „nadprirodzenom zjavení“ pred bitkou na Milvijskom moste, v ktorej zvíťazil a stal sa najvyšším vládcom Západo-rímskej ríše, došlo k zastaveniu nepriateľstva voči kresťanom vydaním Milánskeho ediktu, ktorým sa zaručovala sloboda vyznania všetkým ľuďom v ríši, kresťanom, pohanom i židom.

Úsilie o zjednotenie kresťanov

Je nespochybniteľné, že Konštantínovo obrátenie patrí k najvýznamnejším udalostiam v dejinách západnej civilizácie. Všetci cisári po Konštantínovi, s jediným krátkym prerušením, boli kresťania. Päťdesiat rokov po Konštantínovej smrti bolo už kresťanstvo oficiálnym náboženstvom ríše. Ale ak malo kresťanstvo ríšu zjednotiť, muselo sa najprv zjednotiť samo. To je hlavný dôvod, prečo Konštantín zvolal koncil, na ktorom sa zišlo asi 200–250 biskupov, ktorí mali vyriešiť problémy spôsobujúce rozpory medzi kresťanmi. Zišli sa v meste Nicea. Predmetom debaty bolo, ako chápať Ježišov božský pôvod vo svetle skutočnosti, že je aj človekom. Okrem toho, ako môže byť Bohom Boh aj Ježiš, ak Boh je len jeden? Išlo teda o riešenie dilemy o Ježišovej božskej a ľudskej stránke. Riešenie Kristovej identity bolo veľmi populárne. Stretali sa názory dvoch hlavných predstaviteľov – Ariusa a Atanázia. Väčšina biskupov zavrhol Ariusove tvrdenie a stotožnila sa s názorom Atanázia, čím sa v podstate sformovala kresťanská doktrína.

Autor odmieta tvrdenia Teabinga, že dvadsaťsedem kníh Nového zákona, ktoré sú zahrnuté v dnešnej kresťanskej Biblii, dal dohromady sám Konštantín v úsilí zaručiť jednotu cirkvi, ktorá mala byť zjednocujúcou silou jeho ríše. Tvrdí, že formovanie kánonu Nového zákona bol dlhodobý proces, ktorý sa začal stáročia pred Konštantínom a skončil sa mnoho rokov po jeho smrti.

V polemickom duchu hovorí autor o objavení zvitkov od Mŕtveho mora a dokumentov z Nag Hammadí, konštatujúc, že v týchto dokumentoch sa nehovorí o Svätom gráli. Uznáva však, že niet pochýb o tom, že zvitky od Mŕtveho mora boli najvýznamnejším objavom rukopisov v 20. storočí. Zdôrazňuje fakt, že sa medzi nimi nenachádzajú nijaké kresťanské dokumenty, ale že sú to židovské texty, ktoré vytvorili, odpisovali a používali Židia približne v časoch, keď žil Ježiš (asi 150 pred n. l. – 70 n. l.). Je to ozajstná knižnica dovtedy nedostupných židovských textov. Zrejme najdôležitejšou črtou zvitkov od Mŕtveho mora je, že ozrejmujú ústredné postavenie židovského apokalyptizmu v Ježišovom prostredí.

Na druhej strane, niektoré z dokumentov z Nag Hammadí sú kresťanské a o Ježišovi sa zmieňujú. Sú medzi nimi aj nekanonické evanjeliá, ktoré zjavne vyjadrujú gnostické názory.

Zavrhnuté evanjeliá

Čitateľa iste zaujme ďalšia časť práce, v ktorej sa zaoberá niektorými z ďalších evanjelií zo starých textov, ktoré sa nedostali do Nového zákona. Podľa autora má Teabing pravdu v tom, že cirkev kanonizovala štyri evanjeliá a vylúčila všetky ostatné, zakázala ich používať a v niektorých prípadoch ich zničila, takže kresťania mali v dejinách cirkvi prístup len k rozprávaniu o Ježišovi zaznamenaným v Novom zákone.

Z nekanonizovaných evanjelií ako prvé uvádza – zaujímavé svojím obsahom – rozprávanie nazvané Detské evanjelium podľa Tomáša, ktoré hovorí o Ježišovi v chlapčenskom živote. Je to zábavný opis Ježišových skutkov od útleho detstva, ktoré zaujmú aj súčasných kresťanov. Ježiš tu nie je zobrazený ako človek, ale ako nadľudské zázračné dieťa.

Ďalšie rozprávanie nazvané Evanjelium podľa Petra, sa nezaobrá životom mladého Ježiša, ale jeho poslednými chvíľami. Najznámejším z dokumentov z Nag Hammadí je bezpochyby Koptské evanjelium podľa Tomáša, ktoré pozostáva takmer výlučne zo 114 Ježišových výrokov. Nie sú tu príbehy o Ježišovi: nijaké zázraky, putovania, nijaký súd či smrť, ani zmŕtvychvstanie, nijaké rozprávanie. Práca približuje

čitateľovi aj ďalšie, dôležitejšie nekanonizované evanjeliá podľa Filipa a Márie, ozrejmujú aj úlohu Márie Magdalény v Ježišovom živote a dejinách ranej cirkvi. Pripomína, že Teabing má pravdu v tom, že mnoho evanjelií sa do Nového zákona nedostalo a že zo všetkých, ktoré boli v tom-ktorom období pre nejakú skupinu kresťanov posvätné, sa napokon kanonizovali len štyri a že ďalšie evanjeliá zakázali kresťanom používať cirkevní otcovia. Pre bežného čitateľa je určite zaujímavé tvrdenie, že štyri kanonizované evanjeliá v Novom zákone neboli ani originálnymi záznamami Ježišovho života, ani jedinými evanjeliami dostupnými kresťanom v minulosti.

Dlhé formovanie Nového zákona

Autor nastoľuje rad otázok, hodnotí cisára Konštantína a formovanie kánonu Nového zákona. Cituje slová Teabinga, že „Biblia neprišla faxom z neba“, ale Nový zákon vznikol dlhé časové obdobie a bol výsledkom zdĺhavých nezhôd medzi kresťanmi pri rozhodovaní o tom, ktoré knižky zaradiť a ktoré vynechať. Utváranie Nového zákona bol v skutočnosti dlhodobý proces, ktorý sa začal stáročia pred Konštantínom a završil sa až dlho po jeho smrti. Pre niektorých ľudí môže byť šokujúce, že kánon

pochádzajúci z dvadsiatich siedmich kníh nebol uzavretý ani tristo alebo viac rokov po tom, ako boli knihy Nového zákona napísané. V skutočnosti prvá zmienka o dnešných dvadsiatich siedmich knihách Nového zákona pochádza takmer z konca 4. storočia, asi 50 rokov po Konštantínovej smrti.

V liste napísanom roku 367 n. l. zaradil Anastázios medzi svoje rady zoznam kníh, ktoré je vhodné čítať v kostole ako kanonizované. Vymenoval pritom dvadsaťsedem kníh z dnešného Nového zákona, nič viac ani menej. To znamená začiatok konca formovania kánonu kresťanskej Biblie. Ešte niekoľko desaťročí sa o tejto záležitosti diskutovalo, napokon však väčšina kresťanov zhodla na kánone, ktorý stanovil Anastázios.

Zaujímavé údaje obsahuje časť o Ježišovi a Magdaléne či rozbor historických údajov o Ježišovi. Čitateľa určite zaujmú aj informácie o rozporoch v údajoch v kanonizovaných evanjeliách, o ženách v Ježišovej družine, o ženách v starom kresťanstve a cirkevných spoločenstvách, o princípe ženstva v starom kresťanstve a pod.

Spisovateľ, nie historik

Práca Barta Ehrmana je svojím obsahom i štýlom úplne iná ako Da Vinciho kód. Danovi Brownovi vyslovil poklonu, keď napísal, že Da Vinciho kód sa stal bestsellerom, jeho príbeh má spád, je košatý, pôsobivý a očarujúci. A historické momenty k minulosti, o ktorej sa diskutuje – najmä kresťanský starovek – sú do fikcie začlenené tak dobre, že máme pocit, že takmer bez námahy získame informácie o Ježišovi, Márii Magdaléne, cisárovi Konštantínovi, o formovaní kresťanskej Biblie a nekanonických evanjeliách. Pritom správne a kriticky hovorí, že Dan Brown je spisovateľ, nie odborník na históriu. Áno, nejde o vedecké, historické dielo, ale Da Vinciho kód zaujal ľudí v mnohých historických otázkach týkajúcich sa starého kresťanstva. Dan Brown písal fikciu, ale svojou prácou otvoril dvere aj ľuďom, ktorí sa chcú dozvedieť o minulosti pravdu, ktorá sa nezakladá na fiktívnom rozprávaní o hľadaní grálu, ale na historických záznamoch.

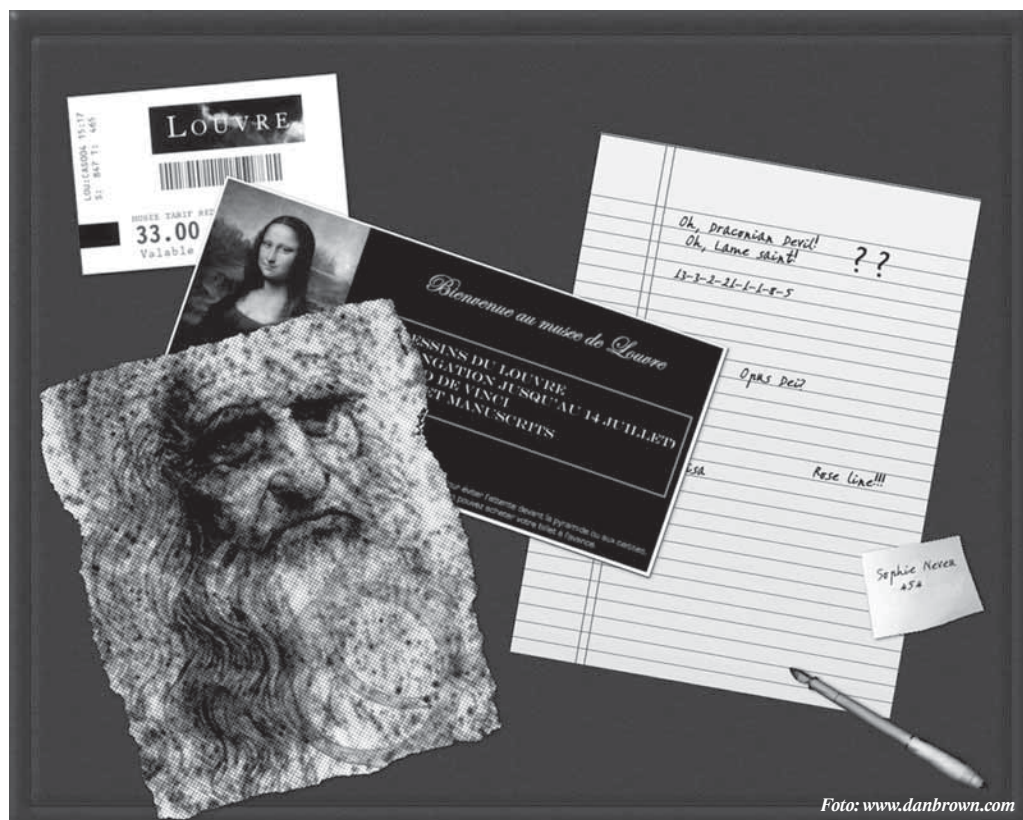

Foto: www.danbrown.com

Prof. Ladislav Hubenák

Večný kalendár

V rôznych disciplínach, napríklad v historiografii, kriminalistike, justícii, ale aj v bežnom živote sa občas vyskytuje problém určiť, aký deň v týždni predstavuje určitý dátum. Takúto úlohu možno riešiť pomocou matematických formuliek, no rýchlejšie nás k výsledku privádzajú tzv. večné kalendáre.

Pomerne známe sú rôzne večné kalendáre vo forme tabuliek. V tomto článku predstavujeme iný druh večného kalendára, a sice večný kalendár skonštruovaný vo forme nomogramu. Manipulácia s ním je veľmi jednoduchá, rýchla a prehľadná.

Určime si napríklad, aký deň v týždni bol 28. jún 1914, keď bol spáchaný v Sarajeve atentát na Františka Ferdinanda, ktorý viedol k vypuknutiu prvej svetovej vojny.

Postupujeme tak, že daný dátum čítame odzadu a príslušné číselné údaje vyhľadávame na jednotlivých stupniciach. A tak v danom prípade najprv vyhľadáme údaj 4 na stupnici *Roky* a nájdený bod spojíme (niťou, pravítkom) s bodom 19 na stupnici *Storočia* (gregoriánsky kalendár) – získaná spojnica pretína pomocnú stupnicu *M* v bode *c*; ďalej bod *c* (na *M*) spojíme s bodom VI na stupnici *Mesiace* – táto spojnica pretne druhú pomocnú stupnicu *N* v bode *E*. A nakoniec, spojnica bodu *E* (na *N*) s bodom 28 na stupnici *Dni* pretne stupnicu *Dni v týždni* v bode Ne. Povestný sarajevský atentát sa teda odohral v nedeľu (pozri nomogram).

Na stupniciach *Storočia*, *Mesiace*, *Dni*, *Dni v týždni* sa objavujú niektoré údaje viac ráz – tým sa dosiahlo, že na týchto stupniciach vždy možno nájsť také vhodné body s pri-

slušnými kótami, ktorých spojnica pretína ďalšiu stupnicu v jej zobrazovanom rozsahu. Vzhľadom na takto rozšírené stupnice možno pri riešení konkrétnych úloh postupovať aj viacerými spôsobmi (na nomograme sú naznačené dve cesty pri riešení predchádzajúceho príkladu).

Všimnime si tiež, že na stupnici *Roky* sú podčiarknuté priestupné roky – v týchto rokoch treba aj na stupnici *Mesiace* používať v prípade januárových a februárových dátumov len podčiarknuté mesiace *I.* resp. *II.*

V ukážkovom príklade sme použili ľavú stranu stupnice *Storočia*, platnú pre gregoriánsky kalendár. V tomto kalendári sú roky, ktorých leto počet sa končí na 00, priestupnými len vtedy, ak číslo udávajúce storočie je deliteľné štyrmi – teda roky 1600 a 2000 boli priestupné, ale roky 1700, 1800 a 1900 boli obyčajné. V juliánskom kalendári, ktorý zaviedol Július Cézár v roku 46 pred n. l. (a ktorý sa ešte aj dnes používa pri určovaní sviatkov v pravoslávnej cirkvi), sú všetky roky s leto počtom končiacim sa na 00 priestupné.

Gregoriánsky kalendár platí od 15. 10. 1582 a zaviedol ho pápež Gregor XIII. Do štvrtku 4. 10. 1582 platil juliánsky kalendár – v nasledujúcom dni platil už kalendár gregoriánsky a ukazoval piatok 15. 10. 1582;

desať dní od 5. 10. do 14. 10. 1582 nejstvovalo. V uvedenom termíne však gregoriánsky kalendár zaviedli len štyri štáty (Taliansko, Španielsko, Portugalsko a Poľsko) – ďalšie štáty sa pridávali postupne. V Uhorsku začal platiť gregoriánsky kalendár až o päť rokov: po sobote 21. 10. 1587 (posledný dátum juliánskeho kalendára) nasledovala nedeľa 1. 11. 1587 (prvý dátum gregoriánskeho kalendára).

V druhom príklade si určíme, aký deň v týždni bol 16. júl 622, deň úteku Mohameda do Mediny (začiatok mohamedánskej časomier). Pre rok 622 prichádza do úvahy len juliánsky kalendár (gregoriánsky ešte nejstvoval). Tri kroky riešenia úlohy možno v skrátenej podobe napísať takto:

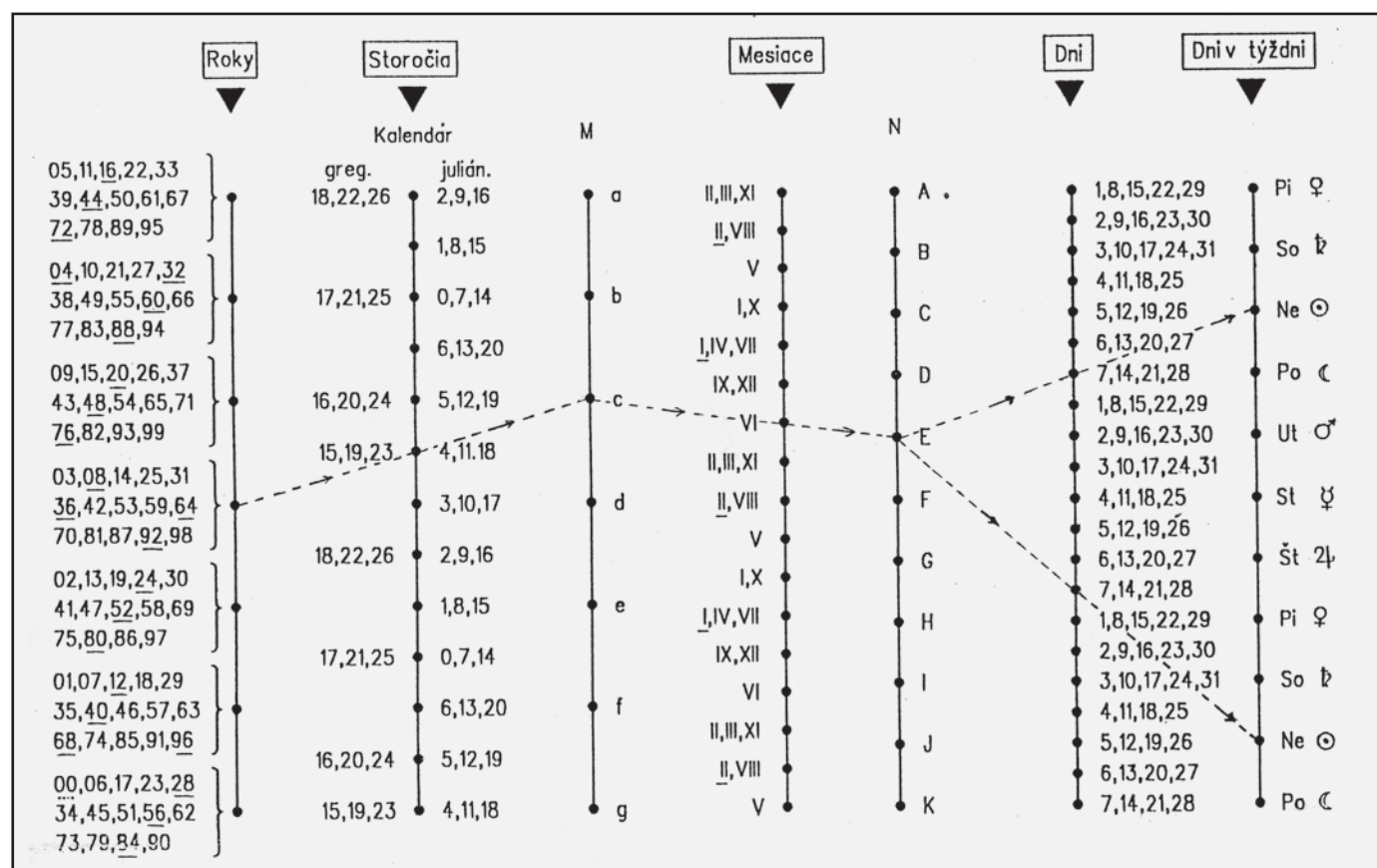
22 (*Roky*) – 6 (*Storočia*, jul. kal.) – d (*M*)
d (*M*) – VII (*Mesiace*) – I (*N*), resp. B (*N*)
I, resp. B (*N*) – 16 (*Dni*) – Pi (*Dni v týždni*)
16. júl 622 bol teda piatok.

Týždeň ako opakujúci sa cyklus siedmich dní bol zavedený v Rímskej ríši v roku 321 n. l. Dni v staroveku boli pomenované podľa bohov: deň Luny, Marsa, Merkúra, Jupitera, Venuše, Saturna a Slnka (zvyšky tohto sa zachovali doteraz vo viacerých jazykoch – napr. vo francúzštine, angličtine, nemčine). Na nomograme je toto pomenovanie dni vyjadrené tak, že vedľa skratiek dní na stupnici *Dni v týždni* sú zakreslené aj znaky nebeských telies, ktoré reprezentovali uvedené božstvá na oblohe.

Anton Daniel

Poznámka:

Prvý večný kalendár vo forme nomogramu bol uverejnený v časopise *Sterne* (A. Daniel, *Ein ewiger Kalender in Nomogrammform*, Leipzig, 1989). Tam publikovaný nomogram je v tomto článku čiastočne prepracovaný.

Čítanie na nomograme: 28. jún 1914 bola nedeľa

Čo povedali slávni o človeku

Človek je tým, čo z neho urobí dedičnosť a okolie.

U. Sinclair

Človek je úžasne silný, keď už nemá vôbec žiadne ilúzie.

H. Mann

Hovor pravdu a konaj dobro!

J.-J. Rousseau

Existujú iba dvaja dokonalí ľudia: jeden mŕtvy, druhý nenarodený.

W. Diehl

Svet hľadá ľudí, ktorí dokážu niečo urobiť, nie ľudí, ktorí vedú vysvetľovať, prečo niečo neurobili.

Rowlandová

Naším ideálom bude celý, skutočný, všestranný, dokonalý, vzdelaný človek.

L. Feuerbach

Ľudia nie sú horší, ako boli. Len spravodajstvo o ich činoch je teraz dokonalejšie.

J. B. Priestley

Hodnotenie človeka má vychádzať z toho, čo dáva, nie z toho, čo je schopný získať.

A. Einstein

Na svete žijú dva typy ľudí: tí, ktorí bohatstvo vytvárajú, a tí, ktorí sa oň rujú.

H. Selye

Viac ako čokoľvek iné bránia ľuďom majetkové záujmy, aby žili voľne a šťastne.

B. Russell

Majú komfort, majú hojnosť všetkého, majú moc. Majú všetko vonkajšie, všetko, na čom nezáleží.

L. Feuchtwanger

Dovoľme ľuďom, aby boli šťastní podľa ich vlastného uváženia.

B. Prus

Neodsudzuj druhého človeka, pokiaľ si nebol v jeho situácii.

Talmud

Nemôžeme byť spravodliví, ak nie sme ľudskí.

Vauvenargues

Ak chceš poznať ľudí, pozri sa na ich prácu!

F. Schiller

Zarábanie peňazí nemôže byť jediným ľudským záujmom.

S. Johnson

KACÍRSKE SENTENCIE

POHLAD NA MAPU

Na súčasnej mape sveta presakujú krvavé škvrny.

• • • • •

ZDANLIVO KREŠŤAN

Je to maskovaný moslim! Po meste má rozptýlený hárem.

• • • • •

STABILIZAČNÁ FÁZA

Stabilizačná fáza všetkých revolúcií: Učenci odstraňujú od válovov mučeníkov.

• • • • •

TRPKÉ POZNANIE

Viem, že ľudia sú smrteľní. Nesmrteľné sú iba anekdoty.

• • • • •

ROZHLIADOL SOM SA

Rozhliadol som sa a čo vidím? Ľudia odviazaní z reťaze uviazli v krčme!

• • • • •

SUPEROPTIMISTA

Necíti sa byť starcom, hoci na jeho dôchodok číhajú už tri generácie jeho potomkov.

• • • • •

CHVÍLKA POÉZIE

Kľby mlčia, žĺčník je pokojný, oči neštípu, hlava nebolí... Taká je krásna chvíľka poézie v živote dôchodcu.

• • • • •

MAŇANA

Mexičan odkladá všetko na zajtra, Slovák zasa všetko až na dôchodok.

• • • • •

VAROVANIE

Neprekračujte masív, pretože na druhej strane je práve také isté údolie tieňov.

• • • • •

OPTIMISTICKÁ SPRÁVA

Mosty sú postavené a raz možno pod nimi potečie rieka.

• • • • •

ČO VLÁDNE SVETOM?

Svetom vládnu paradoxy. Ak si chce Spolok na ochranu zvierat obstará základný kapitál, musí usporiadať býčie zápasy.

• • • • •

ČO BY Povedala DNES

Čo by povedala Jana z Arku dnes? Keď ste vlastencom namiesto vlastníkom, to provokuje k vášmu upáleniu nielen Angličanov!

Milan Kenda

Knižné novinky

NEŠPOR, Zdeněk: Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století. Ústí n.L.: Albis international, 2006. 693 s.

Práca vychádza z autorovej dizertácie a zahŕňa prechod od starého náboženského poriadku k novému, sekulárnemu. Autor materiál v knihe rozdelil do troch nosných kapitol, v ktorých charakterizuje zbožnosť starého režimu (1732 – 1781), religiozitu Tolerančnej doby (1781 – 1846), náboženstvo na prahu občianskej spoločnosti (1848 – 1861). Rozbor českej ľudovej zbožnosti dokumentuje dôsledky zmien v sledovanom období, ktoré sú badateľné dodnes, lebo korene českej sekularizácie a ateizmu možno nájsť práve tu. Obidve storočia priniesli masové rozšírenie osvietenckého pohľadu na svet i náboženstvo.

KADARÉ, Ismail: Aischylos, ten veľký smoliar. Bratislava: Kalligram, 2006. 144 s.

Vychádzajúc z Aischylových drám, autor hľadá odpoveď na rôzne otázky súvisiace s históriou dramatického žánru: zaujima ho pôvod gréckej tragédie (autor tu predkladá vlastnú teóriu jej vzniku), problém slobody umeleckej tvorby v antickom Grécku, úloha starého Ríma pri zaradení gréckych tragédií do kánonu európskeho kultúrneho dedičstva, príčiny zániku tragického žánru v stredoveku a okolnosti jeho neskoršieho znovuzrodenia, aktuálnosť morálneho posolstva antických tragédií pre novovek. Pri rekonštrukcii kultúrneho kontextu antickej gréckej literatúry Kadaré pripomína vplyvy národov starovekého Balkánu na kultúru dobového Grécka, zamýšľa sa aj nad novšími dejinami balkánskych národov a zvláštnu pozornosť venuje ich starobylému kultúrnemu dedičstvu. Kniha prináša hodnotné podnety pre klasických filológov, literárnych vedcov či teatrologov, ako aj pre všetkých záujemcov o historickú a kultúrnu problematiku Balkánskeho polostrova.

HOLLINGHURST, Alan: Linie krásy. Praha: Odeon, 2006. 448 s.

„Homosexuálny“ román – tak sa o tomto diele s iróniou vyjadrila britská tlač. Autor sa netají svojou orientáciou a o láske medzi mužmi rozpráva otvorene. Román zachytáva štyri roky života Nicka Guesta, mladíka zo skromných pomerov a absolventa Oxfordu, ktorý má možnosť bývať honosnom londýnskom dome konzervatívneho poslanca Feddena. Nick, priahnucci po vybranom štýle, sa tu cíti ako doma. Potom však spozná prvú skutočnú lásku, londýnsku gej scénu, kokaín, AIDS... Dej sa odohráva v 80. rokoch za vlády M. Thatcherovej a rámuju ho parlamentné voľby. Britská politická scéna je tu vykreslená so štipľavou iróniou; vzostup a pád prežije nielen kariérista Fedden, ale aj Nick. Všadeprítomný motív krásy sprevádza hrdinovo rozčarovanie z toho, že spoločenská smotánka, ku ktorej chcel patriť, si krásu necení.

FROUZOVÁ, Magdaléna: Mříže v ráji. Muslimské ženy v Evropě. Praha: Vyšehrad, 2006. 173 s.

O máločom se dnes hovorí toľko ako o moslimoch v Európe – spravidla však v súvislosti s témami ako terorizmus, integrácia a problémy spolunažívania. Zato o ženách moslimkách sa hovorí málo. A ak aj, ich obraz býva redukovaný na „utláčanú ženu v domácnosti“. Vo svojej knihe Magdaléna Frouzová prináša príbehy žien, ktoré sa narodili alebo strávili nejakú časť svojho života v Európe. Ukazuje, aké rozličné sú ich životné štýly, názory na svet, stupeň integrácie, postoj k Európe, a že je nemožné považovať ich za homogénnu skupinu. Zároveň skladá mozaiku mentalít a kultúr európskych národov. O svojom živote „moslimky v Európe“ hovorí medzi inými slávna módna návrhárka z Veľkej Británie, senátorka z Belgicka, obeť ženskej obriezky z Rakúska, staršia žena, ktorá obetovala celý život v Nemecku boju za svoju vlasť, priateľka atentátnika z 11. septembra 2001, moslimka vydaná za Čecha, moslimská feministka, obeť núteného sobáša a ďalšie.

Detská Zelená planéta

Súťaž do pozornosti šikovných detí, ich rodičov, učiteľov, vychovávateľov

Ekológia je veľmi dôležitá vec. To, ako sa hovorí, dnes vie už aj malé dieťa. No a keďže medzi našimi čitateľmi nie sú jednoducho „malé deti“, ale aj žiaci druhého stupňa základnej školy a stredoškoláci, tí, samozrejme, o ochrane prírody, teda ekológii vedia naozaj dosť.

Stým, že dnešné mladá generácia je múdra, šikovní, rozhladená, aktívna aj v tejto oblasti, rátať aj vedenie Všeruskkej spoločnosti detského ekologického hnutia Zelená planéta, ktoré je organizátorom Medzinárodného detského ekologického fóra Zelená planéta. Medzi jej patrónov patria naozaj významné inštitúcie – Rada federácie Federálneho zhromaždenia (senátu) Ruskej federácie, Ministerstvo zahraničných vecí RF, Federálna agentúra Lesného hospodárstva FR, Federálna agentúra atómovej energie RF a iné.

A práve toto detské ekologické fórum Zelená planéta je vyhlasovateľom rovnomennej súťaže. Je rozdelená na viaceré oblasti: na písanie vedeckých projektov, publicistických a literárnu tvorbu, výtvarné práce, fotografie, vytváranie internetových stránok či divadelné predstavenia na ekologickú tému, výrobky z prírodného materiálu, modely oblečenia z ekologicky čistých látok, materiálov, a nechýba ani súťaž folklórnych súborov národov sveta.

Medzi víťazmi i Slovák

Ako vidíte, oblastí, v ktorých môžu deti od 6 do 18 rokov ukázať svoj um a šikovnosť, je naozaj dosť. Dokázali to aj tisíce detí zo 17 krajín v predchádzajúcom ročníku súťaže. Za Slovensko sa na ňom zúčastnili študenti z Gymnázia Einsteinova v Bratislave, ktoré je bilingválnym gymnáziom s ruským jazykom. A nebolo to nadarmo, veď jeden z nich, Andrej

Števkó, sa stal držiteľom Veľkej ceny súťaže v odbore literárnych publikácií na ekologickú tému. Porotu zaujala jeho práca Celonárodné nešťastie spôsobené víchricou vo Vysokých Tatrách.

Veríme, že tento rok budú účastníkmi Zelené planéty oveľa viac šikovných detí zo Slovenska. Pretože po dohode s vyhlasovateľmi súťaže sa v roku 2007 jej patrónom a organizátorom na Slovensku sa stáva práve časopis Prometheus. Práve v našom detskom okienku budeme prinášať propozície a informácie o priebehu súťaže, práve naša redakcia bude zabezpečovať spojenie s organizátormi v Ruskej federácii.

Začíname práve v tomto dvojčíse, keď malým i „dospeláckym“ čitateľom prinášame niektoré zaujímavosti a výsledky z minulého ročníku a témy a podmienky súťaže Zelená planéta 2007. Tak teda po poriadku.

Minulý ročník mal naozaj veľa účastníkov – 2 476 detských kolektívov a 23 572 jednotlivcov z Arménska, Bieloruska, Bulharska,

Cypru, Čiernej Hory, Kazachstanu, Kirgizska, Moldavska, NSR, Ruska, Rumunska, Slovenska, Srbska, Tadžikistanu, Tajvanu, Uzbekistanu a Ukrajiny. Slovenskí študenti bilingválneho Gymnázia na Einsteinovej ul. v Bratislave boli aktívni hneď v troch oblastiach – v písaní vedeckých prác na ekologickú tému, výtvarnej a folklórnej súťaži.

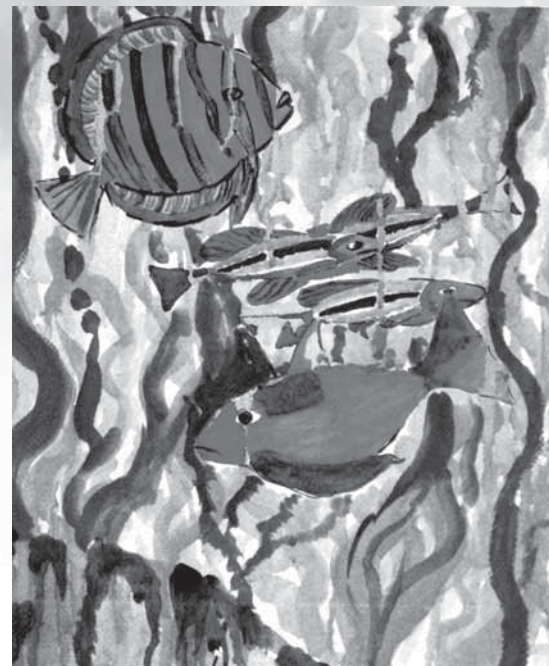
Zelená planéta 2007 sa nesie v znamení hlavnej myšlienky Dialóg kultúr – od spoznávanie k úcte. Ako pre náš časopis počas jesennej návštevy Slovenska povedala Marina Valentinovna Medvedevová, predsedníčka vedenia Všeruského spoločenského detského ekologického hnutia Zelená planéta, ide o to, „aby aj vďaka tejto súťaži sa chlapci a dievčatá zoznamovali s históriou, vedou a technikou, báдали, ale aj sa stále spoznávali, komunikovali medzi sebou a tak vlastne spoločne vytvárali lepší svet pre seba i svojich rodičov, staršie i budúce generácie. Veď v podmienkach globalizácie pre mnohé krajiny celosvetová podpora kultúrnej rôznorodosti i medzikultúrneho dialógu ako základných faktorov stáleho a harmonického rozvoja zaberá v sfére kultúry vedúce miesto. Kultúrna rôznorodosť dnes, to je produkt mnohostoročného vzájomného pôsobenia človeka s prírodou, vzájomného pôsobenia medzi ľuďmi a rozličnými tradíciami, presvedčením a spôsobom života.

Ruské Laponsko, Alena Kudrjavceva, 14 rokov, Zapolarnyj, Rusko

Otvárajú jar, Anton Golopulosov, 15 rokov, Mcensk, Rusko

Moje more, Medina Karaeva, 11 rokov, Limasol, Cyprus

Úcta ku kultúrnym tradíciám, dialóg a spolupráca v ovzduší dôvery, trpezlivosti, vzájomného pochopenia sú zárukou mieru a medzinárodnej bezpečnosti.

Jednou z dôležitých záloh zvýšenia duchovného, intelektuálneho a tvorivého potenciálu každej krajiny sú nadané deti. Práve v nich v prvom rade sa očakáva, že sa stanú účastníkmi medzinárodnej spolupráce na všetkých úrovniach, v základe ktorého je dialóg kultúr. Iba v procese spoznávania svojich potenciálnych partnerov môžu vzniknúť medzinárodné projekty založené na vzájomnej úcte. Možno práve preto má Medzinárodné detské ekologické fórum Zelená planéta takú odozvu medzi deťmi i dospelými, politikmi, podnikateľmi, vedcami i kultúrnou obcou, hovorí M. V. Medvedevová.

Keďže rok 2007 je rokom ruského jazyka vo svete, písomné práce – teda vedecké práce na ekologickú tému, malé

eseje, poviedky či básničky treba posielat najmä v ruštine, ale môžu byť aj v angličtine.

Všetkým dobre známe, že vo výtvarnej či folklórnej oblasti je jazyk nepodstatný. A preto do tejto časti súťaže sa môže zapojiť naozaj každý šikovný žiak v niektorej zo spomínaných oblastí. Jednotlivci i detské kolektívy zo základných či stredných škôl zo základných či stredných škôl, aj detských centier voľného času, detských výtvarných štúdií, detských domovov. V minulom ročníku nebolo vôbec žiadnou výnimkou, že medzi účastníkmi, ba i víťazmi boli jednotlivci i kolektívy aj zo špeciálnych škôl, deti nepočujúce, so zhoršenou motorikou či s vývinovými a zdravotnými problémami. Aj hendikepované deti, ktorým však príroda nedostatky v jednej oblasti vynahradila výnimočnými schopnosťami v zručnosti či výtvarnom talente.

Tento ročník súťaže Zelená

planéta bude zaujímavý i tým, že v kategóriách výtvarných prác, vo folklórnej súťaži budú najlepší 14- až 16-roční účastníci z krajín Visegrádskej štvorky odmenení aj ináč – desiatka z nich v rámci autobusového putovania predstaví svoje diela vrstovníkom z týchto štátov.

Deti a ich rodičia, učelia a ďalší záujemcovia z Bratislavy a jej okolia sa mohli zoznámiť s časťou najlepších výtvarných prác Zelené planéty 2006 v Ruskom centre vedy a kultúry v našom hlavnom meste v jeseni minulého roku. Obdivovali tam 25 výtvarných prác školákov zo Slovenska, Arménska, Bieloruska, Bulharska, Rumunska, Ruska a Srbska.

Ako povedala M. V. Medvedevová, výstava detských obrazov Zelená planéta očami detí je vizitkou každoročného detského ekologického fóra, je vyjadrením úprimnosti, fantastického videnia farieb, prírody, otvorenej lásky

k najdrahšiemu pre detskú dušu – ku kráse Zeme, lesa, riek, jazier, vtákov a zvierat, pretože to všetko možno vidieť na obrazoch dievčat a chlapcov. Jeden z návštevníkov jednej z výstav napísal: Akoby nie farbami a štetcami, ale čistou detskou dušou boli nakreslené tieto obrazy.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Pevne veríme, že obrazy, ale i ďalšie diela vytvorené čistou detskou dušou, no aj zaujímavé vedecké bádania vytvorí v rámci súťaže Zelená planéta čo najviac detí zo Slovenska. S prípravou môžete začať už teraz. Dobré sa zoznámiť s témami, vybrať si kategóriu či kategórie, v ktorých by ste boli najviac doma. Na škodu asi nebude ani poradiť sa s rodičmi, učiteľmi, vedúcimi krúžkov či priateľmi. A v neposlednom rade si predplatiť náš časopis na rok 2007, aby ste pravidelne dostávali najnovšie informácie, inštrukcie a mohli sa podľa nich riadiť.

Nástup civilizácie, Anastázia Epochina, 16 rokov, Petropavlovsk, Rusko

Po daždi, obal na čokoládu, Pavel, Dernov, 10 rokov, Dorochovo, Rusko

Teta (hlina, kvaš), Nastá Malova, 12 rokov, Balakovo, Rusko

Kolekcia „Smútočný motív pri rieke“, detský kolektív Štúdia detskej módy, Petrohrad, Rusko

Nech je vždy slnko!, Alexandra Lukaševa, 7 rokov, Toržok, Rusko

Naproti všetkým vetrom, Jegor Nikiforov, 16 rokov, Novorossijsk, Rusko

Slovník ateistu

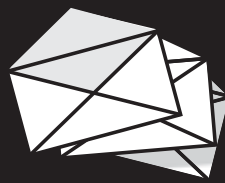
TEÓRIA PODVODU – Podľa takzvanej teórie podvodu alebo klamu je náboženstvo produktom vedomého klamaní ľudí vládcami, zákonodarcami, filozofmi a kňazmi. Takéto názory existovali už v staroveku, v Indii a Grécku. V stredoveku vznikla v tomto duchu povest O troch klamároch – Mojžišovi, Kristovi a Mohamedovi. V novoveku nachádzala teória podvodu stúpcov v radoch deistov a osvietencov.

Pri vzniku, existencii a pôsobení náboženstva svoju úlohu naozaj zohráva faktor ilúzie, mystifikácie, sebaklamu i klamu. Názor radikálneho antiklerikalizmu a vulgárneho bezverectva, podľa ktorého náboženstvo vzniklo pri stretnutí hlupáka s podvodníkom, však neobstojí. Skutočné príčiny vzniku a existencie náboženstva, ako aj podmienky a formy jeho pôsobenia sú oveľa hlbšie a zložitejšie.

Stručne povedané, historicky sú náboženské predstavy duchovným produktom človeka v reálnych podmienkach jeho života. Sú najmä jeho osobitnou reakciou na vonkajšie prírodné a spoločenské sily, ktorých podstatu nepozná, ktoré nevie ovládnuť, proti ktorým je často celkom bezmocný. Náboženstvo má teda reálny pozemský základ. V náboženskom odraze skutočnosti sa tieto vonkajšie mocné, pozemské sily transformujú na nadpozemské, „nadprirodzené“. Vzniká komplex vzájomne podmienených predstáv a postojov: závislosť ľudí od tohto „nadprirodzena“, viera v možnosť človeka určitými aktivitami (modlenie, prosby, uctievanie, dary, obete) „nadprirodzeno“ ovplyvniť – nakloniť si božstvo s cieľom získať od neho niečo dobré, alebo niečo zlé od seba odvrátiť. Náboženské aktivity človeka tak osobitným spôsobom odrážajú jeho životnú situáciu, problémy, potreby, túžby, obavy a nádeje. Náboženstvo má teda ľudský obsah. Pre svoj pozemský základ a ľudský obsah nie je nejakým čírym výmyslom alebo nezmyslom. Nemôže byť ani len výsledkom vonkajšieho pôsobenia v zmysle takzvanej teórie podvodu.

S rastom vplyvu ľudí na prírodné a sociálne podmienky ich existencie nadobúda moment skutočného a aktívneho čoraz väčšiu prevahu nad magickým, mystickým a iluzívnym. Celý civilizačný vývin ľudstva je vlastne zvyšovaním jeho možností a schopností riadiť vlastný osud. Táto postupná emancipácia však nie je ani v modernej dobe absolútna. Odhladiť od živelných pohrôm a ekologických hrozieb je na svete ešte veľa biedy, hladu a utrpenia. Naďalej pôsobí komplex existenciálnych faktorov a problémov – neistota, strach z budúcnosti, životné tragédie, choroby, smrť blízkych ľudí a konečnosť bytia každého jedinca. To všetko predstavuje ešte aj dnes potenciálny a pre mnohých ľudí reálny prameň ich náboženských predstáv, názorov a postojov.

Na druhej strane, práve na základe pochopenia skutočných príčin a mechanizmov vzniku a pôsobenia náboženstva na základe vedeckých poznatkov, príslušných filozofických a logických záverov a autonómnej, nenáboženskej etiky rozširujú sa dnes rady uvedomených stúpcov vedy a svetského humanizmu.

Z listov čitateľov

Nedávno sa začalo znovu hovoriť o zákone o cirkvách. A nielen tak náhodou, ale ako vyplynulo zo správ, jedným z dôvodov bolo aj to, že koncom roku 2006 požiadala skupina občanov SR o zaregistrovanie Cirkvi ateistov. Získali podpisy vyše 20-tisíc občanov SR a tak splnili súčasný zákon o registrácii cirkví.

Viem, že už dávno sa v rámci Spoločnosti Prometheus diskutovalo o tom, ako dosiahnuť, aby ľudia, ktorí neveria v nadprirodzené bytosti, neboli po roku 1989 diskriminovaní. Veď celé roky cirkvi, ktoré ešte v novembri 1989 demonštrovali za odluku cirkvi od štátu, teraz odluku nechcú a berú od štátu milióny korún. V roku 2006 to bolo vraj takmer 900 mil. Sk. A my nič. Hoci aj podľa posledného sčítania ľudí je nás viac ako trištvrte milióna a sme vlastne druhá najväčšia skupina podľa „vierovyznania“ (moja viera je v zdravý rozum, a nie vo „všemohúceho“)! Hneď po katolíkoch.. No celé roky nič, hoci státisíce nenábožensky založených ľudí platia dane.

Preto, ak už Spoločnosť Prometheus napriek snahám od štátu nedostala ani korunu, držala som palce odvážlivcom, možno aj „provokatérom“, ktorí požiadali o zaregistrovanie Cirkvi ateistov.

Teraz túto otázku plánujú riešiť v Národnej rade. Chcú zmeniť zákon, aby nová cirkev – teda aj ateistická, musela najskôr dokázať, že má 20-tisíc členov. Nie sympatizantov, ale členov. Dokazovali to vari ostatné cirkvi? Je všeobecne známe, že na Slovensku je najviac rímskokatolíkov. Dokazovali však grékokatolíci, svedkovia Jehovovi, baptisti, starokatolíci a ďalší, koľko ich je? Dávali niekomu zoznamy? Neexistuje náhodou v SR zákon o ochrane osobných údajov? Nehovoriac už o tom, že náboženské presvedčenia by podľa mňa malo byť súkromnou vecou občana.

Myslím si, že nejde len o to, čo občas počuť od navrhovateľov tejto novely zákona o registrácii cirkví – aby u nás neboli oficiálne zaregistrovaní mohamedáni. (Tu vzniká otázka – prečo, veď každá cirkev, čítala som si to aj v časopise Prometheus, má v sebe prvky fanatizmu, každá má svoju nevyvrátiteľnú pravdu, každá je najlepšia, jediná, pravá....) Myslím si, že je to aj preto, lebo sa konečne vzchopila skupina ľudí a urobila čosi preto, aby ateisti neboli utláčani, aby mali aj financie na širšiu činnosť.

Napište nám viac o tejto téme, vzchopme sa a urobme niečo konkrétne pre to, aby sme aj my mali peniaze na našu činnosť a aktivity.

Anna Necpalová, Žarnovica

Ad: Prometheus 4/2006

Nedávno sa mi dostal do rúk Váš časopis Prometheus, ktorý ma veľmi prekvapil, pretože veľmi tvrdo kritizuje katolícku cirkev. Nedá mi teda, aby som sa nevyjadril k Vašim článkom. Ja osobne som sa nestretol s tým, že by voči mne alebo voči Slovensku nejaká cirkev a hlavne nie katolícka uplatňovala nejaké politicko-mocenské nároky. V textoch, ktoré tu publikujete, neexistuje objektivita a úcta k pravde. Vy sami sa vydávate za humanistov a osvietencov, ale v skutočnosti ste od ideálov humanizmu a osvietenstva ďaleko. Prečo?

Dnešné humanistické ideály sa nesmú a nemôžu zaoberať len a len kritikou katolíckej cirkvi a náboženstva, pretože by sa stali len veľmi obmedzenými a pre nikoho by neboli zaujímavé. Dnešný humanizmus musí stáť na otázke: Čo je pravda? Je pravda objektívna, je len jedna

pravda? A ďalej sa vo vzťahu k náboženstvu musíte pýtať: Dáva toto vierovyznanie, toto náboženstvo ideály dobra, alebo ideály zla?

Ak si vezmete katolícku cirkev, pokúša sa svetu ukázať, že zlo je dobré? Nie, pokúša sa ľuďom uviesť dôvody, prečo je zlo zlé a snaží sa ich odvracať od všetkého zlého. V dnešnom svete na to teda potrebuje aj určité finančné prostriedky. Som udivený, že zorný uhol Vášho pohľadu sa upiera len a len na katolíkov.

Do svojich článkov síce vnášate pravdu, čo robíte dobre, ale túto pravdu dopĺňate propagandou zameranou na Váš samých. Nehľadáte pravdu, ale lož! Ak aj pravdu hľadáte, podopierate ju lžami.

Som rád, že dokážete povedať to, čo si myslíte, ale Vaše názory sú v mnohom mylné. Pokúste sa svoju kritiku zamerať aj na samých seba. Kdesi v Prometheovi obhajujete ateizmus. Keby ste kritizovali ateistov, mali by ste zapísaných viac strán, ako si myslíte. Myslím si, že nie ste humanisti, že sa zameriavate na boj proti cirkvi a vydávate ju a ostatné náboženské spoločnosti za bludárov. Myslím si, že nedobro robíte osvetu, aj keď si myslíte, že sa Vám darí, pretože kritizovať toho druhého je najlepšie.

Váš čitateľ Rado

Na Vašu stránku som sa dostal čírou náhodou, počas hľadania doplnujúceho materiálu na seminárnu prácu. Písali ste o nepravdách a krutostiach napísaných v Biblii. I keď som Bibliu čítal a súhlasím, že je možné

pozastaviť sa nad niektorými, povedzme, nezmyslami, je tu potrebné podotknúť, že nie je správne, keď píšete, že Biblia nabáda k niektorým nemravným, nemorálnym či nehumánnym veciam. Pokiaľ viem, Biblia nekáže nikomu robiť všetko, o čom sa v nej píše, treba ju chápať z veľkej časti ako historický dokument, ktorý hovorí o mnohých ľudských počinoch, a je samozrejme, že aj o tých, ktoré správne vonkoncom nie sú, neboli a nikdy nebudú, ale to neznamená, že tieto počiny niekomu prikazuje napodobňovať, práve naopak. Taktiež treba prihliadnuť aj na dobu, v ktorej niektoré jej časti (najmä tie staršie) vznikali. V tých sa napríklad píše, že ľudia sa dožívajú niekoľko sto rokov, a tiež tomu každý nemusí veriť. V tej dobe tiež podľa všetkého fungoval incest ako bežná každodenná záležitosť. Nikdy by som si netrúfal obhajovať takú vec, akou je incest, pretože je na svete len málo vecí, ktoré sú odpornejšie, ale s prihliadnutím na dobu, spôsob života a pravidiel vtedajšieho sveta sa nedá hovoriť o ničom nehumánnom. Jednoducho žijeme v absolútne inej kultúre, ktorá má zdokonalené mravné a humánne zásady, čo je dobré (i keď sa, bohužiaľ, mnohokrát nedodržiavajú), ale možno za daň spätosti s prírodou, každá doba má svoje pozitíva i negatíva.

Vladimír Salay

Hladný študent filozofie sa zamýšľa nad otázkou hrianky v toasteri

Recidívy klerikalizmu

Dielo autorskej dvojice Ondrej Dányi a Marián Bařala *Recidívy klerikalizmu* určite nevyvolá nadšenie v radoch cirkevnej hierarchie a kresťanských politikov. V krátkom čase je to už druhá kniha, ktorá odhaľuje zámery klerikálov na Slovensku. Hneď v úvode by sme chceli knihu odporučiť i veriacim ľuďom, ktorí sa neboja nazrieť za oltár oficiálnych proklamácií a dozvedieť sa, čo v skutočnosti cirkevní predstavitelia sledujú a robia.

Kniha je serióznou prácou, čo dokazuje aj fakt, že z celkového počtu 152 strán zaberajú staršie a súčasné dokumenty, rímskokatolíckej cirkvi, NR SR a dobová tlač takmer 40 strán. Nie je to teda nejaký zlostný ateistický útok na cirkev, ale čítavá a pritom argumentačne presná, faktami naplnená literatúra o fenoméne klerikalizmu.

V prvých troch častiach autori podávajú stručný ale obsažný opis vývoja klerikalizmu, opisujú súčasne pôsobenie katolíckeho klerikalizmu a robia exkurz do histórie klerikalizmu počas I. ČSR a Slovenskej republiky. Štvrtá kapitola je venovaná formovaniu právnych vzťahov štátu a cirkvi po roku 1945, v piatej autori analyzujú pokusy o narušenie právnej úpravy po roku 1949.

Samotnej recidíve klerikalizmu na Slovensku po roku 1990 je vyčlenená najrozsiahlejšia – šiesta kapitola. Má celkom sedem častí a hovorí sa v nej o Základnej zmluve so Svätou stolicou, Pastoračnom pláne Katolíckej cirkvi na Slovensku, duchovnej službe v ozbrojených silách, Zmluve o katolíckej výchove a vzdelávaní, zmluve o výhrade svedomia, finančnom zabezpečení Katolíckej cirkvi i o Konferencii biskupov. Posledná kapitola rozoberá

základné princípy vzťahov právneho štátu k náboženstvu a cirkvám. Na konci knihy nájdete rozsiahly zoznam použitej literatúry a všetkým odporúčame pokochať sa pavúkom organizačnej schémy Konferencie biskupov Slovenska, ktorá tká pavučinu klerikalizmu najdôslednejšie.

Vybrali sme zo siedmej kapitoly (s. 98–99):

„V demokratických štátoch a v občianskej spoločnosti je náboženstvo vyhlásené za súkromnú vec občana v pomere k štátu, čo sa v praxi má chápať predovšetkým ako právo občana slobodne vyznávať akúkoľvek náboženskú vieru, prípadne žiadnu vieru. Všetky cirkvi sú si (aj pred zákonom) rovné, neexistuje žiadne „oficiálne“ či „vládnuce“ náboženstvo alebo cirkev. Také isté postavenie má aj bezverectvo, čo však nie je rešpektované v krajinách, kde má dominantné postavenie katolícka cirkev. Akékoľvek násilné obmedzovanie výkonu kultu alebo nútenie k náboženským úkonom je považované za osobný útlak a obmedzovanie občianskych práv. Sloboda vyznania a svedomia nie je len filozofická, ale aj politicko-právna kategória. Odvodzujú sa od nej nielen práva, ktoré zabezpečujú jednotlivcom určitú autonómiu v oblasti ich vzťahu a prístupu k viere a uspokojovaniu svojich náboženských potrieb, ale aj určitú povinnosť štátu, aby garantoval podmienky v tejto oblasti tak, aby táto sloboda bola zaistená pre každého. Uplatňovanie slobody svedomia a vyznania zaručuje individuálne práva človeka vytvoriť si svoj vlastný (kladný alebo záporný) vzťah k náboženstvu. Politicko-právna interpretácia tejto slobody obsahuje slobodné vykonávanie kultu, právo agitácie a propagandy ako konfesijnej, tak aj ateistickej, pokiaľ nie sú v rozpore s právnymi normami.“

František Jedinák

Knihu vydali autori vlastným nákladom vo vydavateľstve Eko-konzult a môžete si ju objednať na jeho adrese: Eko-konzult, P. O. Box 61, 851 07 Bratislava 57.

Cena: 230,- Sk

– Viete, prečo slovenskí rýchlozbohatlíci nemajú radi Svedkov Jehovových?
– Lebo nemajú radi žiadnych svedkov. ☺

Ateista chytá ryby na Lochnesskom jazere. Zrazu sa z vody vynorí obluda, tresne chvostom po loďke, chlapík vyletí desať metrov do vzduchu a prišera otvorí papuľu... Chlapík nevie, čo má robiť, tak zakričí:

– Pane Bože, zachráň ma!
Otvoria sa nebesá, Boh ho zachytí a hovorí:
– Ale ja som si myslel, že vo mňa neveríš...
– Pred chvíľou som neveril ani v lochnesku... ☹

Boh miluje ateistov. Neobťažujú ho so svojimi problémami. ☺

Ležia dvaja nafetovaní narkomani na lúke a pozerajú sa za letiacou helikoptérou:
– Počuj kamarát, vieš čo sú to vlastne helikoptéry? Nevieš. To sú ti, kamarát, čisté duše mŕtvych tankov ... ☹

Maliar vymaľoval kostol a pán farár so záľubou pozoruje dokončené dielo. Zrazu ustrnie: – Vy ste namaľovali anjelovi na ruke šesť prstov! Už ste niekedy videli anjela so šiestimi prstami?!

– A vy ste hádam videli niekedy anjela s piatimi prstami? – odsekol maliar. ☹

A. Rubinstein (1886–1982), svetoznámy americký klavirista poľského pôvodu, takto reagoval, keď sa ho počas interview spýtali, či verí v Boha: „Och nie!“ odpovedal Rubinstein. Zvyšok jeho odpovede nájdete v tajničke.

Autor: Vojtech Kúkol	očný lekár (hovor.)	zhubne pôsobiaci prírodná sila	citoslovce vyjadrujúce obdiv	druh zákuska	Aóni, po česky	rímske číslo 57	Pomôcky: stola, Ete, Vaprel, in, ape, Enki	Obrana ľudu (skr.)	podarovali	zahanbene spuší hlavu	základná číslovka	vyvalujú oči (expr.)	Lesnícka škola (skr.)	predstierali chorobu	planétka
pracovný oblek (kombinéza)							uvolnil sa zo zapnutia evid. číslo								
3. časť tajničky															
idant, gén			veľmi poškodí opica po angl.					vznášaj sa v povetří športové družstvo				sidlo v Maďarsku	Majstrovstvá republiky cvik na hrazde		
staročeské zámeno (ona)				rímska dvojka Elektrárň Vojany (skr.)			ihličnan Severan (Helsinki)				púzdro, schránka vz. oxidu kremnatého				
kritizuje, zapára (expr.)					sumerský boh múdrosti	citovosť fičania			sidlo v Nemecku	antické žen. šaty Najvyšší kontr. úrad					
Pomôcky: Aeria, sio, etui		2. časť tajničky polynésky nápoj													nástroj na štiepanie dreva
Karpatský inštitút (skr.)			biblická postava Adriana (dom.)					4. časť tajničky mužské meno (5.12.)				spodok nádob	EČV okr. V. Krtíš	5. časť tajničky	
značka čistiaceho prostriedku				EČV okr. Komárno vysoké napätie (skr.)			plúžia šľacha, po maď.				staral sa a podobne (skr.)				
1. časť tajničky										druh jaštera (aj anole)					
mužské meno (8. 3.)					organická zlúčenina					nekresťan (expr.)					

Správne odpovede s nalepeným kupónom zasielajte na adresu redakcie časopisu Prometheus, Gunduličova 12, 811 05 Bratislava do 30. marca 2006.

Troja vyžrebovaní výhercovia budú odmenení knihami z vydavateľstva Eko-konzult.

Tajnička z minulého čísla znela: „...a ten, čo sa neodváža uvažovať, ako otrok.“ Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali: **Ján Dobák**, Prešov, **Ladislav Lakatoš**, Banská Bystrica, **Richard Kunec**, Liptovský Hrádok.

Výhercom blahoželáme!

Ďalšie číslo časopisu Prometheus v predaji v polovici apríla!

PROMETHEUS

ČASOPIS PRE OBČIANSKU SPOLOČNOSŤ A HUMANIZMUS

Ročník II., 2006

Minulý rok vyšli 4 čísla dvojmesačníka Prometheus – časopisu pre občiansku spoločnosť a humanizmus, namiesto pôvodne plánovaných 6 čísel. Časopis prinášal pravidelné i nepravidelné rubriky venujúce sa témam humanizmu, ateizmu, tolerance, náboženstva, občianskej spoločnosti a i. V porovnaní s predošlým ročníkom tento rok pribudli aj dve nové rubriky – etická výchova a detské okienko.

Časopis vydáva Spoločnosť Prometheus Bratislava. Jeho šéfredaktorkou je Judita Takáčová a ako redaktori počas celého roka pôsobili Miloslava Necpalová, Alena Behúnová a Roman Hradecký. Členmi redakčnej rady sú: Matej Beňo, Ján Bienik, Ladislav Hubenák, Miroslav Kozuch, Bohumír Kvasnička, Miloslava Necpalová a Judita Takáčová. Časopis graficky spracúval Marcel Kostelník z grafického štúdia INFOMA® Business Trading, s. r. o.

Z priestorových dôvodov prehľad uverejnených článkov neobsahuje kratšie príspevky, aforizmy, vtipy či kratšie listy čitateľov. Články sú zoradené podľa tém a autorov.

ROZHOVORY S OSOBNOSŤAMI

Judita TAKÁČOVÁ, Miloslava NECPALOVÁ:

Antisemitizmus existuje aj na Slovensku (Pavol Mešťan) – 1

Miloslava NECPALOVÁ:

Kto nepochybuje, nie je vedec (Fedor Macášek) – 2

Európski humanisti rokovali v Toledě (František Jedinák) – 3

František JEDINÁK:

V humanizme sme si všetci rovní (Vera Pegnová) – 4

HUMANIZMUS

Peter PRUSÁK:

Filozofia nášho humanizmu – 2

My, humanisti a tradície – 3

Miroslav HORÁCKÝ:

Kresťanstvo, humanizmus, ateizmus – 1

Matej BEŇO:

Humanizmus a tolerancia – 1

Igor ŠABEK:

Duchovný rozmer svetského humanizmu – 1

ATEIZMUS

Miroslav HORÁCKÝ:

Ako Old Shatterhand bojoval s ateizmom – 1

Môj život bez náboženstva (anketa) – 4

SPOLOČNOSŤ

Miroslav HORÁCKÝ:

Je Slovensko kresťanské? – 2

Judita TAKÁČOVÁ:

Počet ľudí bez vyznania narastá (rozhovor s doc. PhDr. Jánom Stenom, CSc.) – 2

Rastislav ŠKODA:

Aký vzor pre Slovensko? – 2

Miroslav KENDA:

Pokus o analýzu slovenského naturelu. V čom sú naše slabiny a viny? – 2

CIRKEV NA SLOVENSKU

Eduard CHMELÁR:

Ježišovo učenie je pre cirkev druhoradé – 2

ODLUKA CIRKVI OD ŠTÁTU

Gerd EGGERS:

Humanistické organizácie v Nemecku konečne rovnoprávne s cirkevnými – 3

ŠKOLSTVO

Matej BEŇO:

Rodičia a škola – 2

ETICKÁ VÝCHOVA

Miloslava NECPALOVÁ

Etika naša každodenná (alebo len pre deti alkoholikov?) – 1

Prečo tretiaci nemohli chodiť na etickú výchovu – 4

Zdena F.:

Moja etická výchova – 1

Miloslava NECPALOVÁ,

Alena FARAGULOVÁ:

Naozaj patrí do nášho života? – 2

Roman HRADECKÝ:

A prečo sa to vlastne učí? alebo etická výchova v škole – 3

mn:

Etická výchova ako trest? – 3

VÝHRADA SVEDOMIA

Braňo ONDRUŠ:

Európski právnici nás varujú pred zmluvou – 1

AKTUÁLNE

Roy BROWN:

Tyrania ignorancie – 1

Lenka BEŇOVÁ:

AIDS na Blízkom východe – 1

Ladislav KLINKO:

Môže byť hospodárska politika kresťanských strán sociálne únosná? – 2

Alexander REHÁK:

Štátny terorizmus a iné formy terorizmu – 2

Lenka BEŇOVÁ:

Vnútroštátny terorizmus ako stratégia politického prežitia – 3

ŠTÁT A CIRKEV VO SVETE

Peter PRUSÁK:

Štát a cirkev v Rakúsku – 1

Štát a cirkev na Slovensku (1.) – 2

Štát a cirkev na Slovensku (2.) – 3

Štát a cirkev v Belgicku – 4

VATIKÁN

Anika RAHMANOVÁ:

Vatikán – štát z čej milosti? – 1

Čo predchádzalo vzniku Vatikánu – 1

KREŠŤANSTVO, ISLAM, JUDAIZMUS

Karim CHAIBI:

Morálne hodnoty, alebo hodnoty semena (Sväté pisma a lesbizmus) – 1

Peter JUZA:

Stredná Ázia, islam – náboženstvo, právo a politika – 2

Islam a islamizmus v postsovietskej Strednej Ázii – 3

Radikálny islam v postsovietskej Strednej Ázii – 4

VEDA

Judita TAKÁČOVÁ:

Bioetika – strašiak alebo výzva? – 4

Budeme mať na Slovensku zákon o biomedicine? – 4

Miroslav HORÁCKY:

K dialógu teológie a vedy – 4

KREACIONIZMUS

Rastislav ŠKODA:

Učiteľ a kreacionizmus (2) – 1

B. A. ROBINSON:

Tri pohľady na mýtus o stvorení z pohľadu homosexuála – 4

KLÉROFAŠIZMUS

Ladislav HUBENÁK:

Rasové zákonodarstvo za slovenského štátu – 4

OSOBNOSTI HUMANIZMU

Jaroslav ČELKO:

Titus Lucretius Carus – antický mág poznania a poézie – 1

Spomienka na Jiřího Wolkra – 1

Augustín Smetana – priekopník slobodomyselnosti v Čechách – 2

Pierre Bayle – predchodca francúzskych osvietenecov – 3

A. N. Radiščev – protagonista ruského osvietenstva – 4

bh:

Ludwig Feuerbach, Anatole France, George Bernard Shaw, Bertrand Russel - 2

SVETOVÉ NÁBOŽENSTVÁ

Alena BEHÚNOVÁ:

Kresťanstvo – 1

Taoizmus – 2

NÁBOŽENSKÉ SEKTY A KULTY

Alena BEHÚNOVÁ:

Scientológia – 3

Moonova sekta – 4

Alexander REHÁK:

Tradičné náboženstvá a deštruktívne kulty – 3

ZAÚJÍMAVOSTI ZO SVETA

jb, ab

Postavia iránskeho prezidenta pred Medzinárodný trestný tribunál? – 1

Sudca vo väzení pre odmietnutie náboženských symbolov – 1

Protikresťanské džínsy – 1

Kondóm s občianskym preukazom – 1

Duchovný presadzuje mnohoženstvo – 1

EÚ proti radikalizácii – 2

Národný deň rozumu – 2

MINULOSŤ

Jaroslav ČERVINKA:

Francisco Ferrer a jeho Moderná škola – 1

Karim CHAIBI:

Stručná história kacírstva – 3

DOKUMENTY

Humanistický manifest 2000 (5. časť) – 1

Humanistický manifest 2000 (6. časť) – 2

Amsterdamská deklarácia 2002 – 3

KLUBY SPOLOČNOSTI PROMETHEUS

NECPALOVÁ Miloslava:

Príklady i problémy z východu (Emil Figel, Košice; Vladimír Falát, Prešov) – 1

Fikcia alebo skutočnosť? – 2

Keď sa fikcia mení na skutočnosť (Vladimír Jágrík, Považská Bystrica) – 3

Úspešní najmä v organizovaní besied pre verejnosť (Zdenko Petrovič, Žilina; Mária Marušicová, Pezinok)

ZAÚJÍMAVOSTI

Anton DANIEL:

Venujte spomienku a kyticu – 1

Martin BLOCH:

Inžénorské úvahy nad liečením modlitbou – 3

Ladislav HUBENÁK:

Vatikán a kumránske zvitky – 3

Miroslav HORÁCKY:

Kolko ešte bude pápežov? – 3

Milan KENDA:

Pravda a ilúzie o nesmrteľnosti – 4

DETSKÉ OKIENKO

Alena FARAGULOVÁ:

Ahoj mladí priatelia!

Miloslava NECPALOVÁ:

Milí naši školáci! – 4

OKNO DO INTERNETU

František JEDINÁK:

Boží internet – 1

Naša – vaša stránka – 2

Medzinárodný a európsky humanizmus – 3

Dnes trochu mixujeme – 4

KNIŽNÉ RECENZIE

Ladislav HUBENÁK:

Podvod so zvitkami od Mŕtveho mora (Michael Baigent – Richard Leigh) – 1

Posolstvo Da Vinciho kódu (René Chandellet: Poselství Da Vinciho kódu) – 2

Adam ROMAN:

Ako pomáha viera vede? (Július Krempaský: Veda verzus viera) – 3

Medicina a náboženstvo. Vylieči vás modlitba? (Alexander Rehák) – 4

SLOVNÍK ATEISTU

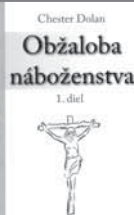
Kresťanský modernizmus, modernizácia kresťanstva – 1

Biblická kritika, biblická kritika a Ježiš Kristus – 3

Bezkonfesijnosť, bezverecké organizácie – 4

KNIHY PRE VÁS

Obžaloba náboženstva 1.

Viac ako 800 kritických svedectiev proti náboženstvu. 39 kapitol. Čo hovoria spisovatelia, filozofi a vedci o náboženstve, viere morálke atď. Pozoruhodné dielo amerického autora Chestera Dolana. 280 str., 270,- Sk

Šalamúnova pečať

Stvoritelia Krista. O čom je zakázané hovoriť? Kto vlastne vytvoril kresťanstvo, kto a ako sa postaral o jeho rozšírenie? Ako súvisí kresťanstvo a judaizmus? Klamstvá v Biblii. Rozprávky, ktoré prinášajú peniaze atď. Existuje Boh? O čo išlo pri poslednej večeri? 148 str. 169,-Sk

K cene zásielky bude pripočítané poštovné podľa platnej tarify Slovenskej pošty.

Svoju objednávku pošlite na adresu:
Spoločnosť Prometheus, Gunduličova 12, 811 05 Bratislava

International payments

Currency: SKK (Slovak Koruna)
Beneficiary's bank SWIFT code: GIBASBXX
Beneficiary's bank local code: 0900

Beneficiary's bank (name and address):

SLOVENSKA SPORITELNA, A.S.
SUCHE MYTO 4
816 07 BRATISLAVA
SLOVAKIA

Beneficiary name and address:

SPOLOČNOST PROMETHEUS BRATISLAVA
GUNDULICOVA 12
811 05 BRATISLAVA
SLOVAKIA

Beneficiary's bank account number: 11481540
IBAN: SK2509000000000011481540

Podakovanie

Tento dvojmesačník vychádza vďaka sponzorskému príspevku **Inštitútu pre humanistické štúdie** v Albany, N.Y, USA (Institute for Humanist Studies), 18, Corporate Woods Boulevard, Albany, N.Y. 12211, e-mail: info@humaniststudies.org, web: www.HumanistStudies.org

Ústav vykonáva mimoriadne záslužnú prácu na celosvetovej úrovni, poskytuje priestor vyše sto webovým stránkam humanistických organizácií po celom svete, vydáva pre záujemcov pravidelný e-zine a každoročne poskytuje finančné granty na projekty prispievajúce k rozvoju humanistického hnutia.

Inštitút nedávno spustil nové projekty na priblíženie humanistickej výchovy verejnosti prostredníctvom Sústavy (kontinua) humanistickej výchovy (COHE- Continuum of Humanist Education). Je to nová forma diaľkového štúdia cez internet, ktorá bola zavedená v r. 2001.

Spoločnosť Prometheus chce aj touto cestou vysloviť Inštitútu pre humanistické štúdie vďaka za finančnú podporu i za viacročnú, veľmi plodnú spoluprácu.

Spoločnosť Prometheus

✓ Myslíš si, že sloboda svedomia, sloboda presvedčenia a sloboda vyznania sú nedotknuteľné?

✓ Si presvedčený o tom, že človek sám a nie boh riadi ľudský osud?

✓ Si proti tomu, aby cirkevná moc zasahovala do riadenia vecí verejných?

✓ Chceš sa podieľať na presadzovaní demokratického, slobodomyselného humanizmu?

Tak neváhaj a informuj sa o činnosti Spoločnosti Prometheus !!!

Spoločnosť Prometheus je mimovládna organizácia združujúca sekulárnych humanistov, ktorí sa nehlásia k nijakému náboženstvu a chcú žiť a konať ako slobodomyselní ľudia. Spoločnosť Prometheus obhajuje a presadzuje:

- slobodu myslenia a slobodu svedomia
- slobodu presvedčenia a vyznania
- skutočnú, nielen formálnu odluku cirkvi od štátu
- celosvetový humanizmus a mierový pokrok ľudstva.

Kontakt:

Spoločnosť Prometheus,
združenie svetských humanistov

✉ Gunduličova 12, 811 05 Bratislava

☎ 02 / 52491191

@ prometheus.ba@t-com.sk

🌐 <http://slovakia.humanists.net>

Informačné materiály o Spoločnosti Prometheus mi pošlite na adresu:

Meno a priezvisko:

Vek:

Bydlisko:

Telefón:

E-mail:

V dňa

Podpis

Návratku pošlite na adresu:

Spoločnosť Prometheus
združenie svetských humanistov
Gunduličova 12, 811 05 Bratislava

OBJEDNÁVKA PREDPLATNÉHO

Závazne si objednávam

☐ ročné predplatné v sume 210,- Sk (6 čísel)

PLATITEĽ:

Meno a priezvisko:

Adresa:

Mesto: PSČ:

Dátum: Podpis:

Objednávky na predplatné zasielajte na adresu:

Spoločnosť Prometheus, združenie svetských humanistov, Gunduličova 12, 811 05 Bratislava, alebo nás kontaktujte prostredníctvom predplatiteľského servisu na tel. číslo: 02/52 49 11 91.

**Predplatné môžete zaplatiť aj priamo na číslo účtu
11481540/0900.**

2007

JANUÁR

P	1	8	15	22	29
U	2	9	16	23	30
S	3	10	17	24	31
Š	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
N	7	14	21	28	

FEBRUÁR

	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22		
2	9	16	23		
3	10	17	24		
4	11	18	25		

MAREC

	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24	31	
4	11	18	25		

APRÍL

P	2	9	16	23	30
U	3	10	17	24	
S	4	11	18	25	
Š	5	12	19	26	
P	6	13	20	27	
S	7	14	21	28	
N	1	8	15	22	29

MÁJ

	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24	31	
4	11	18	25		
5	12	19	26		
6	13	20	27		

JÚN

	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24		

JÚL

P	2	9	16	23	30
U	3	10	17	24	31
S	4	11	18	25	
Š	5	12	19	26	
P	6	13	20	27	
S	7	14	21	28	
N	1	8	15	22	29

AUGUST

	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24	31	
4	11	18	25		
5	12	19	26		

SEPTEMBER

	3	10	17	24	
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	

OKTÓBER

P	1	8	15	22	29
U	2	9	16	23	30
S	3	10	17	24	31
Š	4	11	18	25	
P	5	12	19	26	
S	6	13	20	27	
N	7	14	21	28	

NOVEMBER

	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24		
4	11	18	25		

DECEMBER

	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	